

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

HISTORIE BAPTISTICKÝCH SBORŮ NA LIPTOVĚ

HISTORY OF BAPTIST CHURCHES SITUATED IN LIPTOV

Vedoucí práce:

ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Autor:

Bc. Daniela Masariková

Praha 2010

Anotace

Diplomová práca „História baptistických zborov na Liptove“ pojednáva o vývoji baptizmu v oblasti Liptova. Cieľom práce je rozpoznať hlavné črty vývoja baptizmu na Liptove od obdobia pred 1.svetovou vojnou až po súčasnosť a to v oblasti kľúčových osobností, organizačného, misijného vývoja a rozpoznateľných teologických dôrazov.

Napokon podáva teologickú reflexiu zložiek zborového života ako: pastorálnej starostlivosti, misijných aktivít, bohoslužobných foriem, ekumenických postojov a vývoja vierouky..

Kľúčové slova: baptizmus, Liptov, vierouka, Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Važec, Pribylina, misia, teologický vývoj.

Anotation

Thesis History of Baptist Churches situated in Liptov deals with development of baptism in the area of Liptov. Main goal is to identify general lines of development of baptism in baptist churches situated in Liptov from the time before 1st world war to the present time in areas of important persons, organisation, mission development and recognizable theological emphasis.

After all provides theological reflection of elements of church life as: pastoral care, missionary activities, form of church services, ecumenical attitude and development of confession.

Keywords: baptism, Liptov, confession, Liptovsky Mikulas, Vavrišovo, Važec, Pribylina, mission, theological development.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně na základě vlastních teoretických a praktických poznatků, konzultací a studia odborné literatury. Použila jsem jen uvedené prameny a literaturu, které jsou uvedeny v seznamu bibliografických odkazů. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 29.června 2010

Daniela Masariková

OBSAH

0	ÚVOD	6
0.1	ZDÔVODNENIE VOEBY TÉMY	6
0.2	VYMEDZENIE TÉMY	6
0.3	CIEĽ PRÁCE	7
0.4	SÚČASNÝ STAV BÁDANIA V TEJTO OBLASTI	7
0.5	METÓDA PRÁCE	7
0.6	FORMÁLNA STRÁNKA PRÁCE	8
0.7	ČLENENIE PRÁCE	8
1	ZAČIATKY BAPTIZMU NA SLOVENSKU A NA LIPTOVE	9
2	OBDOBIE PRED I. SVETOVOU VOJNOU (DO 1914)	13
2.1	CHARAKTERISTIKA OBDOBIA	13
2.2	CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI	14
2.3	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE PRED OSAMOSTATNENÍM ZBORU	20
2.4	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE PO OSAMOSTATNENÍ ZBORU	27
2.5	CIRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLINE	29
2.6	TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ	31
3	OBDOBIE POČAS I. SVETOVEJ VOJNY A PRED II. SVETOVOU VOJNOU	33
3.1	CHARAKTERISTIKA OBDOBIA	33
3.2	CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI	34
3.3	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE	38
3.4	CIRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLINE	40
3.5	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI	41
3.6	TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ	42
4	OBDOBIE POČAS II. SVETOVEJ VOJNY (1939-1945)	44
4.1	CHARAKTERISTIKA OBDOBIA	44
4.2	CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI	45
4.3	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE	46
4.4	CIRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLINE	47
4.5	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI	47
4.6	TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ	47
5	OBDOBIE KOMUNIZMU (1945-1989)	49
5.1	CHARAKTERISTIKA OBDOBIA	49
5.2	CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI	50
5.3	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE	53
5.4	CIRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLINE	58
5.5	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI	59
5.6	TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ	60
6	OBDOBIE PO REVOLÚCII (1989-2010)	62
6.1	CHARAKTERISTIKA OBDOBIA	62
6.2	CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI	63
6.3	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE	67
6.4	CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI	69
6.5	TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ	70

7	TEOLOGICKÁ REFLEXIA JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ ŽIVOTA ZBOROV	72
7.1	JEDNOTA VIEROUKY A ŽIVOTNEJ PRAXE	72
7.2	VÝVOJ BOHOSLUŽOBNÝCH FORIEM	73
7.3	VÝVOJ PASTORÁLNEJ STAROSTLIVOSTI.....	74
7.4	VÝVOJ MISIJNÝCH AKTIVÍT	76
7.5	VÝVOJ EKUMENICKÝCH POSTOJOV	79
7.6	TEOLOGICKÉ DÔRAZY	80
8.	ZÁVER.....	84
9.	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV.....	85
	PRÍLOHY	89
	SUMMARY:	96

0 ÚVOD

0.1 ZDÔVODNENIE VOĽBY TÉMY

Jeden z baptistických zborov, ktorý patrí k dejinám tejto časti kresťanstva na Liptove, dnes už vôbec neexistuje. Ostala po ňom len modlitebňa vo veľmi dobrom, zrekonštruovanom stave a bola by vhodná na vytvorenie stálej expozície dejín baptistov na Liptove (prípadne na celom Slovensku). V malej vzdialenosti od tejto modlitebne je cirkevný rekreačný objekt, ktorý je pomerne dobre vyťažovaný, preto by aj táto expozícia mohla mať dobrú návštevnosť a tým aj vplyv na súčasné zbory.

Z týchto dôvodov sme sa rozhodli pre pokus o spracovanie histórie baptistických zborov na Liptove vo forme magisterskej práce. Jej oponovanie môže byť cenným prínosom pre premyslenie prípadných nedostatkov v tejto etape prípravy celej budúcej expozície.

Okrem toho si uvedomujeme, že pre porozumenie súčasného baptizmu potrebujeme rozumieť jeho dejinám. Táto nutnosť vystupuje o to viac, že baptisti sú ľuďmi dneška, novoobrátení nie sú vedení k tomu, aby sa zorientovali v dejinách spoločenstva, ku ktorému boli krstom pripojení a tak nedokážu efektívne využiť vieroučný odkaz svojej histórie. Prirodzene, toto platí skôr na úrovni členov zborov a nie u kazateľov, ktorí sú spravidla absolventi teologických fakúlt a tým získali porozumenie pre význam znalosti histórie.

Popularizovanie histórie baptistov môže mať význam aj pre skvalitnenie medzigeneračného porozumenia, najmä porozumenia s najstaršími členmi zborov. Tí sú dodnes živými nositeľmi starých tradícií a tí, ktorí nepoznajú historický kontext, im nemusia rozumieť.

Jasný vhľad do histórie môže pomôcť aj rozvoju ekumenickej spolupráce, keď pochopíme nie len zvláštnosti svojho spoločenstva, ale aj ich historický kontext. Potom môže vystúpiť význam dôrazov, ktoré sa dnes dostali na okraj alebo sa môže ukázať, že niektoré črty sú len ozvenou niektorých vplyvných osobností, ale k typickým znakom baptizmu nepatria.

0.2 VYMEDZENIE TÉMY

Témou tejto práce je história baptistických zborov na Liptove, od počiatkov po súčasnosť. Budeme si všímať vývoj v niekoľkých oblastiach: charakteristika obdobia, charakteristika jednotlivých zborov a pokus o zhrnutie charakteristických teologických dôrazov v danom období (ktoré sa dajú vystopovať v získaných záznamoch). V rámci jednotlivých zborov sa sústreďíme na kľúčové osobnosti, organizačný vývoj a misijný vývoj. Prípadnú kritiku zvolených sledovaných znakov, ktorú získame od čitateľov tejto práce, budeme môcť zohľadniť pri ďalšom spracovávaní materiálu pre zamýšľanú expozíciu.

0.3 CIEĽ PRÁCE

Hlavným cieľom práce je rozpoznať hlavné črty vývoja baptizmu na Liptove a to v oblasti jeho kľúčových osobností, organizačného vývoja a misijného vývoja.

Už na začiatku práce sme predpokladali, že teologický profil baptizmu na Liptove nebude možné kvalitne zreprodukovat', pretože sa nezachovali žiadne významné teologické štúdie. Napriek tomu sa pokúšame o fragmentované získanie tohto obrazu v tej miere, ako sa nám to môže podariť zo získaného materiálu.

0.4 SÚČASNÝ STAV BÁDANIA V TEJTO OBLASTI

K našej téme histórie baptistických zborov na Liptove existuje len veľmi málo ucelených publikácií. Jednou z nich je kniha, na ktorej pracovala historická komisia Bratskej jednoty baptistov v Československu - Niesli svetlo evanjelia. Sú v nej spracované začiatky baptizmu na území Slovenska a historický vývoj jednotlivých zborov na celom Slovensku. Táto publikácia bola vydaná v roku 1988 a teda aj história zborov je zaznamenaná len do tohto dátumu (údaje o niektorých zboroch končia skôr ako týmto rokom). O rok neskôr (1989) bol spracovaný zborník pri príležitosti oslavy stého výročia prvého baptistického zboru na Liptove s názvom: 100 let života víry.

Históriou zborov sa naďalej zaoberá aj historická komisia BJB na Slovensku, ale o nových publikáciách sa zatiaľ nedozvedáme. Uverejňujú články o historických udalostiach v baptistickom časopise Rozsievateľ a pri výročných slávnostiach zborov, alebo iných príležitostiach poskytujú potrebné informácie.

Žiaľ v súčasnosti sa netvorí žiadna literatúra prispievajúca k téme a história zborov upadá do úrovne nezájmu. Niektoré zbory si ešte vedú kroniky, no je veľa zborov, ktoré kroniku ani nemajú.

0.5 METÓDA PRÁCE

Základné metódy, ktoré sme pri tejto práci použili, sú:

- a) *archívny výskum* (kroniky cirkevných zborov, zápisy zo zborových hodín a správy správy kazateľov, ohlasy zborového života v historických číslach časopisov Rozsievateľ, Posel pokoje, Pravda a slavná naděje)
- b) *nadviazanie na oficiálny materiál o dejinách baptizmu*, ktorý vydala Bratská jednota baptistov v SSR (1988)
- c) *vlastné spracovanie získaného materiálu* v štruktúre podľa sledovaných cieľov tejto práce.

0.6 FORMÁLNA STRÁNKA PRÁCE

Pri práci s literatúrou sme použili metódu citácií v poznámkach, podľa príručky vypracovanej Š. Kimličkom¹ (ISO 690) a Boldišom². Formálnu stránku práce bola upravená na základe Katuščákovej príručky³. Biblické citáty a skratky biblických kníh sú uvedené podľa: Biblia. Slovenský ekumenický preklad. Banská Bystrica : Slovenská biblická spoločnosť, 2007.

0.7 ČLENENIE PRÁCE

Hľadali sme vhodné členenie histórie baptistických zborov na Liptove (SR). Mohli by sme ho nájsť vo vplyve významných osobností, ale keďže život zborov bol výrazne ovplyvňovaný spoločenským vývojom, vojnovými udalosťami a zmenou spoločenského zriadenia, rozhodli sme sa napokon pre členenie na obdobia, vymedzené veľkými celospoločenskými udalosťami. Preto táto práca pozostáva okrem úvodu, záveru a ostatných povinných náležitostí, z jadra, ktoré je členené na 7 kapitol.

Prvá kapitola má názov „Začiatky baptizmu na Slovensku a na Liptove“. Jej obsahom je stručné zhrnutie začiatkov baptizmu na európskom kontinente, oboznámenie s dôležitými osobnosťami v tomto období, ktoré priniesli baptizmus na Slovensko a aj do oblasti Liptova. V závere kapitoly charakterizujem baptizmus cez jeho vieroučné zásady ako boli formulované v dnešnej dobe⁴.

Kapitoly 2-6 popisujú vývoj baptizmu na Liptove v nasledovných obdobiach: (2) obdobie pred 1. svetovou vojnou; (3) obdobie počas 1. svetovej vojny a pred 2. svetovou vojnou, (4) obdobie počas 2. svetovej vojny; (5) obdobie komunizmu; (6) obdobie po revolúcii v novembri 1989. Tieto kapitoly sú interne členené na nasledovné podkapitoly: (a) charakteristika obdobia, (b) jednotlivé cirkevné zbory (Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Pribylina, Važec)⁵. (c) teologické dôrazy, kde sa snažíme sumarizovať objavené dôrazy daného obdobia. Táto štruktúra môže čitateľovi pripadať príliš mechanická ale my ju považujeme za náš pokus o systematické sledovanie javov, ktoré sme si v jednotlivých častiach tejto práce vytýčili.

Za kapitolami, v ktorých sledujeme jednotlivé obdobia sme sa v kapitole 7 pokúsili o syntézu niekoľkých tematických okruhov v štruktúre: (1) jednota vierouky a životnej praxe, (2) vývoj bohoslužobných foriem, (3) vývoj pastorálnej starostlivosti, (4) vývoj misijných aktivít, (5) vývoj ekumenických postojov, (6) teologické dôrazy.

¹ KIMLIČKA, Š. *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov*. Stimul, Bratislava 2002.

² BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentu podle CSN ISO 690 a CSN ISO 690-2: Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentu*. Verze 3.0 (2004). c 1999–2004, poslední aktualizace 11. 11.

³ KATUŠČÁK, D. *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce*. Enigma, Nitra 2004.

⁴ Sú prílohou Ústavy BJB v SR z roku 1997.

⁵ Nie vo všetkých obdobiach hovoríme o každom jednom zbore, pretože v začiatkoch niektoré ešte neexistovali (Važec) a v posledných obdobiach niektoré už zanikli (Pribylina).

1 ZAČIATKY BAPTIZMU NA SLOVENSKU A NA LIPTOVE

Začiatky baptizmu siahajú až do roku 1609 do mesta Amsterdam v Holandsku⁶. Anglickí vyst'ahovalci postupne preniesli baptistické hnutie aj do Ameriky, odkiaľ sa znova vrátili na európsku pevninu začiatkom 19. storočia⁷.

Prvý štát v blízkosti dnešného Slovenska, v ktorom bola zaznamenaná prítomnosť baptizmu, bolo Nemecko. Konkrétne v Hamburgu pôsobil prvý baptista Johann Gerhard Oncken (1800-1884). Pôvodne pracoval ako kolportér. V roku 1834 sa dal pokrstiť v rieke Labe⁸ a v tom istom roku deň po jeho krste vznikol oficiálne prvý baptistický zbor (v dnešnom chápaní) na európskom kontinente. Počiatkové roky prvého baptistického zboru v Hamburgu 1834-1842 sú poznačené prenasledovaním baptistov úradmi, štátnymi cirkvami i civilným obyvateľstvom.⁹ Prenasledovanie ustalo po roku 1842 keď členovia baptistického zboru pomáhali pri veľkom požiari, ktorý vypukol v meste. Od tohto roku sa viac rozvinula aj misijná práca v zbore. Onckenovo heslo bolo: „*Každý baptista misionárom*.“¹⁰ Preto zapájal ľudí zo zboru do služby.

V štyridsiatych rokoch 19. storočia sa do kontaktu s baptistickým zborom v Hamburgu dostalo aj niekoľko budapeštianskych tesárov. Niektorí z nich sa rozhodli nasledovať Ježiša Krista, na vyznanie viery sa dali pokrstiť¹¹ a následne sa im venoval Oncken, aby boli pripravení v rodnej krajine zvestovať evanjelium. Zapojili sa do Škótskej biblickej misie ako kolportéri a popri svojom občianskom povolaní šíрили Písmo sväté najmä medzi nemecky hovoriacim obyvateľstvom Uhorska. Pracovali pod vedením Johanna Rottmayera (1818 – 1901), ktorý bol vyučený stolár a rezbár. V revolučnom roku 1848, v čase prebudenia národov habsburskej monarchie, bolo dopravené množstvo Biblií z Hamburgu do Budapešti. S misijnou prácou prišiel pomôcť aj J. G. Oncken. V tom istom roku bolo pokrstených niekoľko občanov z Budapešti, ktorí uverili evanjeliu. Krst sa odohral v Dunaji.¹²

Po potlačení revolučných bojov v rokoch 1848-1849 sa na istý čas rešpektovali ústavné slobody a práva občanov, avšak v rokoch 1852-1860 zavládol absolutizmus habsburského mocnárstva.

⁶ HAYNES, T.W. *Baptist Cyclopaedia*. Samuel Hart, Charleston 1848. s. 49. Práve do tejto oblasti sa uchýlila skupina anglických puritánov aj so svojim kazateľom Johnom Smythom pred náboženským prenasledovaním v Anglicku.

⁷ POSPÍŠIL, V. *Kdo jsou baptisté*. In: ROZSIEVÁČ: Časopis Bratskej jednoty baptistov. január 1988, roč. 58, č. 1, s. 11.

⁸ POLOHA, J. Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísaná z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove. s. 3.

⁹ *Kurze Geschichte der Baptisten*. s. 2. (Online) URL: <http://www.kirche-leipzig.de/download/up/Gemeinden-/Entstehung_des_Deutschen_Baptismus.pdf> [cit. 15.6.2010]

¹⁰ ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVÁČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141.

¹¹ Je to potvrdením, že baptisti nechcú byť formálnymi kresťanmi. URL: <<http://www.baptist.sk/o-nas/historia-baptistov>> [cit. 31.5.2010]

¹² *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 4.

Za Bachovej éry¹³ sa potláčala aj sloboda náboženského prejavu a úrady postupovali násilne proti novému prebudeneckému hnutiu. Misijná práca v tomto období stagnovala, ale nepodarilo sa ju potlačiť úplne. Stretnutia sa odohrávali tajne v noci a vo vlastných rodinných domoch. Rottmayer sa dostal na základe anonymného udania pod dozor polície. Takáto situácia pokračovala až do roku 1867 keď nastalo rakúsko-uhorské vyrovnanie, kedy sa zlepšili podmienky pre misijnú prácu.¹⁴

V tomto období významne pôsobil rodák z Hesenska Henrich Meyer¹⁵. Bol vyučený za stolára, ale po obrátení v roku 1867 sa stal misijným pracovníkom. Ako misionár pracoval na Ukrajine v okolí Odesy medzi nemeckými usadlíkmi. Neskôr bol ordinovaný za kazateľa a odišiel do rumunského Galatzu a do Záhrebu¹⁶. Po čase začal pôsobiť v Budapešti ako zástupca Britskej a zahraničnej biblickej spoločnosti¹⁷, pre ktorú už dlhší čas pracoval. Od roku 1874 sa stáva z Meyera misionár, prestáva sa venovať kolportérstvu ako svojej hlavnej činnosti. Jeho prioritou sa v tomto čase stala evanjelizácia. Stal sa cestujúcim kazateľom¹⁸, čo bolo prínosom aj pre baptizmus na Slovensku. Počas pôsobenia v Budapešti (1875) pokrstil v Dunaji Johanna Tattera¹⁹, tridsať ročného kováča z Ľubice pri Kežmarku.

Do obdobia prvých desiatich rokov Meyerovej evanjelizačnej činnosti patria aj počiatky misijnej práce baptistov na Slovensku. Meyera pozvali do Kežmarku niekoľkí nemeckí pracovníci, ktorých pokrstil v Budapešti. Mali záujem na tom, aby robil evanjelizáciu aj v okolí Kežmarku. Meyer robil evanjelizácie v rodinných domoch. Dostal sa do Popradu, Kežmarku, Machaloviec (dnešných Jánoviec), Eisdorfu (dnešných Žiakoviec) a Ľubice²⁰. V Machalovciach v roku 1876 pokrstil Konráda Speisa²¹, ktorý sa tiež stal misijným pracovníkom. V rokoch 1877-1878 Meyer krstil ďalšiu skupinu veriacich zo Spiša²². Ďalší krst sa konal v Kežmarku a pokrstení

¹³ 1852-1859 JUDÁK, V. *Učebné texty z cirkevných dejín*. UK v Bratislave, Bratislava 2002, s. 177.

¹⁴ POSPÍŠIL, V. *Po stopách Augusta Meereise*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, október 1988, roč. 58., č. 8, s. 120.

¹⁵ Žil v rokoch 1842-1919

¹⁶ BÁNYAI, J. *Výpisky z vlastného životopisu Henrika Meyera (1842-1919)*. Budapest 1976. s.4.

¹⁷ Ako zástupca začal pôsobiť v roku 1873. *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 6.

¹⁸ V tom čase keď bol cestujúcim kazateľom sa podarilo vybudovať hlavné trate v rámci Európy. Tieto trate mu umožnili živší pohyb medzi novozaloženými zbormi a mohol vykonávať časté evanjelizačné zhromaždenia na mnohých miestach. Za 10 rokov svojej misijnej práce pokrstil 629 nemecky hovoriacich ľudí a za 30 rokov bolo aj jeho zásluhou v Uhorsku 3200 baptistov. *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformed-reader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

¹⁹ Johann Tatter bol prvým baptistom na Slovensku, ktorý sa stal kolportérom. *I. matrika Meyerova*. s. 17

²⁰ JANCÚŠ, J. *Henrich Meyer, prvý prikopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104.

²¹ BÁNYAI, J. *Výpisky z vlastného životopisu Henrika Meyera (1842-1919)*. Budapest 1976. s.7.

²² Pokrstení boli: Ludwig Tatter, Serafyovci, Gally s rodinou, Gustáv a Teodor Bretz (z Michelsorfu – terazšie Stráže pod Tatrami) a ďalší. G.Bretz bol zvolený za misijného pracovníka. O krste si Meyer viedol záznamy - Mitglieder register der Baptisten Gemeinde in Budapest. POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Varšave*. s. 8.

boli manželia Brožovci²³. V Meyerovom denníku sa o tomto krste dočítame: „26. Apríla 1880 niekde na Slovensku som pokrstil jedného muža a tým sa začala aj misijná práca medzi Slovákmi“. Týmto človekom bol český Nemec Václav Brož²⁴. Spolu s manželkou Emíliou sa po krste presťahovali do Liptovského Mikuláša, kde začali pôsobiť.

Do oblasti Spiša zaraďujeme začiatky misijnej práce baptistov na území dnešného Slovenska. V niektorých mestách tu žili starousadlíci nemeckej národnosti. Nebol pre nich teda problém čítať Bibliu v nemčine. Preto tu bola pomerne živná pôda pre osobné rozhodnutie pre dôsledný život v nasledovaní Krista. Uplatnili sa tu aj kolportéri²⁵, ktorí pracovali prevažne pre Britskú a zahraničnú biblickú spoločnosť.

Evanjelizačná činnosť sa vďaka Brožovcom začala rozvíjať aj na Liptove²⁶. Začala domácimi bohoslužbami v dome, ktorý mali prenajatý. Dostali sa do kontaktu aj s ľuďmi z okolitých dedín a s miestom pre bohoslužby sa striedali pravdepodobne kvôli vzájomnej pohostinnosti, alebo s ohľadom na tých, ktorí si nemohli dovoliť dochádzať do iných obcí. Pri domácich bohoslužbách vo Vavrišove u Michala Blišťana uverilo niekoľko ľudí, ktorí sa chceli dať pokrstiť. Prvý krst v Liptove sa odohral 13.4.1882 v rieke Váh. Domáci pozvali Meyera, aby krst vykonal²⁷.

Baptisti priniesli na Slovensko aj nové vieroučné zásady, ktoré si Bratská jednota baptistov na Slovensku pripojila do svojej Ústavy:

- (1) Baptisti ako súčasť celosvetovej kresťanskej cirkvi vyznávajú vieru v jedného Boha ako Otca, Syna a Ducha Svätého.
- (2) Baptisti vyznávajú potrebu osobnej viery v Ježiša Krista a učeníctva pod Jeho vedením.
- (3) Baptisti vyznávajú, že konečná autorita ich viery i praktického života je Ježiš Kristus zjavený vo svätých Písmach a prítomný v cirkvi skrze Ducha Svätého.

²³ ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141.

²⁴ *Meyerov denník*. Spísaný 1910. s. 45. (pozn. aut. Podľa matričného záznamu je dátum nesprávny – Václav Brož a jeho manželka Emília boli pokrstení 8. Októbra 1879 v Kežmarku.) *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 11. V Kežmarku prišiel do kontaktu so skupinou nemeckých baptistov.

²⁵ „Pojem biblický kolportér je špecifikum. Britská biblická spoločnosť (založená roku 1804), ktorá rozširovala Biblie – jej časti, prakticky na celom svete prostredníctvom „biblických kolportérov“, mala prísnu zásadu, že takýto kolportér stojaci v jej službách nesmel rozširovať žiadnu inú (ani kresťanskú) literatúru okrem Písma Svätého. Ani sa nič nesmel darovať – ani drobné dielky – jednotlivé evanjeliá. Všetko sa predávalo – i keď za ceny hlboko pod výrobným nákladom. Ceny určené Biblickou spoločnosťou sa nesmeli zvyšovať.“ *NAŠE KORENE Vŕžnik a vývoj prebudeneckého hnutia na Slovensku*. Nádej, Bratislava 1994. s. 95 a 96.

²⁶ Rozdiel evanjelizačnej činnosti v oblasti Liptova bol ten, že Meyer chodil do Liptova len krstiť – v Spiši evanjelizačné zhromaždenia zabezpečoval sám.

²⁷ JANCÚŠ, J. *Henrich Meyer, prvý prikopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104. „krst sa konal pod ochranou polície vo veľkej dvorane vrbského hostinca v Liptovskom sv. Mikulášu“. Nie akt krstu sa konal vo dvorane kostola, ale bohoslužby, ktorá po krste nasledovala. POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s.9. „Na udržanie poriadku a utíšenie pobúreného davu, úrady vyslali žandárov. Po krste slávil krstenci vo veľkej dvorane vrbského hostinca Večeru Pánovu.“ *Kronika cirkevného zboru v Liptovskom Mikulášu*. s. 5. Baptisti tento krst označovali ako prvý biblický krst, čo ale zabráňovalo možnosti ekumenického rozvoja. Foto z krstu viď príloha č. 2:

- (4) Baptisti uznávajú Písma Starej a Novej zmluvy ako zásadnú autoritu pre poznanie Božieho zjavenia sa v Kristu.
- (5) Baptistická ekleziológia chápe cirkev ako spoločenstvo veriacich pri stole Pánovom a praktizuje vyznavačský krst veriacich.
- (6) Baptisti prajú slobodu a zodpovednosť každému miestnemu zboru porozumieť Kristovmu zámeru pre svoj život a konkrétnu prácu.
- (7) Baptisti vyznávajú všeobecné kňazstvo veriacich, v ktorom sú všetci členovia cirkvi povolaní k službe podľa darov Ducha Svätého.
- (8) Baptisti veria, že každý kresťan je ako Kristov učeník povolaný svedčiť o Jeho panstve a že cirkev sa má podieľať na celkovej Božej misii v tomto svete.
- (9) Baptisti si prajú navzájom slobodu svedomia v chápaní Písma svätého i jeho zvestnej interpretácie a prijímajú sa v spoločenstve so všetkou individuálnou rozdielnosťou.
- (10) Baptisti sú za odluku cirkvi od štátu.
- (11) Baptisti spolu so všetkými veriacimi žijú v eschatologickej nádeji konečného zjavenia sa Krista v sláve. Veria vo vzkriesenie, posledný Boží súd a život večný.²⁸

²⁸ V bodoch 4, 5, 6, 7, 9, 10 sa Ústava BJB v SR zhoduje s vieroučnými zásadami nemeckých baptistov – URL: <<http://www.baptisten.de/glauben-erleben/was-wir-glauben/>> [cit. 31.5.2010]. Celé znenie Ústavy BJB v SR: viď Príloha č. 1.

2 OBDOBIE PRED I. SVETOVOU VOJNOU (DO 1914)

Táto kapitola sa zaoberá obdobím pred 1. svetovou vojnou v živote liptovských zborov. Začína sa krátkou charakteristikou obdobia, zameranou najmä na situáciu pre cirkvi na Slovensku. V jej ďalších častiach sa venujeme už konkrétnym zborom (Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Pribylina), u ktorých sa zameriavame na kľúčové osobnosti, organizačný a misijný vývoj zboru. Na konci kapitoly je zhrnutie objavených teologických dôrazov v tomto období.

2.1 CHARAKTERISTIKA OBDOBIA

Rakúska monarchia mala v začiatkoch druhej polovice 19. storočia niekoľko neúspechov. Prehrala prusko-rakúsku vojnu, ktorá sa skončila bitkou pri Hradci Králové 3. júla 1866. Týmto bolo Rakúsko vylúčené z budúceho zjednoteného Nemecka. Viedenská vláda bola prinútená k ústupkom voči maďarským požiadavkám. Po roku sa podpisovalo rakúsko-uhorské vyrovnanie 2. júla 1867. V decembri roku 1867 už bolo rakúske monarchia premenená na federáciu dvoch štátnych celkov – Uhorsko a ostatné krajiny, ktoré boli označené ako Rakúsko. Oba štáty mali spoločného panovníka, ministerstvo zahraničných vecí, ministerstvo vojny a financií. Ostatné záležitosti boli riadené ich vlastnou zákonodarnou, výkonnou a správnou mocou. Mali tiež vlastný parlament a oba štátne celky mali široké autonómne právomoci.

Terajšej Českej republike k slobode od Rakúsko-Uhorska chýbala len politická samostatnosť. Slovensko však nemalo ani len administratívne hranice a slovenčina bola na všetkých verejných miestach zakázaná. Pre Slovákov rakúsko-uhorské vyrovnanie znamenalo vážnu situáciu. Nedostalo sa im ani splnenie ich národných požiadaviek a ani podpory slovenského cirkevného života. Maďarizácia evanjelickej cirkvi pokračovala a roku 1882 bol panslavizmus vyhlásený za kanonický priestupok, čo bolo zámienkou, aby boli Slováci vylúčení z cirkevných úradov. Uzákoonili aj maďarčinu ako úradnú reč na generálnych konventoch.

Na synode v Budapešti roku 1891 bola prejednaná ústava evanjelickej cirkvi na zásade synodálno-presbyteriálnej. Došlo k rozdeleniu preddunajského dištriktu, z ktorého boli následne vyčlenené tri senioráty (Oravský, Liptovský, Turčiansky).

V rímskokatolíckej cirkvi sa tiež stretávame s maďarizáciou, ktorá prebiehala prostredníctvom biskupov. Charakteristická je vysvätenie kostola v Černovej pri Ružomberku, kde biskup Párvy 27. októbra 1907 zakázal vysvätenie kostola rodákovi a iniciátorovi stavby kostola Andrejovi Hlinkovi. Žandári vystúpili proti odporcom streľbou, ktorá ukončila niekoľko životov.

K zásadnej zmene došlo až po rozpade Rakúsko-Uhorska a vyhlásení Československa.²⁹

²⁹ Spracované na základe nasledujúcich zdrojov: VESELÝ, D. *Dejiny kresťanstva a reformácie na Slovensku*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius 2004.; KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007.; JUDÁK, V. *Učebné texty* z

2.2 CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

Pred prvou svetovou vojnou v zbore v Liptovskom Mikuláši pôsobili niekoľkí misijní pracovníci, neskôr kazatelia. Prvým misijným pracovníkom, zakladateľom zboru bol Václav Brož (Wenzel Brosch), v jeho práci pokračoval August Meereis³⁰, ktorý sa stal aj prvým kazateľom. Za ním nasledoval Michal Marko, ktorý po krátkej dobe odišiel do ďalšieho zboru v poľskom Zelove. Karel Vaculík bol ďalším kazateľom, avšak len do vypuknutia prvej svetovej vojny, kedy musel narukovať na front. Všetkých kazateľov v práci povzbudzoval a viedol kazateľ Meyer. Tiež vykonával krsty a venoval misijnej práci v Liptove do roku 1888³¹.

2.2.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

Pre oblasť Liptova je prvou dôležitou osobnosťou **Václav Brož**³². Pracoval ako garbiar v Kežmarku, kde prišiel do kontaktu s niekoľkými evanjelizátormi, medzi ktorými bol aj Henrich Meyer. Brož počul Meyerovu kázeň a tiež sa rozhodol pre život v nasledovaní Krista. On a jeho manželka boli pokrstení v apríli 1880. Brož opustil svoju prácu v Kežmarku, pretože veril, že nie je správne pracovať v nedeľu.³³ Odstaľoval sa so svojou rodinou do Liptovského Mikuláša³⁴, „do mesta s viacerými fabrikami na vyrábanie remeňa“ ako spomína Michal Krajčí³⁵. Vzhľadom na jeho predchádzajúcu prax nemal veľký problém nájsť si prácu v tomto meste. Zamestnal ho továrnik Žufa ako garbiara a neskôr sa stal majstrom cechu garbiarov³⁶. Nastaľoval sa do obce Vrbica pri Liptovskom Mikuláši, do domu bohatého pána Benku. Jeho nájomca pán Benko mu nebránil kázať Božie slovo v jeho byte a vďaka tomu Brož pozýval mnohých susedov a spolupracovníkov do jeho domu na štúdium Biblie. Tieto zhromaždenia boli u mnohých ľudí kľúčovými, pretože odovzdali svoje životy Bohu. Aj jeho slúžka Emília Čatlošová z Liptovského Petra uverila. Cez ňu sa šírilo evanjelium na ďalšie miesta v Liptove³⁷. Na štúdium Biblie pozval aj Michala

cirkevných dejín. Univerzita Komenského, Bratislava 2002.; HANES, P. 1998. *Dejiny kresťanstva*. TRIAN s.r.o., Banská Bystrica 1998.; FRANZEN, A. *Malé cirkevné dejiny*. ZVON, Praha 1995.

³⁰ „priekopník baptistickej práce na Slovensku i v Čechách - August Meereis, pôvodom z Volýnska.“ *História zboru BJB Palisády*. URL: <<http://www.bjbpalisady.sk/index.php?id=6>> [cit. 14.6.2010].

³¹ JANČUŠ, J. *Henrich Meyer, prvý priekopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104.

³² Jeho oficiálne meno bolo pravdepodobne Wenzel Brosch, ale nie je to matrične doložené. Na Liptove zaužívané meno Václav Brož.

³³ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

³⁴ DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s.29. uvádza, že sa nastaľoval do LM spolu s rodinou v roku 1881; *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 21. Uvádza, že sa nastaľoval v roku 1879.

³⁵ KRAJČÍ, M. *Pamäte*. s. 10.

³⁶ JANČUŠ, J. *Henrich Meyer, prvý priekopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104.

³⁷ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 21

Blišťana³⁸, krajčírka z Vavrišova, švagra Emílie Čatlošovej³⁹. Brož v roku 1899 opustil kazateľské miesto v zbore pretože nesúhlasil so spojením mikulášskeho zboru do československého zväzku⁴⁰. Odstaľoval sa aj s rodinou do Viedne. Po odchode Broža si Martin Uličný zobral zodpovednosť za vykonávanie pravidelných zhromaždení. Kazateľ Matej Šteuček spolupracoval 15 rokov s Brožom a o jeho práci píše v liste z USA: „*Brož ako verný služobník Kristov nemlčal ani v práci, ale všade to drabé evanjelium zvestoval, od opilstva a fajčenia každého vystrihal a poučoval, ako sa ľudia od hriechu majú chrániť a svätý život viesť*“⁴¹.

Ďalšou výraznou osobnosťou v predvojnovom období bol **August Meereis**⁴². V rokoch 1872-1884 bol Meereis kolportérom a misijným pracovníkom v Rakúsko-Uhorsku⁴³. Na územie dnešného Slovenska sa dostal kvôli Henrichovi Meyerovi, ktorý na neho naliehal, „*aby sa ujal misijnej práce v Hornom Uhorsku. Po ročnom presviedčaní Meereisa získal a vytvoril mu kazateľskú stanicu v Kežmarku v júli 1888*“⁴⁴. Svoju misijnú činnosť neobmedzil iba na oblasť Horného Uhorska, ale misijne sa venoval aj v nitrianskej stolici a v Bratislave. V roku 1891 si ho pozvali do Bratislavy, kde sa Meereis presťahoval aj s rodinou. V tejto oblasti pôsobil niekoľko rokov a v roku 1898 sa znova vrátil do Kežmarku. Kazateľom kežmarsko-mikulášskeho zboru sa stal v roku 1900⁴⁵. Jeho hlavná oblasť pôsobenia bola na Spiši.⁴⁶ Liptovský Mikuláš navštevoval len pri evanjelizačných zhromaždeniach a pri konaní krstov.⁴⁷ Po troch rokoch kazateľ Meereis odchádza do poľského Zelova.⁴⁸ Bol to človek veľkého srdca. Snažil sa rozumieť aj ľuďom, ktorí mali iné názory na tú, či onú biblickú pravdu než on. Mal porozumenie aj pre iné vyznania, bol to človek v pravom zmysle slova ekumenický⁴⁹.

³⁸ JANČUŠ, J. *Henrich Meyer, prvý prikopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104. Viac o Michalovi Blišťanovi v kapitole 2.3.1.1 „Kľúčové osobnosti“ pred založením samostatného zboru.

³⁹ MARKO, M. *Začiatky práce baptistov v Liptovskom sv. Mikuláši*. In: PRAVDA A SLAVNÁ NADĚJE. jún 1928, roč. 11, č. 6, s.229.

⁴⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 22

⁴¹ *Šteučekov list z USA*. s. 4.

⁴² Narodil sa v novembri 1847 v Dubně na Volyňsku a zomrel 8.10.1929 v Girard, Ohio v USA. V článku časopisu Rozsieváč: POSPÍŠIL, V. *Po stopách Augusta Meereise*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, október 1988, roč. 58., č. 8, s. 120. HEINDRICH, V. *Počátek historie baptistů v Čechách*. Pokorný a spol, Brno 1929, s. 7.

⁴³ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 25

⁴⁴ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 23.

⁴⁵ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s.29. uvádza, že do služby kazateľa bol uvedený v roku 1900. *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 22 uvádza, že kazateľom sa stal v roku 1898. Ak však máme údaj, že o 3 roky sa stal kazateľom Michal Marko a to bolo v roku 1903, prikláňame sa k variante uvedenej v texte (1900).

⁴⁶ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. 23

⁴⁷ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 20.

⁴⁸ POSPÍŠIL, V. *Po stopách Augusta Meereise*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, október 1988, roč. 58., č. 8, s. 120. V kronike je uvedený rok 1902. *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 23.

⁴⁹ POSPÍŠIL, V. *Po stopách Augusta Meereise*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, október 1988, roč. 58., č. 8, s. 120.

Nasledujúcim pracovníkom v tejto oblasti bol **Michal Marko**. Narodil sa 26. októbra 1880 v Liptovskom sv. Mikuláši, konkrétne vo Vrbici. Rozhodol sa pre nasledovanie Krista a kvôli tomu zažil odmietanie zo strany svojej rodiny, ktorá bola striktne proti akýmkoľvek formám kresťanstva. Bol donútený z domu odísť. Najskôr býval a pracoval v Brne, neskôr v Budapešti, kde bol 29. októbra 1899 pokrstený. Po niečo vyše štyroch rokoch sa vrátil na Liptov a v rokoch 1903 – 1908 viedol duchovnú prácu v Liptovskom sv. Mikuláši. V roku 1909 už pôsobil ako kazateľ v Zelove⁵⁰.

Nástupcom kazateľa Marka sa stal **Karel Vaculík**⁵¹. Narodil sa 6. januára 1879 pri Vsetíne v chudobnej evanjelickej rodine. V roku 1898 bol pokrstený a stal sa aktívnym pracovníkom. Bratia videli jeho duchovné obdarovanie a preto ho poslali na baptistický seminár do Hamburgu, kde študoval v rokoch 1905-1906⁵². V roku 1908 sa nastáhoval do Liptovského sv. Mikuláša, kde bol 25. decembra 1908 na zborovej hodine oficiálne uvedený za kazateľa pre mikulášsky okrskok. Nepracoval len v Liptovskom sv. Mikuláši, ale rovnako aj v celom Liptove a na Spiši.⁵³ V liptovských zboroch pôsobil do roku 1915 kedy musel narukovať na front do Srbska. Z vojny sa vrátil v roku 1918 a kazateľom mikulášskeho zboru bol do roku 1920⁵⁴. Okrem kazateľskej činnosti sa venoval aj skladaniu a prekladaniu duchovných piesní. Tiež dirigoval spevácky zbor a tamburášsky krúžok. V roku 1923 sa mu v spolupráci s J. Procházkom podarilo vydať spevník Bratrské písne a tiež Jasavý chválospev – spevník pre spevokoly. Medzi rokmi 1921-1924 redigoval časopis Rozsievac a článkami do neho prispieval až dokiaľ nebol časopis úradne zastavený (1951)⁵⁵. O sebe píše: „Čo robím, robím rád, ak ako pre Pána a rád by som vykonával ešte viac.“⁵⁶

2.2.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Liptovský Mikuláš v období pred 1. svetovou vojnou budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) širšie cirkevno-právne štruktúry, (3) bohoslužobné priestory, (4) formovanie spoločenstva – zborové aktivity, (5) Politicko-právny kontext, (6) duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni.

⁵⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 27

⁵¹ Foto viď. príloha č.2.

⁵² *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 25.

⁵³ ŠALING, J. *Spomíname na brata Vaculíka*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, január 1989, roč. 59., č. 1, s. 6. pod jeho správu patrili LM, Vavrišovo a Pribylina a gemerský zbor tisoický.

⁵⁴ ŠALING, J. *Spomíname na brata Vaculíka*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, január 1989, roč. 59., č. 1, s. 6.; V tomto roku odišiel na kazateľskú stanicu do Bratislavy, kde žil a pracoval až do svojej smrti (11. júna 1958) – *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 25

⁵⁵ V roku 1951 bol Rozsievac úradne zastavený – *Kronika cirkevného zboru v Liptovskom Mikuláši*. s. 25.

⁵⁶ ŠALING, J. *Spomíname na brata Vaculíka*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, január 1989, roč. 59., č. 1, s. 6.

2.2.2.1 Organizačné začlenenie zboru

V Liptovskom Mikuláši sa už konala misijná práca od roku 1889, kde dochádzali brat Brož a Šteuček. Zbor Liptovský Mikuláš bol stanicou spojeného vavrišovsko-kežmarského zboru.⁵⁷

V prvej zápisnici mikulášskeho zboru zo 7. augusta 1898 je zaznamenané: „*My, bratia vrblíkomikulášsky, sme sa jednomyselne uzniesli, že chceme byť v spojení s československých zväzkom.*“⁵⁸ Roku 1898 bol založený baptistický zbor v Liptovskom Mikuláši.⁵⁹ Onedlho sa však v organizačnej štruktúre spojil s kežmarským zborom a v roku 1900 vznikol zbor kežmarsko-mikulášsky⁶⁰. Tento kežmarsko-mikulášsky zbor existoval len dva roky. Mikulášsky zbor sa znova osamostatnil v roku 1902, ale už roku 1914 sa spomína ako „mikulášsko-vavrišovský zbor“⁶¹.

2.2.2.2 Širšie cirkevno-právne štruktúry.

V Békéscsabe sa konala krajinská konferencia slovenského bratstva v dňoch 15.-16. februára 1914. Slovenské baptistické zbory v Uhorsku utvorili samostatnú jednotu, ktorá mala názov „Bratská jednota slovenských baptistov v Uhorsku“. Patrili do nej zbory: čabiansko-petrovecký, mikulášsko-vavrišovský, tisovský a chvojnický. Za predsedu bol zvolený Michal Kováč z Békéscsaby a za tajomníka Karel Vaculík⁶².

Na tejto konferencii bolo prijaté aj uznesenie, že vydajú slovenský spevník s 350 až 400 piesňami a že začnú vydávať vlastný časopis. V tomto roku bolo vydané prvé číslo časopisu Rozsievac⁶³.

2.2.2.3 Bohoslužobné priestory

Liptovský Mikuláš. Z rozhodnutia o osamostatnení liptovsko-mikulášskeho zboru (1898) vyplynulo aj rozhodnutie o zriadení zborovej miestnosti pre spoločné bohoslužby u Martina Gažku Prácheňa na Sirotienskej ulici⁶⁴, teda vedľa dnešnej modlitebne. V tejto budove sa konali bohoslužby až do roku vystavania modlitebne (1922). Zmenili sa len vlastníci (Matej Bátik) a neskôr aj názov ulice (1. mája).

⁵⁷ MEEREIS, A. *Šedesát let apoštolom.* s. 24.

⁵⁸ Zápisnica cirkevného zboru Liptovský Mikuláš zo dňa 7. augusta 1898.

⁵⁹ STAROŇ, I., CAIS, J. *100 rokov zboru BJB v Liptovskom Mikuláši.* In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, august 1998, roč. 68., č. 7, s. 113.

⁶⁰ *Kronika cirkevného zboru Liptovský Mikuláš.* s. 5.

⁶¹ DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku.* BJB v SR, Bratislava 1988. s. 67.

⁶² Tamtiež s. 67.

⁶³ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove.* s. 32.

⁶⁴ STAROŇ, I., CAIS, J. *100 rokov zboru BJB v Liptovskom Mikuláši.* In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, august 1998, roč. 68., č. 7, s. 113

Iľanovo. Ešte za samostatnosti zboru sa konalo prvé vianočné evanjelizačné zhromaždeniu u formy Kriškovcov v Iľanove (1899). Božím Slovom slúžil brat kazateľ Michal Marko. Ich dom po tejto evanjelizácii slúžil ako miesto na konanie zhromaždení na celé polstoročie⁶⁵.

2.2.2.4 Formovanie spoločenstva – zborové aktivity

Hneď po nástupe kazateľa Karola Vaculíka do služby (25.12.1908) boli založené nasledovné práce:

- nedeľná škola,
- hodiny spevu (spevokol)⁶⁶,
- vzdelávacie hodiny pre bratov, ktorí slúžia
- rozhodnutie o pravidelných zhromaždeniach v niektorých zborových staniciach.⁶⁷

2.2.2.5 Politicko-právny kontext

Pri krste 13. apríla 1882 v rieke Váh na území obce Vrbica pri Liptovskom Mikuláši⁶⁸ sa spomínajú zástupy obyvateľov z Liptovského sv. Mikuláša, Vrbice a okolitých dedín. Kvôli bezpečnosti prišli aj žandári, aby dohliadli na dodržanie poriadku a utišili pobúrený dav⁶⁹. Môžeme tu teda konštatovať túto formu ochrany zboru zo strany štátu

2.2.2.6 Duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni

V tomto období sa vyzbierali aj finančné prostriedky na stavbu modlitebne. Brat Michal Marko zastupoval mikulášsky zbor ako delegát na konferencii v Békéscsabe v dňoch 3.-7. októbra 1908. Za zbor v Liptovskom Mikuláši podal stručné zhrnutie činnosti zboru týmito slovami: „Zbor pracuje v 12-tich obciach. Jednu nedeľu v mesiaci je spoločné zhromaždenie pre všetky stanice. Zhromažďovacia miestnosť je už taká tesná ako dieťaťu šaty keď vyrastie.“⁷⁰ Zbor v Békéscsabe pomohol finančne mikulášskemu zboru k tomu, aby si mohli kúpiť pozemok. Problém bol v tom, že väčšina mikulášskych členov boli garbiari. Potrebovali zohnať murárov a preto sa aj stavba modlitebne posunula až do roku 1922⁷¹.

2.2.3 MISIJNÝ VÝVOJ

O prvých veriaciach v Liptove sa môžeme dozvedieť aj z časopisu Pravda a slavná naděje, kde sa píše nasledovné: „Michal Blišťan hľadal prácu pre dcéru švagrinej. Božím riadením sa stretol v meste s pani Brožovou, ktorá hľadala takéto dievča za slúžku. Tak sa stalo, že Michal Blišťan sa dostal do styku aj

⁶⁵ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s.7

⁶⁶ V zbore v Liptovskom sv. Mikuláši prvýkrát spieval spevokol. Vystupovali s piesňou „Vykupiteľa, Pane Ježišu“ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 12..

⁶⁷ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 67.

⁶⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s.5

⁶⁹ Tamtiež. s.5

⁷⁰ Tamtiež s. 12.

⁷¹ Tamtiež s. 13.

s Václavom Brožom a jeho príbuzná Emília Čatlošová z Liptovského sv. Petra prišla slúžiť do rodiny Brožovcov⁷². Po 14 dňoch služby sa prišli rodičia dohodnúť o plate dcéry Milky. Milkeinej matke Brožovci vydali svedectvo o láske Božej a spasiteľnej moci Pána Ježiša. Matka bola týmto svedectvom dojatá k slzám, lebo videla, aká šťastná je táto rodina i jej dcéra Milka a aké žiaľostné sú jej vlastné rodinné pomery, keď jej muž je opilec, ba aj teraz je niekde v meste opitý. Pokľakli a hneď sa za neho modlili. Moc modlitby opilca zasiahla, prišiel do príbytku Brožovcov, celý sa trasúc. Brat Brož mu vydal svedectvo o spasiteľnej moci v Ježiši Kristu. Adam Čatloš zaplakal nad svojím biednym stavom, vyznal svoj hriech opilstva a jeho srdce prenikla túžba po novom živote v Kristu. Manželia Čatlošovi odchádzali z Liptovského sv. Mikuláša šťastní a s pevným presvedčením žiť podľa Božej vôle.⁷³

V tomto období bolo evanjelium zvestované práve domácimi bohoslužbami a takto sa dostávalo stále ďalej a ďalej. Ľudia v oblasti Liptova s radosťou hovorili o svojej viere a o živote s Kristom ostatným susedom, príbuzným a aj spolupracovníkom.

Misijná práca sa na Liptove rozvíjala z troch centier: Liptovský sv. Mikuláš (u Brožovcov,) , Liptovský sv. Peter (u Čatlošovcov v dolnej časti obce⁷⁴) a Vavrišovo (u Blišťanov⁷⁵)⁷⁶. Takéto zhromažďovanie po domoch nám pripomína apoštolské časy. Z týchto centier sa misijná činnosť šírila do obcí, v ktorých bývali členovia zboru.

Členovia zboru v Liptovskom sv. Mikuláši pochádzali z viacerých obcí. Konkrétne z týchto: Vrbica, Iľanovo, Palúdzka, Ondrašová, Demänová, Bodice, Okoličné, Kráľova Lehota, Ružomebrok, Rybárpole, Janošovce, Trnovec, Nemecká Ľupča. Misijnú prácu na Liptove mali rozdelenú na základe obcí, kde bývali. Každý člen zboru mal priradenú obec, ktorú navštevoval, o ktorú sa staral a kde viedol skupinky zamerané na štúdium Biblie a evanjelizačné zhromaždenia⁷⁷.

Medzi udalosti, ktoré mali vplyv na formovanie spoločenstva patrila aj krst, ktorý sa uskutočnil 13. apríla 1882 v rieke Váh na území obce Vrbica pri Liptovskom Mikuláši⁷⁸. Krstencov preskúšal a ich prípravu na krst vykonal kazateľ Henrich Meyer⁷⁹. išlo o nasledovných krstencov: štyri manželské dvojice a štyria jednotlivci.

- Michal Blišťan spolu s manželkou Františkou rodenou Tholdovou,

⁷² Podobne aj KRAJČÍ, M. Pamäte. s. 12.: „pravidelným domácim pobožnostiam a príkladným životom z Krista bolo posviatené najprv jednej paničke, Emílii Čatlošovej z Liptovského sv. Petra, ktorá bola u Brožovcov do služby vstúpila“

⁷³ MARKO, M. Dejiny slovenských baptistov na Slovensku. In: PRAVDA A SLAVNÁ NADĚJE. jún 1928, roč. 11, č. 6, s.278.

⁷⁴ POLOHA, J. Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove. s. 18.

⁷⁵ VOJTA, V. Czechoslovak Baptists. Czechoslovak Baptist Convention in America and Canada, Mineapolis 1941. s. 78.

⁷⁶ Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo. s. 2.

⁷⁷ DVOŘÁK, V., ŠALING, J. Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 66.

⁷⁸ Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš. s.5

⁷⁹ Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš. s. 25 konštatuje, že kazateľ Henrich Meyer sa v roku 1882, cestou na seminár do Hamburgu, zastavil na Liptove a ešte pred prvým krstom na území Liptova vykonal preskúšanie a prípravu na krst tých, ktorí uverili v Ježiša Krista ako svojho osobného Spasiteľa

- Pavel Blišťan s manželkou Evou rodenou Thottovou,
- Ondrej Samajdák a jeho manželka Zuzana rodená Kubinová,
- Adam Čatloš spolu s manželkou Máriou rodenou Tholdovou,
- ich staršia dcéra Mária Čatlošová,
- Ján Medľa,
- Ján Krusch,
- Matej Glaser⁸⁰.

Slávenie Večere Pánovej pre krstencov nasledovalo po akte krstu. Pokračovali verejnou evanjelizáciou, ktorá bola povzbudením do ďalšej misijnej práce pre pracovníkov zboru i jeho členov⁸¹.

Takýto verejný krst bol mimoriadnou udalosťou v tej dobe. Prišli sa pozrieť zástupy obyvateľov z Liptovského sv. Mikuláša, Vrbice a okolitých dedín. Kvôli bezpečnosti prišli aj žandári, aby dohliadli na dodržanie poriadku a utišili pobúrený dav⁸².

2.3 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE PRED OSAMOSTATNENÍM ZBORU

Pre cirkevný zbor BJB Vavrišovo je obdobie pred 1. svetovou vojnou rozdelené do dvoch menších úsekov. Prvou etapou zboru, ktorú popisujeme v tejto kapitole, je jeho účasť v spoločnom spišsko-liptovskom zbore. Sledujeme tu kľúčové osobnosti, organizačný vývoj a misijný vývoj.

2.3.1 KĽÚČOVÉ OSOBNOSTI

Priekopníkom misijnej práce vo Vavrišove bol **Michal Blišťan**. Bol vedúci krajčírskkej dielne u Holécycovcov v Liptovskom sv. Mikuláši. Aj on bol pozvaný k Václavovi Brožovi na štúdium Biblie. Po tejto návšteve sa aj Michal Blišťan začal venovať viac spoločnému štúdiu Písma⁸³.

Podľa Vojtu⁸⁴ sa Michal Blišťan stal pod vplyvom Václava Broža prvým baptistom vo Vavrišove. Blišťan bol luterán a jeho žena katolíčka. Obaja sa však stali baptistami. Manželka naliehala, aby pozval Brožovcov, známych, rodinu – brata s manželkou, švagrovcov Čatlošovcov s rodinou z Liptovského sv. Petra, aby mali spoločnú domácu pobožnosť. Michal Blišťan spolu s manželkou boli pokrstení na prvom liptovskom krste 13. apríla 1882. Od tohto dňa sa venovali

⁸⁰ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 66.

⁸¹ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s.7..

⁸² *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s.5

⁸³ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

⁸⁴ VOJTA, V.: *Czechoslovak Baptists*, Czechoslovak Baptist Convention in America and Canada, Mineapolis 1941. str.114.

naplno misijnej činnosti vo Vavrišove a okolí. V roku 1886 bol do služby Henrichom Meyerom uvedený **Matej Šteuček**⁸⁵. Novému kazateľovi, členovia zboru pomáhali s misijnou prácou.

Matej Šteuček spolu s Jánom Tomčíkom v roku 1884 odišli pracovať ako murári do Budapešti, kde sa chceli poučiť aj v misijnej práci od kazateľa Meyera. V Budapešti sa aktívne zapájali do zborového života a čoskoro na pôde nemeckého baptistického zboru zaviedli v nedeľu slovenské pobožnosti⁸⁶. Šteuček bol aj kolportérom a šíril medzi ľuďmi kresťanskú literatúru. Na Meyerove odporúčanie odišiel študovať do Hamburgu na baptistický seminár. Študoval tam v rokoch 1885-1886. Po príchode na Liptov (v lete roku 1886) ho kazateľ Meyer uviedol do služby kazateľa zboru vo Vavrišove⁸⁷. V novej sile a oddanosti pre Pánovu službu kázal v moci Ducha Slovo Božie nielen vo Vavrišove, ale aj v Liptovskom sv. Petre, v Jamníku, v Pribyline, v Dovalove, v Liptovskom sv. Mikuláši a v Podtúrni. Od nástupu na miesto kazateľa sa členovia zboru schádzali u neho v dome⁸⁸. Počas tejto doby pokrstil 65 nových členov⁸⁹. Pozoruhodný bol aj spôsob financovania jeho služby – z finančných dôvodov bol v rokoch 1886-1887 kazateľom len v zimnom období a počas zvyšnej časti roka pracoval na stavbách⁹⁰.

V roku 1888 bol za správcu zboru vo Vavrišove zvolený Henrich Meyer a kazateľom zboru (so sídlom v Kežmarku) bol August Meereis⁹¹, ktorý sa v roku 1891 odsťahoval do Bratislavy, no stále bol kazateľom vavrišovsko-kežmarského zboru. Roku 1894 sa k službe Božím Slovom pridal aj **Norbert F. Čapek**, ktorý sľúbil, že sa aj napriek tomu, že bude bývať v Brne bude starať o liptovské zbory. Narodil sa 3.júna 1870 v Radomyšli u Strakonic a bol jediným dieťaťom krajčira. Aby sa aj on vyučil za krajčira poslali ho do Viedne. Vo Viedni sa dostal do kontaktu s baptistami, prišiel k nim do zboru, kde uveril a následne sa dal pokrstiť. Prestáhoval sa do Bratislavy, kde začal pracovať a kázať. Na odporúčenie bratov zo zboru odišiel do

⁸⁵ DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 40. „Po treťom krste na Liptove“ (pozn. aut.: 22. júna 1883 na Váhu v Liptovskom Hrádku) „pribudol medzi členov aj ďalší schopný misijný pracovník Matej Šteuček. V zboroch o ňom hovorili ako o oduševnenom a na slovo vzatom svedkovi Pána Ježiša a bolo o ňom známe, že mal obdarenie od Pána hovoriť zo Slova Božieho.“

⁸⁶ *Vznik zboru vo Vavrišove* URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

⁸⁷ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

⁸⁸ *Vznik zboru vo Vavrišove* URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

⁸⁹ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

⁹⁰ počas štúdií sa zadlžil a z príspevkov, ktoré dostával z ústrednej misijnej pokladnice by neuživil rodinu; DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s.41.

⁹¹ JANČUŠ, J. *Henrich Meyer, prvý prikopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104.; o kazateľovi Augustovi Meereisovi sa píše v kapitole 2.2.1 Kľúčové osobnosti v rámci Mikulášskeho zboru, kde predtým pôsobil. V roku 1891 bol pozvaný do Bratislavy, kde sa presťahoval spolu s manželkou a nastúpil na miesto kazateľa v tamojšom zbore.

Hamburgu na štúdiá. Študoval v období od roku 1891 do 1894⁹² a potom ho povolali do služby kazateľa v Sasku.⁹³ Bol veľmi sčítaný, ovládal angličtinu aj nemčinu a mal prehľad o misijnej práci v baptistických zboroch v rámci Európy⁹⁴. Vo Vavrišove kázal, ale dochádzal tam z Planíc, aby pomáhal bratovi Meereisovi v službe. Bratia z Vavrišova sa rozhodli, že ho pozvú na miesto kazateľa po odchode Augusta Meereisa⁹⁵. V septembri 1897 dostal z vavrišovského zboru list, na ktorý hneď odpovedal svojim príchodom⁹⁶. Čapek svoj sľub po celých desať rokov plnil. Jeho práca vo Vavrišove bola podľa slov tamojších bratov úspešná a požehnaná⁹⁷. V roku 1905 bol zvolený za predsedu Československého zjednotenia⁹⁸. Po prijatí názvu Bratská jednota v roku 1908 znovu bol zvolený za predsedu⁹⁹.

Od 1. mája 1896 sa o vavrišovský zbor staral znova **Matej Šteuček**¹⁰⁰. Jeho vedenie vystihuje prísna zborová kázeň. Počas jeho kazateľskej služby zo zboru vylúčili niekoľkých členov¹⁰¹, no tieto vylúčenia boli často len dočasné pretože tých, ktorí oľutovali svoje skutky s veľkou láskou prijali. V decembri 1897 bol zvolený nový starší zboru - Ján Stupka mladší¹⁰².

2.3.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Vavrišovo v období pred 1. svetovou vojnou budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) širšie cirkevno-

⁹² DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 52.

⁹³ STAROŇ, I., CAIS, J. *100 rokov zboru BJB v Liptovskom Mikuláši*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, august 1998, roč. 68., č. 7, s. 113

⁹⁴ V roku 1908 sa zúčastnil konferencie v Berlíne, kde sa hovorilo aj o tom, že medzi menej úspešných v misijnej práci zaraďujú aj slovenských batistov. Vďaka tomu, že Norbert Čapek mal prehľad o činnosti v slovenských baptistických zboroch, vyvrátil im toto tvrdenie a vysvetlil im, že na Slovensku na troch starých členov pripadá jeden nový. DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 54.

⁹⁵ STAROŇ, I., CAIS, J. *100 rokov zboru BJB v Liptovskom Mikuláši*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, august 1998, roč. 68., č. 7, s. 113

⁹⁶ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 28. konštatuje, že 5. decembra 1897 sa odohrávala zborová hodina, kde sa prejednávalo niekoľko bodov. Norbert Čapek na zborovej hodine oficiálne vyhlásil, že sa chce usadiť v Brne, ale že plánuje pokračovať s misijnou prácou na Liptove. Zbor s týmto jeho návrhom súhlasil.

⁹⁷ STAROŇ, I., CAIS, J. *100 rokov zboru BJB v Liptovskom Mikuláši*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, august 1998, roč. 68., č. 7, s. 113

⁹⁸ Norbert F. Čapek ako predseda Jednoty udržiaval kontakty s Anglickom, Ruskom a Nemeckom. V rámci týchto krajín vykonával misijné cesty a ľudom bolo aj vďaka nemu hlásané evanjelium. DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 54.

⁹⁹ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 42.

¹⁰⁰ Z Vavrišova odišiel Matej Šteuček aj s rodinou do Kiškörösu, kde misijne pracoval medzi Slovákami. Jeho príjem bol z murárčiny, ktorou aj zabezpečoval rodinu. Po rozdelení slovenských zborov kazateľom roku 1897, bol poverený prácou v zbore vo Chvojnici, preto sa po návrate z Kiškörösu začal venovať misijnej práci v tej oblasti.

¹⁰¹ Medzi vylúčenými bol aj Michal Blišťan a jeho manželka, ktorých vylúčili za pohoršlivý život a Ondrej Stupka spolu s Evou Števčkovou, pretože sa zasnúbili bez vedomia zboru. DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 49.

¹⁰² POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 29.

právne štruktúry, (3) bohoslužobné priestory, (4) formovanie spoločenstva – zborové aktivity, (5) Politicko-právny kontext, (6) duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni.

2.3.2.1 Organizačné začlenenie zboru

Pre liptovské zbory bol dôležitý rok 1879 kedy bol na zjednocujúcej konferencii v Hamburgu prijatý budapeštiansky zbor do Jednoty baptistov v Nemecku. Tri roky neskôr bol už vavrišovský zbor organizačne zapojený do ústredného zboru baptistov v Budapešti.¹⁰³ Až do roku 1888 tvorili spolu s ostatnými skupinami a misijnými stanicami baptistickú cirkev v Uhorsku.¹⁰⁴

V roku 1888 sa Henrichovi Meyerovi podarilo získať kazateľa pre liptovské zbory - Augusta Meereisa, ktorý prišiel v júli 1888 do Kežmarku aj so svojou rodinou z poľského baptistického zboru v Žyrdove. Ujal sa misijnej práce na Slovensku. Počas prvého týždňa od svojho nast'ahovania do Kežmarku navštívil Vavrišovo, aby sa mohli dohodnúť na spôsobe spolupráce. Rozhodli sa, že bude pre oba zbory prospešné, keď budú tvoriť jeden zbor. Utvoril sa teda spišsko-liptovský zbor¹⁰⁵, s kazateľom, ktorý mal svoje sídlo v Kežmarku. Určili hneď aj diakonov, troch pre vavrišovský zbor a troch pre kežmarský zbor. Za staršieho zboru bol zvolený Henrich Meyer¹⁰⁶. Podľa našich poznatkov tento stav trval až do roku 1897, keďže 5. decembra toho roku bol na zborovej hodine prijatý návrh, aby sa vavrišovský zbor osamostatnil¹⁰⁷.

2.3.2.2 Bohoslužobné priestory vo Vavrišove

O bohoslužobných priestoroch vo Vavrišove nachádzame nasledovné údaje v chronologickom slede: malá skupinka veriacich sa najskôr schádzala len v domoch. Od roku 1882 do roku 1884 slúžila ako vavrišovská modlitebňa¹⁰⁸ izba, ktorú mal Michal Blišťan prenajatú od Orechov. Na evanjelizačných a študijných zhromaždeniach u neho (kde Slovom Božím slúžili

¹⁰³ Začlenený do Budapeštei bol od roku 1882 do roku 1888; *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

¹⁰⁴ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 16.

¹⁰⁵ JANČUŠ, J. *Henrich Meyer, prvý prikopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104.; Od roku 1888 patrilo Vavrišovo do spišsko-liptovského zboru so sídlom v Kežmarku, jeho kazateľom bol brat August Meereis. BEŇOVÁ, Z. *Vavrišovo*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, máj 1993, roč. 63., č. 5, s. 81.

Do vavrišovského zboru patrili aj stanice Liptovský sv. Peter, Jamník, Pribylina, Podtúreň a Dovalovo. Spolu mali 65 členov. Vavrišovo 39; Lipt. Peter 10; Jamník 6; LM 4; Pribylina 3; Podtúreň 2; Dovalovo 1

¹⁰⁶ Meyer o stretnutí píše: „celé jednání i utvoření tohto nového sboru bylo nadmíru krásné a v duchu bratrské sjednocenosti“ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 19.; „Meyer zodpovedal za činnosť zboru pred úradmi. Prichádzal do Vavrišova raz, alebo dvakrát do roka.“ *Vznik zboru vo Vavrišove* URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

V tom čase sa Matek Šteuček pripravoval na úlohu kazateľa štúdiom v Hamburgu. Hneď po návrate v lete 1886 ho Henrich Meyer uviedol do služby.

¹⁰⁷ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 28.

¹⁰⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 1.

Václav Brož a Michal Blišťan¹⁰⁹) sa stretávalo 20 až 40 ľudí¹¹⁰. Neboli to však len členovia zboru. Boli medzi nimi aj ich priatelia a rodina. Priebeh ich bohoslužieb sa riadil podľa 1Kor 14,26: „Kdekoľvek sa zídete, každý nech má niečo; žalm, poučenie, zjavenie, reč, výklad...”

Keďže roku 1884 uverilo ďalších 14 ľudí, museli uvažovať o zmene bohoslužobnej miestnosti¹¹¹. Tú napokon ochotne ponúkol Ján Stupka¹¹². Roku 1886 sa zhromaždenia presunuli do domu Matej Šteučka. Do miestnosti dali kazateľnicu a aj lavice a bohoslužby sa v tomto priestore konali 2 roky (t.j. do roku 1888).

Od roku 1888 zbor túžil po samostatnej bohoslužobnej budove, ktorá by nebola súčasťou domu niektorého z členov. Toto bolo predmetom ich modlitieb, ku ktorým sa pravidelne stretávali. Povzbudzovali svojich bratov, aby konali čiastkové úlohy nutné pre začatie výstavby. Bolo potrebné zabezpečiť financie, čo mal na zodpovednosti brat Ján Tomčík. K nemu sa pridali aj August Meereis a ten hľadal finančnú pomoc v rôznych zboroch v Rakúsku, Uhorsku, Poľsku a Čechách, v mestách a dedinách, poslal niekoľko listov. Takýmto spôsobom sa podarilo zozbierať 1175 zlatých a 13 grajciarov, čo však nebolo dostačujúce. Vavrišovský zbor sa k tomu postavil biblicky a ich vzorom bol zbor macedónsky ako apoštol Pavol píše v liste Korint'anom: „aby ich veľká chudoba v bohatstve štedrosti sa rozhojnila.“¹¹³ 8. decembra 1888 na zborovej hodine brat Pavel Blišťan¹¹⁴ povedal, že on „potrebný plác pod kápolňu daruje“¹¹⁵. Daroval 56 láktorov veľký pozemok približne v strede obce.¹¹⁶ Členom zboru sa podarilo zozbierať zvyšnú čiastku peňazí potrebnú na stavbu.

V apríli roku 1890 sa začalo pracovať na stavbe modlitebne¹¹⁷. Murári pracovali pod vedením Petra Zát'ku¹¹⁸. O necelých 6 mesiacov, bola budova dokončená¹¹⁹. 31. augusta 1890 sa konala slávnosť otvorenia modlitebne, ktorú viedol Jindřich Novotný, kazateľ baptistického zboru v Prahe¹²⁰. Táto modlitebňa bola prvá na území vtedajšieho Československa. Priebeh

¹⁰⁹ „Túto službu vykonávali bez zaplattenia.“ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

¹¹⁰ BENOVA, Z. *Vavrišovo*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, máj 1993, roč. 63., č. 5, s. 81.

¹¹¹ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

¹¹² DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 40.

¹¹³ 2.Kor 8,2

¹¹⁴ Jeden z prvých pokrstených.

¹¹⁵ Daruje pozemok pod budovu modlitebne.

¹¹⁶ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 23.

¹¹⁷ Do základov boli pri položení rohového kameňa osadené stručné dejiny baptistickej misijnej práce na Slovensku, vyznanie viery a Onckenov životopis.

¹¹⁸ Jeho manželka bola neskôr členkou Vavrišovského zboru; TEREN, Š. *Národobospodár Peter Zát'ko spomína*. Liptovský Mikuláš, Tranoscius 1994. s. 67.

¹¹⁹ Foto viď. príloha č. 2.

¹²⁰ Vďaka tejto výstavbe bolo umožnené nadviazať živé kontakty a zároveň sa položili základy československej jednoty. ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141

slávnostného zhromaždenia pri príležitosti je zapísaný v časopise „Posel pokoje“¹²¹ Začiatok slávnosti viedol August Meereis a začal slovami z 1. knihy Samuelovej 7,12: „až dosiaľ nám pomáhal Hospodin“. Boli Bohu nesmierne vďační za poskytnutú možnosť vystavania modlitebne a tiež prosili o pomoc správneho využívania tohto daru. Kázeň bola na text: „Podŕte, všetko je hotové a ešte je miesta dost.“¹²² Celá slávnosť sa niesla v duchu modlitieb¹²³, spevu¹²⁴, oslavy a vďaky.

Vavrišovská modlitebňa sa od tohto obdobia stala duchovným strediskom baptistov v Uhorsku. Po zmenách v krajine bola duchovným strediskom baptistov v Československu. Táto zborová budova po celé roky neskôr neslúžila len pre obyvateľov Vavrišova, ale aj pre usporiadanie konferencií, zjazdov rôznych zložiek cirkvi, slávností a tiež aj biblických školení s celoštátnou účasťou.

2.3.2.3 Početný vývoj zboru

Na rast zboru vo Vavrišove vplývala misijná práca jeho členov a z hľadiska cirkevno-právneho sa táto misijná práca završovala krstom dospelých členov zboru. Slávnosti krstu, ktoré mali význam aj pre Vavrišovo, sa konali nie len v tejto obci, ale aj na rieke Váh v Liptovskom Mikuláši¹²⁵ (17. júla 1882) či rovnako na Váhu v Liptovskom Hrádku (22. júna 1883)¹²⁶. Počet členov zborového spoločenstva postupne narastal a tak nachádzame údaj, že v rokoch 1882-1884 sa na zhromaždeniach sa stretávalo 20 až 40 ľudí¹²⁷ a tento počet narástol roku 1884 misiou o ďalších 14 ľudí¹²⁸.

V roku 1888 mal už zbor celkom 65 členov, pokrstených na základe vyznania viery. Neboli to len ľudia z Vavrišova, ale aj z okolitých obcí¹²⁹.

Roku 1893 mal vavrišovský zbor spolu s misijnými stanicami 87 členov. Napriek nepriaznivým podmienkam pre poľnohospodárov - veľké sucho, málo úrody, obilia a iných plodín, sa v zbore duchovný život rozvíjal. 6. mája 1894 sa dalo pokrstiť ďalších 13 členov.

¹²¹ Tento časopis „Posel pokoje“ vydával kazateľ Jindřich Novotný
http://www.archive.org/stream/eskbibliografi03tobouoft/eskbibliografi03tobouoft_djvu.txt 16.6.2010

¹²² Lk 14,17-23

¹²³ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 26. „Modlitby sa začali v dome Šteučeka a postupne sa presúvali do novej budovy modlitebne.“

¹²⁴ Cestou od Šteučekovho domu spievali pieseň „S Ježíšem chci věrně v každou chvíli putovati světa údolím“ až prišli do modlitebne. Tam už kázal Slovo Božie Jindřich Novotný.

¹²⁵ Meyer krstil Zuzanu Janotkovú, rod. Tomčíkovú z Vavrišova a Zuzanu Gallyovú zo Žiakoviec *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s.8

¹²⁶ pokrstené ďalšie dvojice z Vavrišova; Matej Šteuček s manželkou Dudkovou, Ján Stupka s manželkou, rod. Tomčíkovou - vo Váhu - *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

¹²⁷ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 4.

¹²⁸ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

¹²⁹ *Vznik zboru vo Vavrišove* URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

Roku 1895 mal už Vavrišovský zbor viac než 100 členov a Pribylinská kazateľská stanica mala 29 členov.

2.3.2.4 Formovanie spoločenstva – zborové aktivity

Kazateľ Matej Šteuček založil vo Vavrišove spevokol takmer hneď po návrate z baptistického seminára v Hamburgu (1886). Problémom, ktorý ale ľahko odstránil, bolo, že bratia a sestry nepoznali noty. Začínali teda od úplného začiatku a dedinčania sa tomu vysmievali. Ľudia zapojení do spevokolu boli nadaní a už pri najbližšom krste spievali piesne štvorhlasne¹³⁰.

2.3.2.5 Politicko-právny kontext

Rozvíjajúce sa zborové spoločenstvo sa muselo zaujímať aj o svoje právne postavenie. Preto budapeštiansky baptistický kazateľ a súčasne správca zboru vo Vavrišove Henrich Meyer, žiadal ministerstvo o priznanie rovnakých práv pre baptistov, ako mali v Uhorsku Židia. Správu o tom podávajú dobové katolícke noviny z 5. septembra 1882: „*Pešťbudínsky baptistický duchovný Henrik Meyer upravitel nedávno na ministerskú radu prosbu, v ktorej žiada, žeby baptisti v Uhorsku v náboženskom a politickom ohľade takými právami obdarení boli, ako používajú židia od roku 1852*“¹³¹. Jeho žiadosti bolo vyhovené až v roku 1905.¹³²

2.3.2.6 Duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni

Zo správy, ktorá hovorí, že Baptistická cirkev v Budapešti od roku 1894 zastavila príspevky pre misijného pracovníka pracujúceho vo Vavrišove¹³³, sa vlastne dozvedáme, že misijná práca vo Vavrišove bola finančne podporovaná z Budapešti. Je to pochopiteľné, keďže vavrišovský baptistický zbor administratívne patril do zboru v Budapešti, ale nie je to samozrejmé.

2.3.3 MISIJNÝ VÝVOJ

Po príchode Václava Broža do Liptovského Mikuláša sa začala misijná činnosť na Liptove. Slúžil v domácnostiach, v práci a v najbližšom okolí svojim životom.

Misijná práca vo vavrišovskom zbore sa začala intenzívnejšie po akte krstu a po prijatí Večere Pánovej 13. apríla 1882 vo Váhu pri Liptovskom sv. Mikuláši¹³⁴. Týmto krstom sa rozprúdil aj duchovný život vo Vavrišove.

Práve roky 1882-1888 sa vyznačovali intenzívnou misijnou činnosťou. Členovia zboru boli kvôli svojmu vyznaniu prenasledovaní obyvateľstvom a museli čeliť rôznym násilnostiam

¹³⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 13.

¹³¹ *Katolícke noviny* z 5.9.1882

¹³² *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 41.

¹³³ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 21.

¹³⁴ JANČUŠ, J. *Henrich Meyer, prvý prikopník baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, september 1988, roč. 58., č. 7, s. 104.

a posmechu¹³⁵. Napriek tomu horlivo kázali a hlásali Božie Slovo. Ich láska k Spasiteľovi Ježišovi Kristovi bola väčšia ako strach pred ich odporcami. Žili podľa citátu z listu Heb 13,6: „*Preto smelo môžeme povedať: "Pán mi pomáha, nebudem sa báť; čože mi urobí človek?"*“¹³⁶

V roku 1884 sa rozhodli Matej Šteuček a Ján Tomčík, že pôjdu muráriť do Budapešti, aby nazbierali skúsenosti a načerpali inšpiráciu a povzbudenie do misijnej práce od kazateľa Meyera. Chopili sa príležitosti a zanedlho na pôde nemeckého baptistického zboru začali so slovenskými nedeľnými bohoslužbami. Táto práca sa ujala, pretože v tom čase bolo pracovne v Budapešti veľké množstvo ľudí zo Slovenska a aj konkrétne z Liptova¹³⁷.

Počet členov sa rozrástol a Šteuček spolu s Meyerom nestíhali misijnú prácu v celom Uhorsku. 20. Augusta 1887 sa otvárala budova zborového domu v Budapešti. Na tomto stretnutí požiadali poľského kazateľa Augusta Meereisa, aby sa venoval misijnej práci v oblasti Horného Uhorska¹³⁸. Ako sme už vyššie uviedli, August Meereis súhlasil a ujal sa práce vo vavrišovskom zbore, ktorý tvorili členovia so slovenskou národnosťou a v kežmarskom zbore, ktorý tvorili prevažne členovia nemeckej národnosti. Napriek rozdielnym národnostiam sa stretávali na spoločných zhromaždeniach, ktoré volali „hody lásky“. S prekladom nebol problém, pretože August Meereis, Václav Brož a jeho manželka robili preklady z nemčiny do češtiny¹³⁹ a naopak zo slovenčiny do nemčiny.

V rokoch 1887 a 1888 sa začala misijná činnosť zintenzívňovať. Po príchode kazateľa Meereisa stúpol aj počet pokrstených členov.

2.4 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE PO OSAMOSTATNENÍ ZBORU

2.4.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

V roku kedy sa osamostatnil vavrišovský zbor na miesto misijného pracovníka nastúpil **Ján Stupka mladší**. Dňa 22.7.1898 bol ordinovaný za kazateľa. Jeho ordináciu viedli Daniel Jansen z Nemecka a Norbert F. Čapek z Brna. Ján Stupka nebol dlho kazateľom, pretože po ťažkej chorobe zomrel v roku 1900. Bol verný a slúžiaci misijný pracovník. Pracoval 13 rokov a počas tohto obdobia kázal v zbore, bol starším zboru, doprevádzal zbor hrou na harmóniu, bol dirigentom speváckeho zboru a posledné 2 roky bol kazateľom.

¹³⁵ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 47.

¹³⁶ Židom 13,6

¹³⁷ *Vznik zboru vo Vavrišove* URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

¹³⁸ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 21.

¹³⁹ Čeština (zvaná bibličina) bola v tom čase ešte bohoslužobným jazykom protestantov. Mala 300 ročnú tradíciu, takže aj pospolitý ľud jej rozumel. Najdôležitejšie charakteristické momenty prvej evanjelickej krajinskej synody na území Slovenska. URL: <http://www.ecav.sk/?p=ZS_zil_synoda_1610/ZS_historie/najd%C3%B4lezitejsie-_charakteristicke_momenty_prvej_evangelickej_krajinskej_synody_na_uzemi_slovenska> [cit.20.6.2010].

Po smrti Jána Stupku mladšieho bol za kazateľa zvolený **Ján Medľa**¹⁴⁰. Bol vyučeným obuvníkom a 29. júla 1900 sa stal kazateľom vavrišovského zboru.¹⁴¹ Aktívne sa zúčastňoval konferencií a bol účastníkom aj na poslednej konferencii baptistov rakúsko-uhorského „Zjednotenia“ v roku 1901, na ktorej sa rakúsko-uhorské zjednotenie zrušilo. Na mieste kazateľa pracoval až kým vážne neochorel. Svojej služby sa vzdal vo februári 1905. V auguste v tom istom roku zomrel a zanechal po sebe 3 siroty.¹⁴² V zborovej zápisnici je zapísané, že zbor sa o ne postaral.¹⁴³

Po smrti Jána Medľu sa vo Vavrišove o duchovnú prácu staral **Norbert F. Čapek**, ktorý tak ako sľúbil, dochádzal z Brna a slúžil v zbore Božím Slovom (do roku 1907)¹⁴⁴.

2.4.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Vavrišovo v období pred 1. svetovou vojnou po osamostatnení zboru budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) medzi zborová agenda, (2) vnútro zborové záležitosti.

2.4.2.1 Medzizborová agenda

Úplné oddelenie od kežmarkského zboru nastalo 10. apríla 1898. Vtedy sa Vavrišovo stalo samostatným zborom. O rok neskôr sa položili základy zjednotenia československých baptistických zborov. Odohralo sa to na konferencii vo Vavrišove 22. júla 1899. V tom čase mal zbor vo Vavrišove 112 členov a počas ďalších dvoch evanjelizačných zhromaždeniach v rámci konferencie sa rozhodlo odovzdať svoj život Pánu Ježišovi a následne pomáhať v misijnej práci ďalších dvanásť ľudí.¹⁴⁵

Prvá konferencia „Československého zjednotenia“ sa konala vo vavrišovskej modlitebni 13. júna 1905. Bola výrazom túžby slovenských a českých baptistov spoločne hlásať evanjelium¹⁴⁶. Konala sa ešte v Rakúsko-Uhorskej monarchii, takže v politickom zmysle sa o spojení Slovenska a Čiech ešte ani nemohlo uvažovať. Pred konferenciou bol konaný akt krstu v rieke Belá¹⁴⁷. Pokrstených bolo 31 veriacich, čo značilo že zbor sa naozaj rozrastá. V rámci konferencie sa dosadili členovia zborov na jednotlivé správčovské miesta a tiež sa rozhodovalo,

¹⁴⁰ Žil v rokoch 1866-1905.

¹⁴¹ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

¹⁴² DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 51.

¹⁴³ Zborová zápisnica cirkevného zboru BJB Vavrišovo z 6/1905. s.3.

¹⁴⁴ Vid'. kapitola 2.3.1. Kľúčové osobnosti vo Vavrišove pred osamostatnením zboru.

¹⁴⁵ *Vznik zboru vo Vavrišove* URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

¹⁴⁶ *Vznik zboru vo Vavrišove* URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

¹⁴⁷ Foto z krstu v Belej vid'. príloha č. 2.

ktoré zbory budú do Československého zjednotenia patriť. Norbert Čapek bol zvolený za predsedu¹⁴⁸. Na miesto predsedu vavrišovského zboru bol v roku 1906 zvolený Michal Krajčí.

Táto konferencia sa opakovala 7. augusta 1907. O členstve jednotlivých zborov sa rozhodlo 24. januára 1908. Do Československého zjednotenia patrili zbory: Brno, Stará Turá, Chvojnice, Liptovský sv. Mikuláš, Tisovec, Békéscsaba, Kežmarok a Vavrišovo¹⁴⁹. Po skončení rokovania o organizačných záležitostiach bola usporiadaná evanjelizácia, ktorej sa zúčastnilo okolo 300 poslucháčov.

Ďalšia konferencia sa vo Vavrišove konala v dňoch 3.-7. októbra 1908. Na tejto konferencii boli zrušené oba názvy „Česko-uhorské zjednotenie“ a aj „Československé zjednotenie“. Bol prijatý nový názov „Bratská jednota“. Táto zmena si priniesla aj zmeny v členení Jednoty. Organizačná štruktúra bola rozdelená kvôli nedostatku kazateľov do troch stupňov: Jednota, okrsk, zbor. Prácu v Bratskej jednote rozdelili na tri okrsky:

- Mikulášsky (Vavrišovo, Liptovský sv. Mikuláš, Tisovec)
- Brnenský (Brno, Chvojnice, Stará Turá)
- Dolnozemský (cirkev békescabianska so stanicami)

Počas konferencií a evanjelizácií sa kázalo na témy zborovej kázne v baptistických zborech, hovorilo sa o slobode a jednote, čo je pre baptizmus charakteristické. Analyzoval sa aj vzťah kresťana k peniazom, vyučovalo sa aj o zásadách rodiny.

2.4.2.2 Vnútrozborové záležitosti

Pokiaľ ide o vnútrozborovú štruktúru, vavrišovský zbor prešiel roku 1908 na riadenie vnútrozborových záležitostí 12-člennou radou, ktorá zboru predkladala hotové návrhy, podliehajúce schváleniu členmi zboru.

Od 14. januára 1908 sa vo Vavrišove začalo aj systematizované biblické vyučovanie. Otvoril sa prvý biblický kurz, ktorému dali názov „Biblická škola“. Jeho úlohou bolo poskytnúť pracovníkom v zbore, či už kazateľom, misionárom alebo učiteľom v besiedkach, pomoc pre ďalšie vzdelávanie a tiež prehĺbenie duchovného života.¹⁵⁰

2.5 CÍRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLINĚ

Misijná práca v obci Pribylina začala krstom Zuzany Gažovej rodenej Šimovej z Pribyliny. Bola pokrstená Henrichom Meyerom. Považovali ju v istom zmysle za „mučeníčku“ pretože po

¹⁴⁸ STARONĚ, I., CAIS, J. 100 rokov zboru BJB v Liptovskom Mikuláši. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, august 1998, roč. 68., č. 7, s. 113

¹⁴⁹ Vavrišovo bolo počtom členov najväčšie. *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 8.

¹⁵⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 41.

jej vstupe do baptistickej cirkvi bola manželom týraná. Aj jej manžel neskôr uveril a spolu šíriť evanjelium v Pribyline. Vďaka nim sa dostali misijní pracovníci z vavrišovského zboru do Pribyliny a pribylinský zbor sa stal misijným strediskom vavrišovsko-kežmarského zboru.

2.5.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

V Pribyline nebol ordinovaný kazateľ, ale o tento zbor sa starali kazatelia a misijní pracovníci z Liptovského Mikuláša a z Vavrišova. Prvým pracovníkom bol Ján Stupka mladší z Vavrišova. Bol pokrstený v roku 1886, kedy bol zároveň zvolený za kolportéra. Do jeho duchovnej starostlivosti bola zaradená aj Pribylina¹⁵¹.

Neskôr na nedeľných zhromaždeniach kázali **Ján a Matej Stupkovci** z Vavrišova. Pravidelne navštevovali pribylinský zbor. Po ich službe sa v roku 1895 konal krst, kde bol pokrstený aj Ján Strapoň starší¹⁵².

Ján Strapoň¹⁵³ sa neskôr stal misijným pracovníkom. „*Jeho reč bola rázna a presvedčivá.*“ píše o ňom kazateľ Jaroslav Poloha vo svojej štúdií¹⁵⁴. Aj vďaka svojej výrečnosti zastával niektoré významné posty. Bol richtárom, jedno volebné obdobie bol aj predsedom spoločenstva urbárikov alebo salašným gazdom. Ľudia v dedine si ho vážili. Svoj dom poskytoval pre spoločné zhromaždenia až do roku 1914¹⁵⁵.

Od roku nástupu (1908) **Karola Vaculíka** na kazateľské miesto do Liptovského sv. Mikuláša sa staral aj o pribylinský zbor.

2.5.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Pribylina v období pred 1. svetovou vojnou budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) početný vývoj zboru, (3) bohoslužobné priestory.

2.5.2.1 Organizačné začlenenie zboru

Do roku 1908 patrila ešte pod Vavrišovský zbor a slúžiacimi bratmi boli Ján a Matej Stupkovci a Michal Krajčí. Po tomto roku už bola Pribylina kazateľskou stanicou Liptovského sv. Mikuláša a o zbor sa po duchovnej stránke staral nový kazateľ Liptovského sv. Mikuláša Karel Vaculík. Najmä v zimnom období sa venoval vzdelávaniu mládeže a spevokolu.

¹⁵¹ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove.* s.

¹⁵² DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku.* BJB v SR, Bratislava 1988. s. 75.

¹⁵³ Žil v rokoch 1851-1928.

¹⁵⁴ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove.* s. 34.

¹⁵⁵ DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku.* BJB v SR, Bratislava 1988. s. 76.

2.5.2.2 Početný vývoj zboru

V roku 1893 bolo v Pribyline 9 členov, tento počet po piatich rokoch stúpol o ďalších 6 bratov a sestier. Ďalší krst sa konal v roku 1895 a krstených bolo 11 ľudí¹⁵⁶. Medzi týmito pokrstenými bol aj Ján Strapoň starší, ktorý sa neskôr staral o zbor. Misijná práca v Pribyline zažívala svoj rozkvet v roku 1905 kedy mal zbor 29 členov.

V rokoch 1912-1918 bol stav členstva v pribylinskom zbore vyšší ako po minulé roky. V tomto období mala Pribylina 45-50 členov.

2.5.2.3 Bohoslužobné priestory v Pribyline

V začiatkoch práce v Pribyline ako miesto pre spoločné zhromaždenia slúžil dom sestry Zuzany Strapoňovej rodenej Orčíkovej. Neskôr na stretávanie sa slúžil dom brata Jána Strapona staršieho¹⁵⁷.

V rokoch pred 1. svetovou vojnou premýšľali členovia zboru v Pribyline nad stavbou modlitebne, čo pre nich nebol zásadný problém. Mali medzi svojimi členmi šikovných murárov. Na jar roku 1918 ju začali stavať, prišli im pomôcť aj bratia z Vavrišova a za 5 mesiacov mali budovu dokončenú. Stihli ju dať do užívania ešte pred 28. júlom 1914, t.j. pred vypuknutím prvej svetovej vojny.

2.5.3 MISIJNÝ VÝVOJ

V Pribyline sa schádzalo ku spoločnému štúdiu Biblie 30-40 ľudí. Žiaľ mali v dedine aj niekoľkých nepravínikov, ktorým sa ich stretávanie nepáčilo. Brat Marko spomína na „nadelenie palicami“, ktoré sa odohralo na Veľkú noc v roku 1894. Opisuje to takto: *„Skupina bratov a sestier z Vavrišova a z Liptovského sv. Mikuláša prišla povzbudiť vo viere svojich bratov a sestry v Pribyline, lebo znášali veľké protivenstvo a nenávisť od svojich susedov. Po večernom zhromaždení návštevnú skupinu ponižuje dediny pri drevenom Kristovom kríži napadli neznámi muži skalami a palicami. Bratia Janko a Matej Stupkovci zostali v bezvedomí ležať na snehu.“*¹⁵⁸

2.6 TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ

V období pred 1. svetovou vojnou sa zborový život sústreďoval na radikálny život v nasledovaní Krista a život v poslušnosti viery. V niektorých prípadoch bolo potrebné aj napomínanie členov či dokonca ich vylúčenie zo zboru (viď zborová kázeň za pôsobenia Mateja

¹⁵⁶ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 7. Na prvý pohľad je jasné, že v týchto výpovediach sú isté nepresnosti. Ak mal zbor v roku 1893 deväť členov, po piatich rokoch o 6 členov viac a v roku 1895 bolo pokrstených 11 ľudí, tak existujú dve možné hypotézy. Prvá hypotéza by hovorila o tom, že z tých 11 ľudí, čo boli pokrstení v roku 1895 neboli všetci z Pribyliny. Druhá hypotéza by predpokladala, že z tých jedenástich, čo sa dali krstiť sa niekoľko (v tomto prípade konkrétne 5) ľudí odstáhalo.

¹⁵⁷ Až do vystavania modlitebne v roku 1914.

¹⁵⁸ MARKO, M. *Pribylina. PRAVDA A SLAVNÁ NADĚJE* máj 1928, roč. 11, č. 5, str. 264.

Šteučeka), ale napomínanie členov zboru sa dialo s parakletickým dôrazom: bolo to napomínanie s láskou, s povzbudením k náprave a s potešením. Riadilo sa podľa biblického textu 2.Kor 2,7-8: „Preto mu radšej odpustite a potešte ho, aby ho nezachvátil priveľký zármutok. A preto vás prosím, aby ste mu preukázali lásku.“

Poslušnosť viery môžeme vidieť v praktickom kresťanskom živote, čo kazateľ Matej Šteuček vyjadruje v popise Václava Broža: „Brož ako verný služobník Kristov nemlčal ani v práci, ale všade to drahé evanjelium zvestoval, od opilstva a fajčenia každého vystríhal a poučoval, ako sa ľudia od hriechu majú chrániť a svätý život viesť¹⁵⁹.“

V začiatkoch tohto obdobia bolo evanjelium zvestované domácimi bohoslužbami a týmto spôsobom sa šírilo ďalej. Ľudia v oblasti Liptova pocitovali nutnosť hovoriť o svojej viere a o živote s Kristom ostatným susedom, príbuzným a aj spolupracovníkom. Nachádzame zmienky aj o tom, že v rodinách zavládla nová atmosféra, kedy hovoriť o Pánu Ježišovi susedom, známym a priateľom bolo samozrejmosťou a vnútornou potrebou¹⁶⁰.

¹⁵⁹ Šteučekov list z USA

¹⁶⁰ ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141.

3 OBDOBIE POČAS I. SVETOVEJ VOJNY A PRED II. SVETOVOU VOJNOU

Táto kapitola sa zaoberá obdobím počas 1. svetovej vojny v živote zborov na Liptove. Znova sa začína stručnou charakteristikou obdobia, zameranou najmä na situáciu pre cirkvi na Slovensku. Jej ďalšie časti sa venujú už konkrétnym zborom (Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Pribylina, Važec), u ktorých sa opäť zameriavame na kľúčové osobnosti, organizačný a misijný vývoj zboru. Koniec kapitoly je venovaný zhrnutiu objavených teologických dôrazov v tomto období.

3.1 CHARAKTERISTIKA OBDOBIA

Prvú svetovú vojnu chápeme ako urýchľovač národného uvedomenia v Rakúsko-Uhorsku. Slovenský národ zisťuje, že ostat' súčasťou Uhorska nemá veľkú budúcnosť. Stanoviská českej a slovenskej politickej reprezentácie sa začínajú zblížovať. Už v roku 1914 vďaka Tomášovi G. Masarykovi bolo sformulované prvé memorandum o česko-slovenskom štáte a prostredníctvom britského novinára a historika Roberta W. Setona-Watsona ho Tomáš Garrigue Masaryk poslal britskej vláde. Koncom apríla 1915 už bolo vypracované ďalšie rozsiahle memorandum *Independet Bohemia*¹⁶¹. Predbežné rozhovory o usporiadaní Československa sa viedli v októbri 1915 v rámci tzv. Clevelandskej dohody¹⁶² a ďalšie rozhovory sa viedli v máji 1918 v rámci Pittsburskej dohody. Podľa Slovákov má právo zastupovať Slovákov má iba Slovenská národná rada, ktorá mala viesť zápas za oslobodenie Slovenska. 28. októbra 1918 v Prahe a 30. októbra 1918 v Turčianskom Svätom Martine bola vyhlásená Československá republika¹⁶³. Do Turčianskeho sv. Martina Milan Hodža priniesol správu o tom, že česko-slovenský štát už bol v Prahe vyhlásený. Československá republika sa skladala z územia Čiech, Moravy, časti Sliezska, Slovenska a Podkarpatskej Rusi.

Dúfalo sa, že Slovensko bude v novom štáte tvoriť autonómiu. Slovenská národná rada požadovala vznik samostatného československého štátu s republikánskou formou a autonómnym Slovenskom (s vlastnou administratívou, snemom a súdnictvom). Československá republika priniesla do života Slovákov priaznivý obrat. Bola republikou v čele s prezidentom. Prvým prezidentom bol zvolený Tomáš Garrigue Masaryk. Nový štát mal demokratický režim, zákony

¹⁶¹ Bol to program vytvorenia česko-slovenského štátu, ktorý bezprostredne reagoval na úspechy ruských vojsk v Karpatoch. KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 165.

¹⁶² KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 366.

¹⁶³ Po vzniku ČSR podľa sčítania obyvateľstva malo Slovensko 3.000.870 obyvateľov, z toho 12,73% boli evanjelici, 70,89% rímskokatolíci, 6,46% grékokatolíci, 4,8% reformovaných, 4,5% židov a 0,55 iných. Vid'. ŠVORC, P. *Slovenskí evanjelici v prvých troch desaťročiach 20. Storočia*. In: Evanjelici a evanjelická teológia na Slovensku. s. 214.

zaručovali slobodu rôznym názorom. Voľby do poslaneckej snemovne sa uskutočnili v roku 1920. Slobodne tiež účinkoval parlament, rôzne politické strany, kultúrne spolky i tlač.

Slováci vstupovali do Československej republiky s nádejou, že takto sa zbavia maďarskej nadvlády a násilnej maďarizácie. Avšak ČSR predstava Slovákov sa nenaplnila. Republika bola budovaná ako jednotný štát, pričom vládna moc bola sústredená v Prahe. Slováci si skoro uvedomili, že ako osobitný národ nikdy nebudú fungovať, pretože boli v ČSR chápaní len ako časť "jednotného česko-slovenského národa". Pritom rozdiely boli značné aj v náboženských otázkach.¹⁶⁴ Toto postavenie potvrdzovala aj nová ústava, ktorú Národné zhromaždenie prijalo 20. februára 1920.

Otázkou právneho postavenia cirkví sa zaoberala ústava Ústava ČSR z r. 1920, ktorá hovorí o rovnosti všetkých cirkví pred zákonom. Zákon z r. 1926 slúžil pre úpravu sociálneho postavenia kňazov a cirkevné sobášy ustanovil fakultatívne právoplatné.

Vzt'ah štát - katolícka cirkev rieši tzv. *modus vivendi* z r. 1928. Spoločnosť bola proti cirkvi, pretože sa podieľala pri násilnej maďarizácii.

Cirkevné školy boli zoštátnené a na cirkevné majetky bola uvalená štátna správa. Bratislavská akadémia sa transformovala 20. októbra 1919 v Teologickú vysokú školu.

V r. 1934 bola poštátnená a premenovaná na Evanjelickú teologickú fakultu.

Zmeny nastali aj v evanjelickej cirkvi a to tým, že sa začali zakladat' nedeľné školy a budovať rôzne spolky ako napr. Hurbanov kruh evanjelickej teologickej mládeže v roku 1917, Slovenská evanjelická jednota v roku 1920 - zaoberal vnútro misijnou a charitatívnou činnosťou, Združenie evanjelickej mládeže a časopisu Nový rod v roku 1921, Spevák v roku 1922 - stavovský spolok evanjelických kňazov a v roku 1927 Kuzmányho kruh ev. akademikov.

V cirkvách sa postupne začalo rozvíjať aj ekumenické hnutie.¹⁶⁵

3.2 CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

3.2.1 KEŤOVÉ OSOBNOSTI

Kazateľ mikulášskeho zboru Karel Vaculík bol povolaný na front, ale misijná činnosť v zbore neostala napriek tomu zanedbaná. Michal Marko a Matej Škorík sa starali o rozvoj misijnej práce kým aj ostatní slúžiaci bratia zo zboru museli narukovať¹⁶⁶. **Matej Škorík**¹⁶⁷ v roku

¹⁶⁴ „Treba vidieť, že bol rozdiel v náboženskej intenzite na Slovensku a v samotných Čechách. Tam bolo cítiť viac liberalizmu...“ JUDÁK, V. In *Ecclesia Dei*. Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 2003, s. 153.

¹⁶⁵ BARTHA, T. *O vzťahu medzi svetovou radou cirkví a cirkvami žijúcimi v socialistických štátoch*. In: Svědectví a služba. Sborník studií a textů z maďarské reformované církve. s. 231.

¹⁶⁶ Narukovať museli: Matej Stupka z Vavrišova, Ján Hečlo z Pribyliny, Juraj Baláž z Chvojnice, Ján Ondřík z Muránskej Dlhej Lúky, Pavel Antal z Klenovca a Matej Uhrín z Békéscsaby. *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 23.

1921 vykonal kazateľskú skúšku pred výborom Jednoty v Prahe. Ten istý rok bol ordinovaný za kazateľa mikulášskeho zboru¹⁶⁸. Ordináciu vykonával Jindřich Procházka z baptistického zboru v Prahe. V kronike sa o ňom píše, že „bol činný v každej zborovej oblasti“. Ale už 5.júla 1923 sa stal kazateľom rimavsko-muránskeho zboru a spolu s manželkou sa presťahovali do Klenovca, odkiaľ dostal pozvanie¹⁶⁹.

Starostlivosť o zbory mal na starosti brat **Michal Marko**, ktorý prevzal po kazateľovi Vaculíkovi aj redaktorstvo Rozsievачa, kolportérstvo letákov, Nových Zákonov a pripadla mu na zodpovednosť aj korešpondencia¹⁷⁰. Michal Marko bol oboznámený so situáciou zboru, vedel akú má zbor históriu, na čo treba prihliadnuť pri misijnej práci, pretože tu pôsobil ako kazateľ v rokoch 1903-1908¹⁷¹. Počas zastupovania brata kazateľa Vaculíka neúnavne navštevoval liptovské zbory, vykonával svadobné a pohrebné obrady, krstil. Okrem práce v zboroch bol aktívny aj pri návštevách vojenských táborov, kde boli ruskí zajatci, tiež navštevoval aj ranených vojakov v lazaretoch. Okrem liptovských zborov sa venoval aj osamelým staniciam v Gemerí a Báčke¹⁷². Po skončení vojny brat Michal Marko odišiel aj s rodinou na Dolnú zem vtedajšieho Uhorska. Aj v tejto oblasti pôsobil ako kazateľ v baptistickom zbore. Zotrval tam rok a v roku 1919 sa vrátil už do slobodnej vlasti¹⁷³.

Po ukončení vojny sa na svoje kazateľské miesto vrátil **Karel Vaculík**. Šťastne sa vrátil z frontu a v mikulášskom zbore slúžil Slovom Božím ďalšie dva roky. V roku 1920 Vaculíka povolali do zboru v Bratislave, kde zostal až do konca svojho života. Spolu s ním sa tam preniesla aj redakcia časopisu Rozsievач. Medzi rokmi 1921-1927 bola redakcia Rozsievачa v BA a redaktorom ostal Karel Vaculík¹⁷⁴.

Od roku 1923 bol kazateľom **Karol Synovec**. V jeho práci ho viedol Karel Vaculík. Už v septembri roku 1925 si mikulášsky zbor zvolil za kazateľa **Josefa Rotha**. Aj on pôsobil v zbore len 2 roky.

Po Josefovi Rothovi nastúpil do zboru na miesto kazateľa mladý **Ján Pavel Piroch**, ktorý práve v tom roku ukončil svoje štúdium teológie na Northern Baptist Theological Seminary v Chicagu. Narodil sa 22.mája 1902 v Jelšave. Jeho rodina bola evanjelická, jeho otec bol mechanikom. Ján P. Piroch chcel ísť študovať teológiu, ale počas prvej svetovej vojny to nebolo možné, tak sa u otca učil za mechanika. Na štúdiá teológie sa mu podarilo dostať v roku 1921 do

¹⁶⁷ Žil v období rokov 1887-1960

¹⁶⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*, s. 26.

¹⁶⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*, s. 26

¹⁷⁰ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 40.

¹⁷¹ Vid'. Podkapitola 2.2. „Kľúčové osobnosti“

¹⁷² *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 10.

¹⁷³ KONDAČ, P. *Spomienka na br. kazateľa Marka*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, máj 1997, roč. 67., č. 5, s. 67.

¹⁷⁴ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*, s. 25.

Prahy. Po štyroch rokoch bol ordinovaný v Prahe za kazateľa¹⁷⁵, no v tom istom roku začal študovať na Northern Baptist Seminary, kde skončil v roku 1927¹⁷⁶. V Chicagu vydával časopis Pravda, ktorý vychádzal mesačne. V roku 1927 sa vrátil na Slovensko a začal robiť evanjelizáciu na Liptove. Prvú evanjelizáciu urobil v Liptovskom sv. Mikuláši. Vtedy ho požiadali členovia zboru, aby ostal u nich kazateľom. V decembri 1927 sa ich túžba stala skutočnosťou a Ján Pavel Piroch sa stal kazateľom v Liptovskom Mikuláši¹⁷⁷. Spolu s manželkou si zobrali na zodpovednosť Rozsievac v roku 1928. Po krátkej dobe sa Ján P. Piroch stal zodpovedným redaktorom.¹⁷⁸ Podľa slov členov zboru bol Piroch všestranne nadaný a pomáhal spolu so Synovcom a Šuriakom v zboroch v Lučenci, Pribyline, vo Važci a v Mengusovciach¹⁷⁹. Roku 1930 bol zvolený za predsedu baptistickej mládeže¹⁸⁰. Neskôr navštevoval zbory Juhoslávie: Petrovec, Báčku a tiež sídlo Slovenskej jednoty baptistov. Tieto návštevy sa uskutočnili v roku 1936¹⁸¹. Už v roku 1937 ho zvolili na pozíciu predsedu Bratskej Jednoty Baptistov v ČSR. Po dvanástich rokoch služby v roku 1939 odišiel spolu s manželkou do USA¹⁸². Vydavateľstvo Rozsievaca zveril opäť bratovi Michalovi Markovi. V roku 1947 sa vrátil na 10 mesiacov do Liptovského Mikuláša a ako kazateľ pomáhal vo viacerých zboroch.¹⁸³

3.2.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Liptovský Mikuláš v období počas 1. svetovej vojny a pred 2. svetovou vojnou budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) bohoslužobné priestory, (2) početný vývoj zboru a (3) duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni.

3.1.1.1. Bohoslužobné priestory

V tomto období sa odohralo veľa mimoriadnych zborových porád o výstavbe modlitebne. Už boli zabezpečené finančné prostriedky a aj miesto na stavanie. Témou druhej porady bol termín začiatku výstavby. Spor nastal medzi bohatšími, ktorí chceli začať v jeseni a chudobnejšími, ktorí boli pripravení začať hneď¹⁸⁴. Spoločne dospeli k záveru, že bude lepšie

¹⁷⁵ POSPÍŠIL, V. *Kazateľ Ján Pavel Piroch u Pána*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 1990, roč. 60., č. 10, s. 165.

¹⁷⁶ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš* s. 28.

¹⁷⁷ POSPÍŠIL, V. *Kazateľ Ján Pavel Piroch u Pána*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 1990, roč. 60., č. 10, s. 165.

¹⁷⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš* s. 29.

¹⁷⁹ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 67.

¹⁸⁰ POSPÍŠIL, V. *Kazateľ Ján Pavel Piroch u Pána*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 1990, roč. 60., č. 10, s. 165.

¹⁸¹ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 41.

¹⁸² Za toto obdobie pokrstil približne 200 ľudí. ¹⁸³ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš* s. 29.

¹⁸³ POSPÍŠIL, V. *Kazateľ Ján Pavel Piroch u Pána*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 1990, roč. 60., č. 10, s. 165

¹⁸⁴ Hlavný dôvod sporu bol ten, že bohatší chceli začať stavať až na jeseň, aby sa stihli oni postarať najskôr o svoje budovy a pozemky. Chudobnejší boli pripravení začať hneď.

začať skôr. Tým sa ale problémy a ani mimoriadne zborové porady neskončili. Po určení termínu bola nutná ešte tretia porada, kde sa riešili problémy, ktoré vznikli ohľadom pozemku. Po vyriešení pozemku bolo ešte jedno stretnutie, kde sa dohodlo stravovanie pre robotníkov, ktorí mali prísť z Vavrišova.¹⁸⁵

Modlitebňa bola postavená za kazateľského pôsobenia brata Škoríka. V povojnovom čase nebolo jednoduché stavať akékoľvek budovy. Na postavenie modlitebne bolo potrebné zaobstarat' pomerne vysoký finančný obnos a tak bola modlitebňa vystavaná z pôžičky poskytnutej mikulášskou bankou. O stavbu samotnú sa starali murári z vavrišovského a pribylinského zboru. Slávnostné otvorenie nových spoločných zhromažďovacích priestorov sa konali 2. júla 1922¹⁸⁶.

3.1.1.2. Početný vývoj zboru

O počte členov v tomto období sa nedozvedáme takmer nič z dostupných zdrojov. Získavame len informácie o počte pokrstených ľudí ako napríklad, že v roku 1930 sa konal krst, kedy kazateľ Ján P. Piroch pokrstil 12 ľudí, ktorí sa stali členmi zboru. Nevieme však presne koľko krstov bolo konaných, prípadne aký bol nárast, alebo úbytok zboru.

3.1.1.3. Duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni

Vyvstala otázka, že ako chcú splatiť pôžičku, ktorú si vzali. Vďaka dobrým vzťahom s ostatnými zbormi nemali veľký problém, pretože o dlh sa postaral brat Martin Nahálka, ktorý sa presťahoval do Spojených štátov amerických. O šesť rokov mali zbor odbremený od splátok.

4. novembra 1928 sa konala slávnosť 30. výročia zboru, ktorá prebiehala už v nových priestoroch. Už počas tohto stretnutia sa začalo uvažovať o výstavbe kazateľského bytu. Výstavba začala byť naliehavou a tak v období rokov 1929-1930 bol kazateľský byt postavený.¹⁸⁷

3.2.3 MISIJNÝ VÝVOJ

V marci 1914 bolo vydané prvé číslo časopisu Rozsieváč. Vydal ho brat Juraj Stanko v Budapešti. Hlavným Stankovým spolupracovníkom bol Karel Vaculík, ktorý ale tiež musel odísť na srbský front v roku 1915. To mu ale nezabránilo posilať články do Rozsieváča. Počas Vaculíkovej neprítomnosti v zbore funkciu redaktora zastával Michal Marko. Napriek tomu, že administratívna správa rozsieváča bola situovaná do Liptovského Mikuláša, jeho tlač sa vybavovala v Budapešti.

Jedna z funkcií Rozsieváču bola aj tá, že robil vojakom službu na fronte. V časopise boli uverejňované adresy vojakov, správy z frontu aj s domova. V tom čase mal Rozsieváč podtitul: „Časopis pre šírenie kráľovstva Božieho“. Liptovský Mikuláš sa stal vďaka Rozsieváču

¹⁸⁵ BOBUEOVÁ, V. *Liptovský Mikuláš rok 1922*. In: ROZSIEVÁČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 2003, roč. 73., č. 1, s. 14.

¹⁸⁶ Foto viď. príloha č. 2.

¹⁸⁷ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 15.

duchovným strediskom misijnej práce slovenských baptistov počas prvej svetovej vojny. Karel Vaculík sa vrátil z frontu koncom roku 1918 a v rokoch 1919-1920 už redigoval časopis Rozsievateľ on.

Karel Vaculík sa staral aj o chod zboru a samozrejme aj o jeho zložky a jednotlivcov. V roku 1919 si všimol, že deti bratov a sestier zo zboru musia čeliť v škole výsmechu a ponižovaniu. Rozhodol sa navštíviť učiteľský zbor v škole a prosil ich, aby upustili od týrania detí kvôli náboženstvu. V tomto roku bolo dovolené vyučovanie náboženstva v nedeľných školách.

Členovia zboru pracovali aj na príprave spoločného spevníka. Touto úlohou boli poverení Karel Vaculík, Ondrej P. Slabej a Ján Kan, no kvôli vojne to nebolo možné. Spevník teda vydali v roku 1923.

V zbore vznikali rôzne krúžky. Pre hudobne nadaných bol mandolínový krúžok¹⁸⁸, ktorý viedol Václav Vrtáček. Sestry mali tiež svoj krúžok, ktorý sa volal „Včielka“. V roku 1933 sa slávilo už siedme výročie založenia tohto sesterského krúžku. Jedným z ich posaní bolo pomáhať chudobným¹⁸⁹.

V zborovej zápisnici nachádzame záznam, že za pôsobenia brata Pirocha bol v zbore poriadok a pokoj

3.3 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE

3.3.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

Povolanie na front neobišlo slúžiacich bratov vo Vavrišove. Po ich odchode zbor poveril službou **Jána Tomčíka**¹⁹⁰. Zodpovedne sa venoval vedeniu zboru, ako organizačnému, tak aj duchovnému. Členovia zboru hovorili o jeho službe, že „verne slúžil a viedol spoločenstvo k tomu, aby každý člen šíril lásku a Kristov pokoj a pomáhal zmierňovať ľudskú biedu“¹⁹¹.

Po skončení vojny si za predsedu zboru zvolili **Mateja Stupku**. Na miesto predsedu bol zvolený 16.marca 1919 a 23.mája 1920 ho ordinovali do služby kazateľa pre vavrišovský zbor. Vráťane jeho služby pred vojnou, môžeme hovoriť takmer o 50-tich rokoch príkladnej práce zvestovania v baptistických zboroch Vavrišovo a Pribylina¹⁹².

¹⁸⁸ Foto viď. príloha č. 2.

¹⁸⁹ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove.* s. 41.

¹⁹⁰ BEŇOVÁ, Z. *Vavrišovo.* In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, máj 1993, roč. 63., č. 5, s. 81.

¹⁹¹ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo.* s. 9.

¹⁹² DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku.* BJB v SR, Bratislava 1988. s. 57.

3.3.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Vavrišovo v období počas 1. svetovej vojny a pred 2. svetovou vojnou budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) početný vývoj zboru, (3) bohoslužobné priestory.

3.3.2.1 Organizačné začlenenie zboru

Po ukončení vojny sa vo Vavrišove konala prvá celoštátna konferencia baptistických zborov v termíne 23. - 26. februára 1919. Počas konferencie sa utvorila jednota, ktorá niesla názov „Bratská jednota Chelčického“. Nebol to jediný návrh, ktorý na konferencii odznel. Ďalším návrhom bol názov „Bratská jednota československých baptistov“. V závere hlasovania sa prijal návrh bratov z baptistického zboru v Prahe a schválený bol názov „Bratská jednota Chelčického“. Netrvalo však dlho a v bežnom kontakte sa slovo „Chelčického“ dávalo do zátvorky a za zátvorku sa písalo „baptistov“.

Bolo však ešte niekoľko bodov, ktoré bolo potrebné v rámci konferencie prediskutovať. Jednalo sa o vydanie spoločného spevníka, čo bolo schválené. Schválený bol aj Rozsieváč ako „orgán Bratskej jednoty Chelčického“. Ku koncu schvaľovacej časti konferencie boli kazatelia rozdelení do jednotlivých zborov.

3.3.2.2 Početný vývoj zboru

V úplnom závere konferencie, v nedeľu popoludní sa konal krst. Pokrstených bolo 27 ľudí, ktorí sa stali členmi vavrišovského zboru. Ďalší krst sa konal 23. mája 1920 a vtedy bolo pokrstených ďalších 10 nových členov. V tomto čase mal zbor vo Vavrišove už 124 členov.

V roku 1921 sa vrátili na Slovensko prví Važťania, ktorí vycestovali ešte pred vojnou do Ameriky. Po príchode sa prihlásili do vavrišovského zboru. Vedenie zboru a tiež členovia ich viedli a povzbudzovali k zvestovaniu evanjelia aj v ich rodnej obci.

3.3.2.3 Bohoslužobné priestory

Zbor sa pravidelne schádzal vo svojej modlitebni, ktorú sa roku 1930 rozhodli obnoviť, pretože sa objavovali drobné poruchy. Táto oprava prebehla svojpomocne.¹⁹³

3.3.3 MISIJNÝ VÝVOJ

Misijná práca na Slovensku sa pred I. svetovou vojnou pekne vyvíjala a v pokoji sa šírilo evanjelium Ježiša Krista. Po vypuknutí vojny boli zredukované možnosti pôsobenia zborov – už preto, lebo významná časť ich (laických) pracovníkov bola odvelená na front. Okrem toho boli významne obmedzené aj hospodárske možnosti členov zboru. Nedostatočne obrobené polia a zásobovanie frontu znižovali zásoby pre civilné obyvateľstvo. Na tieto ťažkosti reagoval

¹⁹³ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*, s. 12. Foto viď. príloha č. 2.

vavrišovský zbor snahou o to, aby „každý člen šíril lásku a Kristov pokoj a pomáhal zmiernovať ľudskú biedu“¹⁹⁴.

Po skončení prvej svetovej vojny boli kostoly a zhromaždenia až preplnené. Ľudia hľadali nový zmysel po tragických zážitkoch. Hľadali krásno, preto sa členovia zboru začínali venovať hudbe. Vo Vavrišove vznikol sláčikový krúžok, v ktorom našli uplatnenie huslisti, violončelisti a vítaní boli tiež ľudia, ktorí vedeli hrať na base. Od roku 1935 mládež s hudobno-speváckym zborom vystupovala na spoločných slávnostiach v Liptovskom Mikuláši a vo Vavrišove.

3.4 CIRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLINE

3.4.1 KĹÚČOVÉ OSOBNOSTI

Počas prvej svetovej vojny a ani po jej skončení pribylinský zbor nemal vlastného kazateľa. Tento zbor bol kazateľskou stanicou Vavrišova a o kázanie Božieho Slova sa starali kazatelia z Vavrišova a Liptovského Mikuláša.¹⁹⁵ Zbor mal však svojich starších, medzi ktorými bol aj Michal Maďar. Narodil sa v roku 1876 a v období od roku 1918 do 1942 sa verne staral o zbor a tiež slúžil Slovom Božím. Odovzdane slúžil až do svojej smrti v roku 1942.

Spolu s ním bol v misijnej práci zapojený Ján Hečlo, ktorý sa narodil v roku 1875. 28 rokov evanjelizačne slúžil v pribylinskom zbore a keď to bolo potrebné slúžil aj vo Vavrišove. Zomrel v roku 1940.

3.4.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Pribylina v období počas 1. svetovej vojny a pred 2. svetovou vojnou budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) nadzborové zapojenie zboru, (2) spoločenstvo s blízkymi baptistickými zbormi a (3) početný vývoj zboru.

3.4.2.1 „Nadzborové zapojenie“

Hoci sme konštatovali pokles členov zboru v povojnovej Pribyline, tento zbor zastrešoval a hostil krajiniskú konferenciu Bratskej jednoty baptistov na Slovensku 8.-9.marca 1931 a to aj napriek tomu, že sa začínala rozmáhať hospodárska kríza. Na konferencii sa prednášalo na témy o vzornej nedeľnej škole, o tom ako správne vychovávať zbor a kazateľov, tiež o zásadách vzorného združenia mládeže, o raste duchovného života a o iných.

¹⁹⁴ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo* s. 9.

¹⁹⁵ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš* s. 27.

3.4.2.2 Spoločenstvo s blízkymi baptistickými zbormi

Od roku 1920 mal Pribylinský zbor raz v mesiaci spoločné bohoslužby s vavrišovským zborom. Na týchto stretnutiach kázal najmä Matej Stupka a pravidelne sa zapájal do služby aj spevokol¹⁹⁶.

3.4.2.3 Početný vývoj zboru

Prvý krst v Pribyline sa konal 20. júna 1915 kedy bolo pokrstených 6 nových členov. Po tomto krste sa počet členov v pribylinskom zbore pohyboval od 45 do 50. Počas letných mesiacov sa zborová práca veľmi nerozvíjala. Živitelia rodín boli najmä murári, preto v lete odchádzali za prácou za hranice aj na niekoľko mesiacov. V zimných mesiacoch bolo zidených často aj viac ako 60 poslucháčov¹⁹⁷.

Pozitívny vývoj zboru sa však zvrátil po 1. svetovej vojne, kedy sa začalo vyprázdňovať zhromaždenie. Počet členov klesol na 35 osôb. V zbore ostalo ešte dvanásť viacdetných roľníckych rodín, ale ľudia, ktorí si nevedeli nájsť prácu na Liptove odchádzali za prácou do Košíc a iných veľkých miest. Niektoré rodiny, ktoré pred vojnou odišli do Ameriky sa nevrátili. Medzi tieto rodiny patrila napríklad aj rodina Jána Beharku.

3.5 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI

3.5.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

Vážec mal v tomto období len jedného kazateľa, ktorého . V rokoch 1930-1931 vo vážeckom zbore na mieste kazateľa stál Ján Kešjar pôvodom z Miloslavova. Okrem tohto kazateľa, ktorý bol v zbore len krátky čas, slúžili vo Važci Slovom Božím kazatelia z okolitých zborov, Michal Marko a Ján P.Piroch.

3.5.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V kazateľskej stanici BJB Vážec v období počas 1. svetovej vojny a pred 2. svetovou vojnou budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) bohoslužobné priestory, (3) početný vývoj zboru a (4) duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni.

3.5.2.1 Organizačné začlenenie zboru

Začiatky misijnej práce vo Važci siahajú do roku 1921 kedy sa z Ameriky vrátilo niekoľko mladých veriacich do svojej rodnej obce. Misijnú činnosť začali evanjelizáciami vo vlastných

¹⁹⁶ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 15.

¹⁹⁷ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 76.

rodinných domoch. V rokoch 1922-1929 sa zvestovaniu evanjelia venovali aj bratia zo zborov v Liptovskom Mikuláši a vo Vavrišove.

V celom období po prvej svetovej vojne a pred druhou bol važecký zbor začlenený ako kazateľská stanica zboru vo Vavrišove.

3.5.2.2 Bohoslužobné priestory

Prvé spoločné zhromaždenia sa konali v dome u brata Hybena „v malej dreveničke pri jarku“¹⁹⁸. Po veľkom požiari vo Važci bohoslužby pokračovali u brata Hybena v novopostavenom murovanom dome.¹⁹⁹

3.5.2.3 Početný vývoj zboru

Prvé dve sestry z važeckého zboru boli pokrstené vo Vavrišove 16. novembra 1930. Krstil ich kazateľ mikulášskeho zboru Ján P. Piroch. O pol roka 25. mája 1931 bolo pokrstených ďalších 9 osôb z Važca.

3.5.2.4 Duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni

Nešťastnou udalosťou v obci bol veľký požiar, ktorý vypukol 17. júla 1931. Vtedy sa nepodarilo zachrániť takmer ani jeden dom. Po tejto udalosti sa zmobilizovali všetci členovia aj z okolitých zborov a tiež važecký zbor v Amerike. K pomoci bratom a sestrám z Važca vyzýval aj Rozsievateľ svojimi článkami. Kazateľ Piroch priložil ruku k dielu zbierkou oblečenia, obuvi a tiež finančných darov.²⁰⁰ V roku 1933 sa podarilo už zrekonštruovať a nanovo postaviť Važec.

3.6 TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ

V medzivojnovom období nachádzame v baptistických zboroch na Liptove sociálnu citlivosť a rovnako aj charitatívne prvky. Po skončení prvej svetovej vojny sa kvôli nedostatku vypestovaných potravín mnohí občania dostali do fyzickej núdze. Členovia baptistických zborov im ochotne pomáhali a snažili sa naplniť ich fyzické, či duchovné potreby.

V presadzovaní teologického dôrazu na praktický kresťanský život, chránenie sa od hriechu a snahu o posvätný život, mala veľký význam zborová hodina, ktorá sa konala 21. januára 1921 vo Vavrišove. Bolo na nej „odsúdené pitie alkoholických nápojov, fajčenie a ohováračské klebety.“

¹⁹⁸ SENDECKÝ, J. *Važec – misijná stanica zboru BJB Liptovský Mikuláš*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, január 1995, roč. 65., č. 16.

¹⁹⁹ Tamtiež s. 16.

²⁰⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 29.

Toto rozhodnutie nadväzovalo na veľký problém s alkoholizmom, ktorý bol rozšírený po slovenských dedinách (aj vo Vavrišove, Pribyline a Važci) a viedol k násilnostiam v rodinách.²⁰¹ Baptisti sa rozhodli pre preventívne opatrenie, ktorým sa alkoholu úplne vzdali a súčasne to považovali za svedectvo pre ostatných. Neskôr sa z tohto preventívneho opatrenia stala tradícia a prevažne starší členovia týchto zborov dodnes chápu pitie alkoholických nápojov ako hriech.

O päť rokov po tejto zborovej hodine (roku 1926) prebiehalo v zboroch „obnovenie sľubu vernosti zboru“, pretože v spoločenstve nadobudli pocit, že sa na tento sľub v zbore zabudlo. Dúfali, že týmto obnovením sa oživí aj odovzdanosť v službe, ktorá bola v období predtým.

V medzivojnovom období sa v zachovaných materiáloch nespomínajú nejaké zvláštne vieroučné dôrazy, ktoré toto spoločenstvo potrebovalo zaznamenať pre budúcnosť a ak si odmyslíme baptistický dôraz na krst dospelých a všeobecné kňazstvo, hlavný dôraz v tomto období vidíme na snahu o kresťanský spôsob života.

²⁰¹ „pila sa len pálenka“ JANOTKA, E. a kol. *Pod Kriváňom Pribylina...* Obecný úrad Pribylina, Pribylina 1994, s. 89.

4 OBDOBIE POČAS II. SVETOVEJ VOJNY (1939-1945)

V tejto kapitole sa zaoberáme obdobím počas 2. svetovej vojny v živote liptovských zborov. Začíname krátkou charakteristikou obdobia, zameranou najmä na situáciu pre cirkvi na Slovensku. V jej ďalších častiach sa venujeme už konkrétnym zborom (Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Pribylina, Važec), u ktorých sa zameriavame na kľúčové osobnosti, organizačný a misijný vývoj zboru. Niektoré z podkapitol jednotlivých zborov sa tu nenachádzajú kvôli absencii materiálu práve z tohto obdobia. Na konci kapitoly je zhrnutie objavených teologických dôrazov v tomto období.

4.1 CHARAKTERISTIKA OBDOBIA

Aj obdobie druhej svetovej vojny malo nepriaznivý vplyv na duchovný život na Slovensku. Na základe Mníchovskej dohody z 30.9.1938 dochádza k tomu, že v marci 1939 zaniká ČSR. České krajiny sú v rámci Protektorátu pripojené k Nemecku, Podkarpatskú Rus obsadili Maďari a Slovensko sa rozhodnutím slovenského snemu zo dňa 14.3.1939 stalo samostatným štátnym útvarom - Slovenským štátom, závislým na Nemecku²⁰².

V Slovenskom štáte bola relatívne veľká náboženská sloboda dovtedy, kým nenastali problémy, kedy režim, závislý na Nemecku, kritizoval a následne pristúpil k riešeniu tzv. židovskej otázky, čo spôsobilo, že zo Slovenského štátu bolo deportovaných 57 837 Židov. Smutné je, že prežilo len okolo 7 000 Židov, zvyšní zahynuli v koncentračných táboroch.

Problémy vznikali taktiež v dôsledku Zákona č. 308/1940, na základe ktorého bola väčšina štátnych a obecných škôl pocirkevnená. Slovenský štát bol krajinou, kde platil vládny systém jednej politickej strany, pričom z ôsmich ministrov bolo sedem katolíkov. To sa prejavilo aj v praktickom živote. Zmena situácia v štáte nastala dôsledku vypuknutia SNP. Povstanie spôsobilo, aj keď Slovensko patrilo medzi víťazné krajiny, to, že v jeho dôsledku bolo územie Slovenska obsadené Nemcami. Pri bojoch partizánov s Nemcami najviac trpelo civilné obyvateľstvo a krajina. Táto situácia mala samozrejme vplyv aj na život a službu cirkvi. Vojnové útrapy skončili až po ukončení vojny.²⁰³

Po vojne nastalo obnovenie ČSR. Predpokladalo sa, že bude obnovená na federatívnom princípe. Avšak povojnová ČSR sa dostala v roku 1948 februárovým prevratom do diktatúry komunistickej strany.²⁰⁴

²⁰² KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 217.

²⁰³ KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 234-235.

²⁰⁴ Existovala aj kvalitná teologická reflexia období svetových vojen. Vid'. GAŽÍK, P. *Osuského poňatie duchovnej krízy modernej doby*. In: Metanoia. Zborník pri príležitosti sedemdesiatky Prof. ThDr. Karola Nandráškeho. EBF, UK, Bratislava 1998, s. 41-47.

4.2 CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

4.2.1 KĹÚČOVÉ OSOBNOSTI

Na vývoj zboru v období druhej svetovej vojny mal vplyv aj kazateľ **Michal Marko**. O tomto kazateľovi sme už písali v období pred prvou svetovou vojnou kedy pôsobil ako kazateľ mikulášskeho zboru. V roku 1909 sa stal kazateľom v poľskom Zelove. V priebehu prvej svetovej vojny bol znova na obdobie dvoch rokov kazateľom zboru v Liptovskom sv. Mikuláši, kde zastupoval kazateľa Karla Vaculíka od 1916 do 1918. Po odchode brata kazateľa Pirocha do Ameriky v roku 1939 znova nastúpil na kazateľské miesto v Liptovskom sv. Mikuláši. Kazateľom bol do júla 1946.²⁰⁵ Počas svojho kazateľského pôsobenia navštevoval zbory na Slovensku, ale aj v Maďarsku²⁰⁶. V tomto období to mal kvôli prebiehajúcej vojne komplikované. Z kazateľského bytu sa musel v roku 1945 na šesť týždňov vysťahovať, pretože tento dom bol v bojovom pásme. Bol predsedom výkonného výboru sirotinca Rodina v Čeklísi.²⁰⁷ Napriek rôznym problémom a starostiam, ho ľudia vnímali ako vždy mierneho, láskavého, súciteľného, pravdivého a v Božej službe horlivého. Členovia jeho zboru sa o jeho kázňach vyjadrovali nasledovne: „Jeho kázne mali vysokú duchovnú úroveň“.²⁰⁸ V júli 1946 odišiel do Miloslavova, kde už býval až do 15. októbra 1959 kedy zomrel. Jeho odkaz znie: „Nám je najlepšie pridržať sa Hospodina.“

4.2.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

Keďže mikulášsky kazateľ Michal Marko, bol aj predsedom Bratskej jednoty (Chelčického) baptistov, sa z Liptovského Mikuláša hľadali riešenia pre cirkev v širšom geografickom ohraničení. Ako príklady môžeme uviesť dve skutočnosti:

- 1) V roku 1939 po zákaze činnosti niektorých malých cirkví (Českokobrská jednota, t.j. dnešná Cirkev bratská, Kresťanské zbory a Cirkev apoštolská)²⁰⁹ sa mikulášsky kazateľ Michal Marko ako predseda Jednoty baptistov spolupodieľal na hľadaní možností pre ich ďalšie pôsobenie tým, že ich „vzal pod ochranu i pod jednu strechu“²¹⁰. Tento počin môžeme hodnotiť ako prejav ekumenického postoja a ochoty akceptovať aj určité ťažkosti, kvôli dobru iných kresťanských prúdov.
- 2) Od 6.10.1939 sa redakcia Rozsievачa, časopisu baptistov presúva do Liptovského Mikuláša a Michal Marko bol súčasne aj jej redaktorom.

²⁰⁵ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 27.

²⁰⁶ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 71.

²⁰⁷ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 27.

²⁰⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 18.

²⁰⁹ Bohoslužba Apoštolské cirkve z modlitebny v Brně. URL: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/-bohosluzby/_zprava/589099> [cit. 25.6.2010].

²¹⁰ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 71.

Vyššie naznačené rozhodnutia ukazujú, že baptisti robili závažné rozhodnutia aj v tomto období. Vojna však vytvorila aj závažné prekážky. Liptovský Mikuláš bol medzi liptovskými zbormi najviac poznačený frontovými udalosťami z roku 1945. Počas oslobodzovania mesta sa muselo niekoľko rodín členov zboru odsťahovať. Aj samotná modlitebňa a kazateľský dom sa ocitli v bojovom pásme od 28. januára do 8. apríla 1945 a obidva objekty boli po bojoch poškodené. V období bojov nebolo ani možné a ani dovolené stretávanie v zborových priestoroch.

Rodine Kriškovcov v Iľanove počas bojov zničili dom aj hospodárske budovy²¹¹, čo znamenalo nie len osobnú stratu, ale aj stratu bohoslužobného miesta v tejto dedine. Ukončenie druhej svetovej vojny a oslobodenie vlasti znamenali pre Liptovský Mikuláš, ktorý si počas vojny dost' vytrpel, nové možnosti pre prácu, pre zbor, nové perspektívy.

4.2.3 MISIJNÝ VÝVOJ

Za obmedzených vojnových podmienok sa práca sústreďovala na podporu bratstva v rôznych oblastiach. Kazateľ Marko navštevoval zbory na Slovensku a dvakrát navštívil aj slovenské zbory v oblastiach, ktoré na základe Mnichovskej dohody pripadli Maďarsku²¹².

4.3 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE

4.3.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

V období druhej svetovej vojny vo vavrišovskom zbore pôsobil **Michal Kešjar**. Narodil sa 15. marca 1916 v Békéscsabe v Maďarsku. V roku 1924 sa presťahoval s celou rodinou do Miloslavova. V Prahe študoval dva roky od 1936 do 1938. Po absolvovaní tohto štúdia sa stal kazateľom baptistického zboru v Jelšave a tiež Muránskej Dlhej Lúke.²¹³ 21. júna 1942 ho Michal Marko ordinoval za kazateľa pre obce Vavrišovo a Pribylina.²¹⁴ Po ordinácii nebol ešte pripravený kazateľský byt, tak Kešjar aj s manželkou bývali už aj so synom u Beňovcov.²¹⁵ Michal Kešjar bol kazateľom za ťažkého vojnového obdobia, ale o to viac „vyčkával úsvit nových dní“.²¹⁶

²¹¹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 7.

²¹² DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 72.

²¹³ STUPKA, J. *Brat kazateľ Michal Kešjar*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, február 1991, roč. 61., č. 2, s. 26

²¹⁴ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 32.

²¹⁵ DVORÁKOVÁ, R. *Životné jubileum sestry B. Kešjarovej a spomienka na br. kazateľa Michala Kešjara*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 2002, roč. 72., č. 4, s. 62.

²¹⁶ Tamtiež s. 62.

4.4 CIRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLINE

4.4.1 KĹÚČOVÉ OSOBNOSTI

Počas 2. svetovej vojny sa o zbor v Pribyline staral brat Michal Kešjar, ktorý bol v roku 1942 ordinovaný za kazateľa pre oba tieto zbory a Matej Stupka, ktorý je považovaný za priekopníka misijnej práce v Pribyline, s ním spolupracoval v službe pribylinskému zboru aj po roku 1942.

4.4.2 MISIJNÝ VÝVOJ

Služba pribylinského zboru sa neprejavovala len bohoslužobnými formami. Počas frontových udalostí sa prejavila aj rozhodnutím jeho členov, že poskytnú zadné miestnosti modlitebne pre bratov a sestry z Liptovského sv. Petra, aby tam mohli na istý čas bývať.²¹⁷

Iné zmienky o misijných a charitatívnych aktivitách pribylinskej kazateľskej stanice sme nenašli.

4.5 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI

Z obdobia rokov 1939-45 sa o važeckom zbore dozvedáme len veľmi málo, vlastne len to, že 3. februára 1942 sa tu konala konferencia baptistickej mládeže z Liptova a Spiša. Zúčastnilo sa jej vyše 600 účastníkov. Usporiadali ju v dvorane kultúrneho domu, pretože na inom mieste nebolo toľko priestoru. Mottom celej slávnosti bol verš „Aj, hľa, stojím pri dverách a klopem“ zo Zjavenia Jánovho 3,20. Program bol obohatený aj o piesne spevokolov z Popradu, Mengusoviec, Vavrišova a Liptovského Mikuláša.

Zbor v tomto období nemal vlastného kazateľa. Pravidelne ho (do roku 1939) navštevoval kazateľ Piroch, o ktorom kazateľ Poloha konštatuje, že r. 1939 tu pokrstil 35 ľudí²¹⁸.

Z počtu pokrstených roku 1939 je jasné, že zborové spoločenstvo intenzívne žilo, ale nemáme k dispozícii údaje o kľúčových osobnostiach, ktoré zborový život ovplyvňovali.

4.6 TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ

Teologické dôrazy liptovských zborov sa v historických záznamoch strácajú a nedajú sa rozpoznať. Kronika cirkevného zboru v Liptovskom Mikuláši konštatuje, že kázne kazateľa

²¹⁷ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. s. 49.

²¹⁸ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 78.

Michala Marka „mali vysokú duchovnú úroveň“²¹⁹, ale jeho hlavné teologicko-biblické dôrazy sa tu nedozvieme.

O týchto dôrazoch sa predsa niečo môžeme dozvedieť z názvov či hesiel konferencií, do ktorých sa snažili vložiť hlavný dôraz. Ako príklad môžeme uviesť konferenciu z 2. februára 1942 vo Važci s mottom: „Aj, hľa, stojím pri dverách a klopem“ (Zj 3,20). Je to dôraz na osobné rozhodnutie pre vieru v Krista a tento dôraz je v baptistickej zbožnosti ťažiskový dodnes.

²¹⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš..* s. 27.

5 OBDOBIE KOMUNIZMU (1945-1989)

Úlohou tejto kapitoly, je priblížiť obdobie komunizmu, hlavne v zameraní na cirkvi a priblížiť život liptovských zborov v tomto období. Zaoberáme sa konkrétnymi zbormi (Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Pribylina a Važec), u ktorých sa znova zameriavame na kľúčové osobnosti, organizačný a misijný vývoj zboru. Na konci kapitoly poskytujeme zhrnutie objavených teologických dôrazov v tomto období.

5.1 CHARAKTERISTIKA OBDOBIA

Komunizmus (z latinského *communis* – spoločný) je ideológia, ktorej cieľom je dosiahnuť beztriedne spoločenské usporiadanie so spoločným vlastníctvom výrobných prostriedkov, čo by viedlo k odumretiu štátu. Komunizmus značne ovplyvnil aj život cirkví.

Ku konfliktom medzi štátom a cirkvou došlo už hneď po skončení druhej sv. vojny, najmä po prevrate vo februári 1948 v Československu. Prejavilo sa to na Slovensku, kde cirkev a náboženské cítenie veriacich malo zvlášťne a dominantné postavenie²²⁰. Komunisti chápali náboženstvo ako „ópium ľudstva“, relikť minulosti a očakávali budúci konflikt ako nevyhnutný, naopak cirkvi hodnotili nový režim ako ateistický a proti náboženský. Mali voči nemu ideové výhrady, keď odmietali predovšetkým jeho materializmus a monopol štátneho, respektíve kolektívneho vlastníctva, ale aj prakticko-politické výhrady, sformované ešte v predfebruárovom období²²¹.

Trňom v oku bola komunistom cirkev, na Slovensku predovšetkým katolícka. Komunisti mali po februári 1948 vo vzťahu ku katolíckej cirkvi jasný cieľ, a to vytvorenie akejsi „národnej cirkvi“, nezávislej na Vatikánu a stojacej proti nemu²²². „... cirkev zostáva jediným zdrojom nepriateľských akcií... musíme vidieť nepriateľa... ten boj, ktorý vedie cirkev proti nám zdvihne a budeme viesť ranu tak, že taktiku nebudú určovať oni, ale my.“²²³

Nemali však ešte jasno o cestách k tomuto cieľu. Usilovali sa o upevnenie svojho mocenského monopolu, respektíve o celkové ovládnutie spoločnosti vrátane duchovnej sféry (aj preto bol konflikt so štátnou mocou nevyhnutný), a cirkev považovali za svojho hlavného protivníka²²⁴.

²²⁰ JUDÁK, V. In *Ecclesia Dei*. Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 2003, s. 165.

²²¹ HALKO, J. *50 rokov od 50-tych rokov*. Odborný seminár o prenasledovaní cirkvi v zakladajúcom období komunistického režimu z 2.mája 2000. S. 59.

²²² Tamtiež s. 59.

²²³ Zápis zo schôdze širšieho Predsedníctva ÚV KSČ 25.apríla 1949. In: KAPLAN, K. *Stát a cirkev v Československu 1948-1953*. Brno 1993, s.355 (dok. č. 10)

²²⁴ HALKO, J. *50 rokov od 50-tych rokov*. Odborný seminár o prenasledovaní cirkvi v zakladajúcom období komunistického režimu z 2.mája 2000. s. 60.

Roku 1949 postavili cirkvi pod dozor štátu a roku 1950 sa začala akcia Štátnej bezpečnosti, v ktorej za jednu noc zlikvidovali mužské kláštory, rehoľníci boli internovaní v tzv. sústredovacích kláštoroch a neskôr väčšinou skončili v pracovných táboroch²²⁵.

K protestantským a evanjelickým cirkvám sa správali obdobne ako ku cirkvi katolíckej, pričom intenzita prenasledovania nebola až tak silná a to z dôvodu menšej početnosti a slabej medzi národnej centralizácie.

Komunistický režim zakrátko zlikvidoval všetky zárodky občianskej spoločnosti. Viaceré spolky boli zrušené, iné sa pretvorili na jednotnú celoštátnu sústavu organizácií, riadených komunistickou stranou a jej ideológiou²²⁶.

Proti prijatiu cirkevných zákonov protestovali všetky cirkvi, najostrejšie katolícke cirkev, lebo práve ona bola postihnutá najviac. Protesty však boli márne a 14.októbra 1949 Národné zhromaždenie „cirkevné zákony“ prijalo²²⁷.

V roku 1949 baptisti vybudovali zariadenie na okraji pohoria Tatier v Račkovej Doline. Krátko po dokončení stavby komunistická vláda skonfiškovala toto zariadenie v prospech štátu. Toto zariadenie bolo držané ako štátny majetok do roku 1994, kedy bolo vrátené Baptistom. Vláda vrátila budovu v tam zlom stave, že bolo potrebné ju opraviť.

Baptisti začali v roku 1914 vydávať krátky magazín pre Baptistickú úniu s názvom Rozsieváč. Komunistická vláda nedovolila publikovať tento magazín pravidelne a v roku 1951 jeho publikovanie zastavila. V roku 1969 bol Rozsieváč opäť publikovaný Bratskou jednotou baptistov v Československu. Nedeľné školy boli nelegálne. Štátna bezpečnosť sa snažila mať v každom kostole svojich informátorov. Baptistická únia bola pod dohľadom polície a pastori sa stali štátnymi zamestnancami.

5.2 CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

5.2.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

Kazateľom v mikulášskom zbore sa po nástupe nového režimu stal **Milan Šramo**. Narodil sa vo Vavrišove 11. septembra 1904. V jeho civilnom zamestnaní bol typografom, ale popri práci sa vzdelával aj v oblasti teológie, čím sa pripravoval na misijnú službu. Na kazateľské miesto sa dostal po odchode Michala Marku v júli 1946. Milan Šramo spolupracoval na príprave Rozsieváča. Po nástupe do kazateľskej služby sa stal aj redaktorom časopisu Rozsieváč. Spolu s manželkou na ňom pracovali od roku 1946 do roku 1951. O rodine Šramovcov sa píše, že „šírili

²²⁵ KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 264

²²⁶ KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 264

²²⁷ HAIKO, J. *50 rokov od 50-tych rokov*. Odborný seminár o prenasledovaní cirkvi v zakladajúcom období komunistického režimu z 2.mája 2000.

nežnosť, úctu a pokoj v celom zbore a konali praktické kresťanstvo služby.²²⁸ Milan Šramo vo svojich spomienkach napísal: „Život duchovný medzi nami bol vrúcny a opravdový. Každý na svojom mieste konal verne svoju povinnosť.“²²⁹ V roku 1951 bol z vavrišovského zboru odvolaný na miesto druhého kazateľa do Bratislavy²³⁰. Tam zotrval rok a v roku 1952 sa opäť vrátil do Liptovského Mikuláša, ale už nie do služby kazateľa. Aj po svojom návrate v zbore slúžil. V posledných rokoch svojho života trpel paranojou. Jeho manželka mu však aj v tejto ťažkej dobe oporou a najlepšou opatrovateľkou. Zomrel 8.decembra 1982.²³¹

5.2.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Liptovský Mikuláš v období komunizmu budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) bohoslužobné priestory, (3) početný vývoj zboru a (4) formovanie spoločenstva – zborové aktivity.

5.2.2.1 Organizačné začlenenie zboru

V predchádzajúcich obdobiach sme sledovali, že organizačné začlenenie zboru bolo záležitosťou vnútrocirkevných rozhodnutí. V období po 2. svetovej vojne sa to zásadne mení. Výrazne vzrástol vplyv štátnych úradov na organizačné štruktúry a vnútrocirkevný život.

V rokoch 1948-1949 vznikla Náboženská obec baptistov na Slovensku (ďalej len NOB) so štátom schváleným štatútom. NOB mala sídlo v Bratislave. Liptovský Mikuláš bol tiež zaradený medzi desať zborov, ktoré patrili do NOB. Jeho diaspory boli: Bodice, Demänová, Handlová, Iľanovo, Kráľova Lehota, Liptovský Ján, Ondrašová, Palúdzka, Ružomberok, Važec, Liptovský Trnovec, Jánošovce

V roku 1949 vyšiel nový cirkevný zákon vl. Nar. 218 -223/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkvi štátom. Pre celý Liptov musel byť stanovený jeden zbor. Schválilo sa, že hlavným zborom bude zbor vo Vavrišove. Liptovský Mikuláš sa znova stal misijnou stanicou vavrišovského zboru. Organizačné usporiadanie bolo často menené, nemalo to však vplyv na spoluprácu zborov a ani na kvalitu medziľudských vzťahov.

5.2.2.2 Bohoslužobné priestory

V roku 1963 bola vykonaná generálna oprava modlitebne a na priečelie budovy bol pripevnený nápis „Boh je láska.“²³² Pri spoločných stretnutiach a konferenciách zistili, že potrebujú priestory na spoločné stravovanie pri takýchto slávnostiach. Duchovný život nechceli

²²⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 31.

²²⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 31.

²³⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 28.

²³¹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 31.; DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 68.. uvádza, že brat Milan Šramo zomrel 4.decembra 1982.

²³² *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 17.

obmedziť len na účasť na bohoslužbách. Vedomie, že pre Kristovu obeť sa z nich stala jedna rodina, chceli zažiť aj pri spoločnom stolovaní. Preto bola na prelome rokov 1968 a 1969 pristavená ku zborovému domu kuchyňa na prípravu spoločných obedov a jedál pre spoločné stolovanie pri zborových slávnostiach. Podobný vývoj môžeme sledovať aj v ďalších baptistických cirkevných zboroch na Slovensku.

5.2.2.3 Početný vývoj zboru

Prvý krst po druhej svetovej vojne sa konal 8. augusta 1948 v rámci oslavy výročia založenia zboru. V tento deň bolo pokrstených a prijatých do zboru 11 ľudí. Krst vykonával kazateľ Michal Kešjar.²³³

5.2.2.4 Formovanie spoločenstva – zborové aktivity

Baptisti s obľubou robili konferencie a slávnosti, ktoré štandardne mávali dve až tri časti:

- 1) *jednacia časť* - pri konferenciách, ktoré sa zaoberali aj organizačnými otázkami;
- 2) *bohoslužobná časť* orientovaná na výchovu a vzdelávanie svojich členov (teda orientovaná do vnútra spoločenstva);
- 3) *evanjelizačná časť*.

Túto schému, pri ktorej nemusela vždy byť jednacia časť, nachádzame aj v konferenciách a slávnostiach, ktoré spomínajú dostupné zdroje:

V Liptovskom Mikuláši sa 8. augusta 1948 konala oslava 50. výročia od založenia zboru. V rámci oslavy bol vykonaný aj verejný krst, popoludní bola spomienková slávnosť a večer sa odohrávala evanjelizácia, na ktorej kázali kazatelia: M. Marko, J.J. Pavelda, M. Kešjar, J. Roth, L. Vološčuk a ďalší. „spomínali sme a ďakovali Pánovi za všetko, čo nám dal zo svojej milosti a že nás viedol a požehnával. Nech je Jeho drahé meno i naďalej vyvyšované a hlásané slobodne a smelo.“²³⁴

V uvedenom citáte nachádzame tak (1) bohoslužobnú časť (s krstom), ktorá sa orientovala prevažne do vnútrocirkevného života, ako aj (2) evanjelizačnú časť, ktorá tradične bývala večer. Táto sa obracala skôr na príbuzných, ktorí ešte neboli členmi spoločenstva, prípadne na priateľov a pozvaných hostí, ktorí ešte neurobili osobné rozhodnutie pre nasledovanie Krista.

Aj celoslovenská baptistická konferencia, ktorá sa konala 12.-14. marca 1971 vo vrbskom kostole v Liptovskom Mikuláši, mala svoju (1) *bohoslužobnú časť*, ktorá pozostávala z biblického reflektovania konferenčnej témy „Všetko nech sa deje slušne a v poriadku“. V biblických príhovoroch sa hľadali zásady výchovy členov spoločenstva. Ani táto konferencia však nemohla

²³³ ŠRAMO, M. 50. výročie založenia zboru v Liptovskom Svätom Mikuláši. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 1948, roč. XXXV., č. 8-9-10, s. 70.

²³⁴ Tamtiež. s. 70.

ostat' bez (2) *evanjelizačnej časti*, na ktorej boli prítomní vyzývaní k rozhodnutiu pre život vo viere v Krista. Tak bol vnútrocirkevný život prepojený s misijným pôsobením.

5.2.3 MISIJNÝ VÝVOJ

Okrem toho, že každá súčasť zboru naplno rozvinula svoju činnosť, môžeme v tomto období považovať za zvláštny misijný nástroj zborový spevácky a aj hudobný krúžok. Obidva účinkovali okrem zborových slávností aj na verejných slávnostiach v meste.

5.3 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE

5.3.1 KĹÚČOVÉ OSOBNOSTI

Prvý kazateľ po ukončení druhej svetovej vojny vo vavrišovskom zbore bol **Michal Kešjar**. Narodil sa 15. marca 1916 v Békéscsabe odkiaľ v roku 1934 odišiel na štúdium do Prahy. Na pražskom baptistickom seminári študoval do roku 1938. V roku 1940 sa oženil s Boženou Kováčovou z Ondrašovej²³⁵. Podľa zápisu v kronike Michal Kešjar vynikal teologickými vedomosťami, organizačnými schopnosťami a krásnou spisovnou slovenčinou.²³⁶ V roku 1948 odišiel z Vavrišova a stal sa kazateľom bratislavského zboru.²³⁷ V období prenasledovania cirkvi ho zatkli a v roku 1952 odsúdili na 5 rokov väzenia.²³⁸ Po prepustení z väzenia pracoval na stavbách. Bol aj predsedom Ústrednej rady Bratskej jednoty baptistov v Československu od roku 1975. Zomrel 27. augusta 1980.²³⁹

Po kazateľovi Michalovi Kešjarovi prišiel do Vavrišova **Emil Stupka** z Rimavskej Soboty. Narodil sa 29. decembra 1908 vo Vavrišove²⁴⁰. 25. septembra 1949 sa konala ordinácia kazateľov, v rámci ktorej bol ordinovaný aj Emil Stupka.²⁴¹ Za kazateľa vavrišovského zboru bol zvolený až v roku 1951. Bol to „*ochotný služobník Boží, ktorý v tichosti a pokore zvestuje Božie pravdy*.“²⁴² Bol aj hudobne nadaný a na jeho podnet bol obnovený tamburášsky krúžok, v ktorom po krátkom čase hrávalo už 28 mladých. Podarilo sa mu obživiť aj mandolínový krúžok v Liptovskom Mikuláši. Vnímali ho ako človeka, ktorý mal dar učiteľstva, „fundovane sa

²³⁵ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 35.

²³⁶ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s.17.

²³⁷ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 68.

²³⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 33.; Spolu s Michalom Kešjarom zatkli aj ostatných predstaviteľov Jednoty a tiež boli obvinení z protištátnej činnosti. V kronike nie sú zaznamenané mená obvinených.

²³⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 33.

²⁴⁰ Tamtiež. s. 35.

²⁴¹ Tamtiež. s. 34.

²⁴² ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141

pripravoval zvlášť na biblické vzdelávacie hodiny, ale aj k inej službe.²⁴³ V roku 1956 ho preložili do baptistického zboru v Klenovci²⁴⁴.

Na jeho miesto si zvolili kazateľa **Daniela Šalinga**. Pochádzal z kežmarského zboru. Narodil sa 14. októbra 1920 vo Veľkej pri Poprade v rodine Jána Šalinga. Jeho otec bol krajčírsky majster, ale tiež laický kazateľ Božej cirkvi²⁴⁵. V roku 1940 musel narukovať na vojnu, z ktorej sa šťastne vrátil po jej skončení v roku 1945. Vtedy začal študovať na bohosloveckom seminári v Prahe.²⁴⁶ Za kazateľa vavrišovského zboru bol zvolený v roku 1956. Nemal problém s nadväzovaním kontaktov, ktoré boli potrebné pre rozvoj zboru. V roku 1960 sa stal členom Ústrednej rady starších a v roku 1975 bol zvolený za predsedu Rady starších pre Slovensko.²⁴⁷ Kazateľom vo Vavrišove bol do roku 1962, kedy sa konala výmena kazateľov. Daniel Šaling išiel na kazateľské miesto do Bratislavy a z Bratislavy do vavrišovského zboru prišiel Pavol Kondač.²⁴⁸

1. októbra 1962 sa stal kazateľom vo Vavrišove **Pavol Kondač**. Narodil sa 3. marca 1929. Zbor prevzal so všetkými jeho kazateľskými stanicami: Liptovský Mikuláš, Pribylina, Važec, Ružomberok a Rajecká Lesná²⁴⁹. Staral sa o všetky zložky zboru. Zaujímal sa o prácu v nedeľnej škole, o združenie mládeže a tiež sa venoval spevokolu. Vďaka tomu, že ovládal maďarčinu, nemčinu a angličtinu mohli pozvať návštevy z cudzích štátov a pri ich službe robil prekladateľa. V Liptovskom Mikuláši na krátky čas viedol aj kurz angličtiny. Bol aj členom spevníkovej komisie, ktorá pracovala na vydaní spoločného baptistického spevníku s názvom „Bratské piesne“. Jeho prínos badať aj vo vyučovaní, pretože vypracoval „osnovy náboženstva“, ktoré následne používali v niekoľkých nedeľných školách. Počas svojej kazateľskej služby vo Vavrišove navštevoval zborové stanice od Žiliny po Važec.²⁵⁰ Už od roku 1953 bol podpredsedom Ústrednej rady Bratskej jednoty baptistov v ČSSR. Tu pôsobil do roku 1968 a od roku 1969 sa stal členom rady BJB v SSR. Po 16-tich rokoch práce vo vavrišovskom zbore odišiel aj s rodinou do Lučenca, kde sa v roku 1978 stal kazateľom zboru.

V rokoch 1981-1988 pôsobil ako predseda študijného odboru BJB, „*kde svoje vedomosti odovzdával absolventom diaľkového teologického seminára*“.²⁵¹ Od roku 1986 bol predsedom Rady BJB

²⁴³ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 35.

²⁴⁴ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 57.

²⁴⁵ 1923 Božia cirkev formálne prijatá do zväzku Bratskej jednoty baptistov a v roku 1940 s ňou splynula aj v skutočnosti

²⁴⁶ DVORÁK, V. *70 rokov br. Kaz. Daniela Šalinga*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 1990, roč. 60., č. 8, s. 140. „Vo vojne bol ranený a z vďaka za záchranu a uzdravenie sa rozhodol ísť na bohoslovecký seminár do Prahy“ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 36.

²⁴⁷ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 36.

²⁴⁸ *História zboru BJB Palisády*. URL: < <http://www.bjbpalisady.sk/index.php?id=6> > [cit. 14.6.2010].

²⁴⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 36. Spolu tieto zbory mali 204 členov.

²⁵⁰ KVAČKOVÁ, K. *Životné jubileum brata kazateľa Pavla Kondača*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, marec 2009, roč. 79., č. 3, s. 17.

²⁵¹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 38.

v SSR. Kondač o svojej službe píše nasledovné: „na všetky miesta svojho pôsobenia si spomínam veľmi rád a ďakujem Pánovi za milosť, že som mohol stáť v Jeho vznešenej a náročnej službe“²⁵².

Začiatkom roku 1979 sa do Vavrišova prisťahoval **Ing. Jaroslav Poloha** a 11. februára 1979 bol ordinovaný za kazateľa. Jaroslav Poloha sa vtedy stal najmladším kazateľom v najstaršom slovenskom zbore²⁵³. V zbore pôsobil do roku 1982 kedy odišiel do Tekovských Lužian, kde sa tiež stal kazateľom.

29. augusta 1982 bol do kazateľskej služby uvedený kazateľ **Mgr. Pavel Hanes**. Narodil sa 24. marca 1954 v Rimavskej Sobote. Teologické vzdelanie nadobudol na Evanjelickej bohosloveckej fakulte v Bratislave. Stal sa kazateľom spojeného vavrišovsko-mikulášskeho zboru a do starostlivosti mu boli pridelené aj kazateľské stanice tohto zboru. Vďaka dobrej znalosti anglického jazyka slúžil aj na rôznych evanjelizačných stretnutiach. Robil tlmočníka aj pri evanjelizácii, kde kázal americký kozmonaut, ktorý sa prechádzal po mesiaci, James B. Irwin. Rok po nástupe na miesto kazateľa pokrstil šesť ľudí, ktorí boli následne prijatí za členov spojeného vavrišovsko-mikulášskeho zboru. Kazateľom zboru bol do roku 1993²⁵⁴, kedy odišiel na novozaloženú Katedru evanjelikálnej teológie a misie PF UMB do Banskej Bystrice.²⁵⁵

5.3.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Vavrišovo v období komunizmu budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) bohoslužobné priestory, (3) početný vývoj zboru, (4) formovanie spoločenstva – zborové aktivity a (5) duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni.

5.3.2.1 Organizačné začlenenie zboru

V povojnovom období tvorili diasporu vavrišovského zboru obce: Jamník, Liptovský Hrádok, Liptovská Porúbka, Kežmarok, Lučivná, Mengusovce, Liptovský sv. Peter, Poprad-Veľká, Pribylina a Štôla. Ak by sme tieto obce neusporiadali podľa abecedy, ale geograficky, ukázalo by sa, že v (období od septembra 1948) patrili pod správu zboru vo Vavrišove aj spišské zbory Kežmarok, Poprad, Mengusovce a Štôla.

V októbri 1949 prebehlo nové usporiadanie obcí v rámci krajov. Keďže Kežmarok, Poprad a okolie boli na území Východoslovenského kraja²⁵⁶, boli preradené do kežmarského

²⁵² DVORÁK, V. *Rozhovor s jubilantom*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 1989, roč. 59., č. 4, s. 58.

²⁵³ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 39.

²⁵⁴ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 101.

²⁵⁵ LUPTÁK, O. *Jubilejný bulletin Katedry evanjelikálnej teológie a misie 1993-1998*. Trian, Banská Bystrica 1998. s. 22.

²⁵⁶ *VÚC Prešov* (online). <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=104&parent=70>> [cit. 26.6.2010]

zboru so sídlom v Kežmarku.²⁵⁷ Duchovná starostlivosť z Vavrišova tak pokrývala menší počet osôb, preto štátna správa schválila len jedno kazateľské miesto. V takomto usporiadaní sa zbor vo Vavrišove stal hlavným zborom s kazateľskými stanicami Liptovský sv. Mikuláš, Pribylina a Važec.

5.3.2.2 Bohoslužobné priestory

Počas rokov 1964 – 1973 prebiehali svojpomocné opravy a modernizácia modlitebne.²⁵⁸ Pod vplyvom kazateľa Pavla Kondača sa tu v roku 1968 inštaloval píšťalový organ, čo v tom čase nemalo obdobu v baptistických modlitebniach na Slovensku. Keď prešiel na ďalšie pôsobisko do Lučenca, do tamojšej modlitebne zaobstaral ešte väčší píšťalový organ. V tomto trende môžeme pozorovať snahu o podporu liturgického charakteru bohoslužby. Zrejme to vyrastalo z vyrovnávania s podmetmi z ekumenického prostredia.

Ojedinelí baptisti sa v Ružomberku a okolí nachádzali už aj oveľa skôr, ale o vytvorení novej kazateľskej stanice tu môžeme hovoriť až od roku 1972. Členovia tejto kazateľskej stanice s ich rodinami celé roky pravidelne chodili na nedeľné bohoslužby do Liptovského Mikuláša. Biblické hodiny a spoločné stretnutia sa odohrávali v dome Makónyiovcov. Keď im už priestory na schádzanie kapacitne nestačili, rozhodli sa pre kúpu domu, ktorý si prestavali na zborový dom. Prestavba bola ukončená ešte za kazateľskej služby Pavla Hanesa v roku 1988. V týchto priestoroch sa začali konať nedeľné bohoslužby.

5.3.2.3 Početný vývoj zboru

Dnes je pomerne ťažké sledovať vývoj počtu členov vavrišovského zboru, pretože pre niektoré obdobia nemáme k dispozícii údaje. Môžeme preto uviesť len tie, ktoré k dispozícii máme.

Po konferencii v novembri 1945 prijalo Pána Ježiša ďalších 40 ľudí. Krstom, ktorý sa konal koncom roku 1945 boli prijatí zboru.²⁵⁹ Koncom roku 1946 mal zbor Vavrišovo už 123 členov. V roku 1947 sa začal zbor pomaly zmenšovať na 119 členov. Aj napriek tomu, že od roku 1947 sa začal pomaly zmenšovať mal v roku 1949 hojné zastúpenie členov v každej zborovej zložke. V besiedke bolo 43 detí, do tamburášskeho krúžku bolo zapojených 28 členov, sesterský krúžok tvorilo 30 členiek a v spevokole sa stretávalo 15_20 členov.²⁶⁰ Zmenšovanie zboru pokračovalo pretože mladí doštudovali, založili si rodiny a odišli za prácou do väčších miest, prípadne do zahraničia. V roku 1951 bolo v zbore už len 72 členov.

²⁵⁷ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 62.

²⁵⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s.32.

²⁵⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 33.

²⁶⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 47.

Po evanjelizácii Jozefa Dvořáka zo Vsetína nastalo mierne oživenie zboru. V roku 1952 bolo pokrstených ďalších 17 ľudí. Znova však prišiel úbytok členov pretože v roku 1962 bolo v zbore už len 53 členov.

5.3.2.4 Formovanie spoločenstva – zborové aktivity

Zborové aktivity môžeme rozdeliť na pravidelné vnútrozborové a na mimoriadne. K pravidelným vnútrozborovým patrili najmä bohoslužby, nácviky spevokolu a tamburáše, ale aj vzdelávanie detí a mládeže. Tzv. „nedeľná besiedka“ bola štandardnou súčasťou zboru po celé desaťročia²⁶¹. Zbor prejavoval pozornosť aj práci s mládežou a vytváral predpoklady pre to, aby sa mohla zapájať do bohoslužobného života.

Už častejšie spomínaný štvorhlasný spevokol a tamburáš mali význam tak pre bohoslužby, ako aj pre upevňovanie vnútrozborových vzťahov. Ich členovia mali radosť z toho, že mohli pripravovať niečo, z čoho malo spoločenstvo radosť a čo ako verili, prispievalo k oslave Pána.

Medzi mimoriadnymi zborovými aktivitami v povojnovej histórii zboru môžeme uviesť niekoľko príkladov:

- 2.- 4. novembra 1945 sa uskutočnila konferencia mládeže vo Vavrišove. Účastníci sa rozhodli, že postavia zotavovňu v Račkovej doline.²⁶² Hrubá stavba bola dokončená v rekordnom čase 5 mesiacov. Od apríla do augusta 1947 na nej pracovali murári z Liptova a okolia. Neskôr táto zotavovňa dostala názov – Biblický domov²⁶³. Tento cirkevný objekt, ktorý mal obohatiť život československých baptistov o mimobohoslužobné formy pestovania spoločenstva, neostal dlho v rukách cirkvi. Už roku 1949 bol zoštatnený a bývali v ňom školy v prírode a pionierske tábory.
- Úplne iným príkladom mimoriadnej zborovej aktivity môže byť veľkolepá slávnosť stého výročia začiatkov baptistickej práce v Liptove, ktorá sa konala v dňoch 27.-29. augusta 1982. Zúčastnili sa jej predstavitelia Bratskej jednoty baptistov, medzi ktorými boli dr. Pavel Titěra, Václav Tomeš, Stanislav Švec, dr.h.c. a Ján Kriška.²⁶⁴ Pripomenuli si začiatky zboru, prácu kazateľov a povzbudzovali sa k tomu, aby im dejiny zboru boli príkladom a výzvou k nasledovaniu.²⁶⁵

²⁶¹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 37: „Nedeľná besiedka bola od čias Meereisových živou organickou časťou zboru.“ O výchovu detí bolo postarané aj za čias kazateľa Kondača.

²⁶² DVOŘÁKOVÁ, R. *Životné jubileum sestry B. Kešjarovej a spomienka na br. kazateľa Michala Kešjara*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 2004, roč. 72., č. 4, s. 63 Račkova dolina patrí do katastra obce Pribylina

²⁶³ BEŇOVÁ, Z. *Vavrišovo*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, máj 1993, roč. 63., č. 5, s. 81.

²⁶⁴ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 39.

²⁶⁵ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 48. Desať rokov predtým (r.1972) sa spomína oslava 90. výročia trvania zboru. Na slávnosti sa zúčastnili členovia z liptovských aj zo spišských zborov. K programu sa pripojil aj predseda Bratskej jednoty baptistov.

Keďže bežní členovia baptistických zborov nekladú veľký dôraz na svoje cirkevné dejiny, prínosom tejto slávnosti bolo to, že baptistickí veriaci mohli v bohoslužobnom dianí reflektovať historické udalosti a osobnosti uplynulých 100 rokov. Zasadenie vlastného úsilia súčasných generácií do historických súvislostí môže mať význam pre korekciu baptistického individualizmu.

5.3.2.5 Duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni

V roku 1972 navštívil vavrišovský zbor tajomník európskej baptistickej federácie R. Goulding. Počas bohoslužieb slúžil Slovom Božím.

5.3.3 MISIJNÝ VÝVOJ

V povojnových rokoch sa konalo niekoľko konferencií, ktoré mali význam pre hľadanie náboženskej orientácie najmä mladých ľudí. Medzi takéto patrila napr. konferencia r. 1945 v Rokytnici na Morave²⁶⁶, na ktorú nadviazal vavrišovský kazateľ Michal Kešjar zorganizovaním konferencie mládeže v dňoch 2.- 4. novembra 1945 s mottom: „Môj si ty!“. V rámci tejto konferencie sa oslávilo 40 rokov od založenia Združenia mládeže baptistov vo Vavrišove.

V dňoch 21.-31. augusta 1947 sa konal zjazd baptistickej mládeže v Československej republike. Heslom zjazdu bolo: „Ale najväčšia z nich je láska!“²⁶⁷ Práci s mládežou sa venoval kazateľ Daniel Šaling, nacvičoval piesne so mládežníckym spevokolom, tiež dirigoval zborový spev a tamburášsky krúžok.²⁶⁸

Mládež z Vavrišova navštevovala okolité zbory a slúžila spevom na zborových slávnostiach. Vďaka tejto vzájomnej službe sa zbory zoznamovali a návštevy opätovali. Vo vavrišovskom zbore slúžili na slávnostiach spevom mládeže z Batizoviec, Mengusoviec, Trhanovic, zo Sliezska a iné.

Rôzne formy hudby a spevu sa stali nástrojom na vyjadrenie radosti z kresťanského života a oslavy Boha. Baptisti z vavrišovského zboru ich radi využívali ako nástroj svojej misijnej práce.

5.4 CIRKEVNÝ ZBOR V PRIBYLNE

5.4.1 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

Po druhej svetovej vojne opäť ľudia zo zboru odchádzali za prácou do väčších miest. Po tejto vojne to prebiehalo vo väčšej miere ako po prvej svetovej vojne. „Mladí odchádzali za

²⁶⁶ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 29.

²⁶⁷ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 60. Venovali sa aj vzťahy s ostatnými cirkvami. VACULÍK, K. *Denominace, sekty a jejich učení*. In: *Ale největší z nich je láska. Záznamy z kurzu a sjazdu mládeže Jednoty baptistů v ČSR v Račkové dolině*. s. 34-70.

²⁶⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*. s. 47.

*zamestnaním do miest, založili si rodiny a posilnili zbory v mestách.*²⁶⁹ Mnoho zo študentov odchádzalo na štúdiá do miest a už sa odtiaľ nevrátili.

V roku 1970 mal zbor už len 8 členov. Počet členov sa zvýšil na 12 keď sa Daniel Hýsek s rodičmi a sestrou sa prisťahovali v roku 1979 z Jablonca nad Nisou.

V rokoch 1979-1982 sa postupne podarilo bratom z Vavrišova obnoviť pribylinskú modlitebňu. V lete v nej organizovali celozborové zhromaždenia²⁷⁰, ktoré boli skôr prejavom nostalgie ako premyslenou realizáciou misijnej stratégie. To preto, lebo neboli orientované na necirkevné obyvateľstvo obce, ale boli vnútornou záležitosťou členov zborových staníc na Liptove. Pribylinský zbor bol z viacerých dôvodov neudržateľný a žiaľ musíme skonštatovať, že v období pred poslednou obnovou modlitebne už vlastne zanikol. Jeho modlitebňa by dnes bola vhodným objektom na pamätnú izbu baptistov na Liptove.

5.5 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI

5.5.1 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

Počet členov zboru vo Važci bol najvyšší v období rokov 1950-1962. V týchto rokoch sa počet členov pohyboval medzi 40 a 45. Väčšinu spoločenstva tvorili ženy.²⁷¹

V roku 1972 sa podarilo opraviť a zmodernizovať modlitebňu.

Vedúcim kazateľskej stanice vo Važci sa stal Vedúcim stanice Ondrej Jakubčíak.

5.5.2 MISIJNÝ VÝVOJ

4. júla 1948 sa vo važeckom zborovom dome konal zjazd mládeže Liptova a Spiša. Heslo tohto zjazdu bolo: „*Všetko vládžem (môžem) v Kristu, ktorý ma posiluje*“. Host'om na konferencii bol kazateľ Matejka z Newarku. Jeho odkaz pre účastníkov konferencie znel: „želáme si, aby naša mládež premáhala všetky nástrahy satana a niesla prápor Pána Ježiša vysoko všade tam, kde je a pracuje, aby bolo vidieť, že všetko zlé premáha v Kristu a v Ňom má i silu konať Božiu vôľu.“²⁷² Hoci bol zbor vo Važci počtom členov malý, jeho členovia boli aktívni v šírení evanjelia a počas mesiaca si vzájomne slúžili Slovom Božím. Raz mesačne vykonával služby Božie kazateľ zo zboru vo Vavrišove.

²⁶⁹ POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove.* s. 51.

²⁷⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš.* s.39.

²⁷¹ SENDECKÝ, J. *Vážec – misijná stanica zboru BJB Liptovský Mikuláš.* In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, január 1995, roč. 65., č. 16.

²⁷² ŠRAMO, M. *Spoločné sdruženie mládeže vo Važci.* In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 1948, roč. XXXV., č. 8-9-10, s. 76.

5.6 TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ

V období od 2. svetovej vojny do roku 1989 nachádzame v baptistických zboroch na Liptove ako hlavné dôrazy:

Božia láska. Z Božích vlastností bola zdôrazňovaná najmä Božia láska a dôraz na ňu sa premieta aj do nápisov na priečelí viacerých baptistických modlitební na území Slovenska. na Liptove je to modlitebňa v Liptovskom Mikuláši²⁷³.

Spoločenstvo. Prirodzeným dôsledkom tohto dôrazu je aj prežívanie (Božej) lásky v spoločenstve cirkvi. Pre dôraz na lásku mal historický význam celoštátny zjazd baptistickej mládeže 21.-31. augusta 1947 v Račkovej. Jeho heslom bolo: „Ale najväčšia z nich je láska!“²⁷⁴ Zborník referátov z tohto zjazdu mal pre vnútrocirkevný život význam celé desaťročia. Ovplyvnil chápanie cirkvi ako širokej rodiny a viedol k veľkému dôrazu na spoločenstvo. Veriaci z jednotlivých cirkevných zborov sa navzájom navštevovali a aktívne sa zapájali do bohoslužieb v navštívených zboroch.

Evanjelizácia. Osobné spoznanie Božej lásky v Kristovej obeti viedlo tieto zbory k dôrazu na evanjelizáciu, lebo aj ostatní naši príbuzní, priatelia a kolegovia potrebujú Božiu lásku spoznať.

V akcentoch, ktoré sa týkajú osobného života kresťana nachádzame:

Vedomie osobného vzťahu s Bohom. Konferencia mládeže 2.- 4. novembra 1945 vo Vavrišove. prorocky vyjadrovala významný dôraz, ktorým žili celé ďalšie generácie baptistov. Jej motto: „Môj si ty!“ efektívne rozvíjalo účastníkom ich vedomie, že patria Bohu a to v celkom osobnom vzťahu.

Z tohto východiska osobne prežívanej viery v Boha vyplývali aj ďalšie čiastkové dôrazy, formulované v kázňach na bohoslužbách liptovských baptistických zborov. Typickým spôsobom ich vyjadruje článok kazateľa Pavla Kondača v časopise Rozsieváč, z ktorého môžeme citovať:

„...potreba úplného zasvätenia svojho života, darov a schopností Pánovi. Žijeme vo veľmi náročnej dobe, ktorá si vyžaduje statočný boj viery, horlivosť a odovzdanosť. Rôzne pokušenia zvonku i zvnútra sa stále stupňujú. Prekonať ich možno len silou Božieho Ducha. Dôležitý je praktický život viery a služby a poznávanie právd Božieho Slova. Cirkev Kristova potrebuje zapálených a Bohu oddaných mužov a ženy, ktorí statočne nesú svetlo evanjelia dnešnému modernému človeku.“²⁷⁵

²⁷³ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 17. V roku 1963 bola vykonaná generálna oprava modlitebne a na priečelie budovy bol pripevnený nápis „Boh je láska.“

²⁷⁴ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 60.

²⁷⁵ DVORÁK, V. *Rozhovor s jubilatou*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 1989, roč. 59., č. 4, s. 58.

Posilnenie z viery. Dôraz na posvätený život sa nerozvíjal v zákonníckom tlaku a vo vymenovávaní, čo kresťan musí a čo nesmie (aj keď občas sa vyskytli aj zákonnícke tendencie). Zdrojom sily pre takýto život bol osobný vzťah ku Kristovi a jeho novozmluvné vyjadrenie: „*Všetko vládžem (môžem) v Kristu, ktorý ma posiluje*“.

Pozorovateľné charakteristiky kresťana. Medzi charakteristikami kresťana sa cenil zápal pre vieru, ochota k službe, tichosť a pokora.²⁷⁶

Poznámka. Baptistické zbory na Liptove nemali po 2. svetovej vojne len harmonické obdobia. Hľadanie dynamiky viery viedlo niektorých k charizmatickým dôrazom a iní sa týmto dôrazom bránili. Preto musíme skonštatovať, že tieto dôrazy priniesli aj napätia, ale aj prínosy a straty, ktorých konečná bilancia je mimo možností tejto práce.

²⁷⁶ Členovia liptovských baptistických zborov boli takto vychovávaní. V písomnom zázname môžeme tieto hodnoty nájsť vyjadrené v časopise Rozsieváč - ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141: v článku o kazateľovi Emilovi Stupkovi: „ochotný služobník Boží, ktorý v tichosti a pokore zvestuje Božie pravdy.“

6 OBDOBIE PO REVOLÚCII (1989-2010)

V tejto kapitole sa zaoberáme obdobím po novembri 1989 v živote baptistických zborov na Liptove. V úvode približujeme v krátkosti charakteristiku obdobia, ktorej zámerom je priblížiť prostredie v danom období pre cirkvi na Slovensku. V jej ďalších častiach popisujeme život v konkrétnych zboroch (Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Važec), u ktorých našu pozornosť upriamujeme na kľúčové osobnosti, organizačný a misijný vývoj zboru. Záver kapitoly tvorí sumarizácia objavených teologických dôrazov.

6.1 CHARAKTERISTIKA OBDOBIA

„Po novembri 1989 nastalo oživenie politickej i občianskej aktivity.“²⁷⁷ Pre cirkvi sa naskytla nová príležitosť pre rozvoj zborového života a služby. Komunistická strana stratila svoj neobmedzený vplyv na spoločnosť, čo sa prejavilo aj návratom náboženskej slobody. Štát prizval cirkev k spolupráci o duchovnú obrodu spoločnosti. Toto viedlo cirkev k spolupráci v ekumenickom rozmere. V roku 1990 vznikla Slovenská biblická spoločnosť. Založilo ju jedenásť registrovaných cirkví na území Slovenskej republiky²⁷⁸. Neskôr bola založená Evanjelická aliancia. Jej vznik datujeme kvôli rôznym napätiam a nezhodám medzi malými evanjelikálnymi cirkvami a tradičnými cirkvami až do roku 1992.²⁷⁹

Česko-Slovensko sa v januári 1993 rozdelilo na dva samostatné štáty. Týmto vznikla samostatná Slovenská republika.²⁸⁰ Dôsledkom rozdelenia republiky v roku 1993 vznikla Ekumenická rada cirkví už Slovenskej republiky (ďalej len ERC SR). Zmene v štáte musela prispôbiť aj svoju organizačnú formu a tiež ekumenická spolupráca pokračovala v nových politicko-spoločenských podmienkach.²⁸¹ V začiatkoch ERC SR bolo zúčastnených 6 členských cirkví (*Evanjelická cirkev a.v.; Reformovaná kresťanská cirkev; Pravoslávna cirkev; Cirkev bratská; Evanjelická cirkev metodistická; Cirkev československá husitská*) a 4 cirkvi, ktoré mali len štatút pozorovateľa (*Rímskokatolícka cirkev; Bratská jednota baptistov; Cirkev adventistov siedmeho dňa; Apoštolská cirkev*). Bratská jednota baptistov bola po schválení výboru ERC SR prijatá medzi riadnych členov 26. januára 1996.²⁸²

²⁷⁷ KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 318.

²⁷⁸ *Slovenská biblická spoločnosť* [online] URL: <<http://www.bible.sk/onas.html>> [cit. 2010-15-05]

²⁷⁹ MALATOVÁ, Ž. *O evanjelickej aliancii a 11. aliančnom stretnutí sestier v Račkovej doline* [online] 2006 [cit. 2010-07-06] Dostupné z: <http://www.easr.sk/index.php?option=com_content&task=view-id=14&Itemid=43>.

²⁸⁰ KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Lidové noviny, Praha 2007. s. 323.

²⁸¹ *História Ekumenickej rady cirkví v SR*. [online] URL: <http://www.ekumena.sk/-Hlavna_stranka/historia.htm> [cit. 2010-19-06].

²⁸² *História Ekumenickej rady cirkví v SR*. [online] URL: <http://www.ekumena.sk/-Hlavna_stranka/historia.htm> [cit. 2010-19-06]

Po spoločenských zmenách (nežnej revolúcii) aj baptisti na Slovensku začali rozvíjať nové formy svojho života a služby. Museli sa vyrovnávať s novými výzvami ako napríklad otvorenie spoločnosti a príchod nových náboženstiev.²⁸³ V tom čase mala Bratská jednota baptistov na Slovensku 9 cirkevných zborov s viacerými zborovými stanicami a diasporami.

6.2 CIRKEVNÝ ZBOR V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

6.2.1 KĹÚČOVÉ OSOBNOSTI

Keďže roku 1993 odišiel kazateľ Mgr. Pavel Hanes za vysokoškolského učiteľa na Katedru evanjelikálnej teológie a misie PF UMB do Banskej Bystrice, zbor ostal bez kazateľa. Takmer po roku od jeho odchodu bol 8. mája 1994 uvedený do služby brat Ing. **Pavol Rataj**. Pri vstupe do kazateľskej služby v Liptovskom Mikuláši mal už 64 rokov. Do zodpovednosti mu bol pridelený zbor v Liptovskom Mikuláši aj s jeho kazateľskými stanicami v Ružomberku, vo Vavrišove a vo Važci. 7. októbra 1995 odišiel zo zboru aj so svojou manželkou Lýdiou do Mengusoviec²⁸⁴.

Po odchode kazateľa Rataja sa stal misijným pracovníkom v zbore Miroslav **Ferenčík**. Narodil sa 26. januára 1966 v katolíckej rodine. V roku 1986 sa rozhodol nasledovať Krista. Na vyznanie viery bol pokrstený v roku 1987 kazateľom Hanesom. V roku 1988 sa s rodičmi odsťahoval do Kanady, kde pracoval ako robotník a neskôr tam študoval teológiu. 24. apríla 1994 ukončil svoje štúdium a vrátil sa na Slovensko. V mikulášskom zbore ho zamestnali ako misijného pracovníka, ktorého náplňou práce bolo vedenie biblických hodín a kázanie Božieho slova v zboroch Vavrišovo, Liptovský Mikuláš, Ružomberok a v diaspore Svätý Kríž.²⁸⁵ Službu vykonával do 31.10. 1996.

24. novembra 1996 bol do služby kazateľa uvedený **Róbert Pálenčík**, absolvent Evanjelickej bohosloveckej fakulty v Bratislave.²⁸⁶ Na kazateľskom mieste zotrval do 31. októbra 1998, kedy sa s rodinou odsťahoval.²⁸⁷

Do kazateľskej služby inštalovali a ordinovali 28. novembra 1999 Ing. **Dušana Uhrína** z Komárna²⁸⁸ (nar. 5. 9. 1958). Okrem kazateľskej práce v zbore Liptovský Mikuláš, bol poverený aj zodpovednosťou za odbor mládeže BJB v SR²⁸⁹. V mikulášskom zbore slúži dodnes.

²⁸³ „Tradičná evanjelikálna misiológia bráni svoje stanoviská nasledovnými tvrdeniami: (1) elementy pravdy v nekresťanských náboženstvách nestačia ku spaseniu, (2) výlučnosť spasenia je v Ježišovi Kristovi.“ ŠOLTÉSOVÁ, V. *Misiológia v prostredí náboženského pluralizmu*. In: Principiálne východiská evanjelikálnej teológie. Zborník z teologickej konferencie. ZEC, Banská Bystrica 2006. s. 111.

²⁸⁴ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 107.

²⁸⁵ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 117.

²⁸⁶ Tamtiež. s. 123.

²⁸⁷ Tamtiež. s. 150.

²⁸⁸ STARONĚ, I. *Ordinácia v Liptovskom Mikuláši*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 2000, roč. 70., č. 4, s. 62.

6.2.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Liptovský Mikuláš v období po novembri 1989 budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) početný vývoj zboru a (3) formovanie spoločenstva.

6.2.2.1 Organizačné začlenenie zboru

Roku 1989 bol Liptovský Mikuláš kazateľskou stanicou vavrišovského zboru a jeho členovia žili aj v obciach: Demänová, Demänovská dolina, Iľanovo, Lipt. Ján, Lipt. Trnovec, Okoličné, Pavčiná Lehota, Rajecká Lesná, Ružomberok, Uhorská Ves, Závažná Poruba a Žilina. Po odchode kazateľa Hanesa (1993) sa sídlo zboru prenieslo z Vavrišova do Liptovského Mikuláša a jeho kazateľskými stanicami boli: Vavrišovo a Vážec. 21. júna 1998 bola do mikulášskeho zboru začlenená aj nová misijná stanica Liptovský Hrádok²⁹⁰.

6.2.2.2 Početný vývoj zboru

V súvislosti so štatistickými údajmi o rozsahu zboru musíme znovu poznamenať, že na základe dostupných zdrojov ich nevieme zrekonštruovať. Texty, ktoré nachádzame, uvádzajú, koľko ľudí bolo v danom roku pokrstených a obyčajne aj údaj o tom, ktorý kazateľ ich pokrstil. Chýbajú však údaje, koľko ľudí pribudlo presťahovaním alebo prestupom a koľko ľudí ubudlo úmrtím, vyškrtnutím či vylúčením. Preto ani z údajov ako napríklad:

14. septembra 1997 konal v Liptovskom Mikuláši krst siedmich mladých bratov a sestier, ktorí ostali ako členovia v mikulášskom zbore. Krst konal kazateľ Tomáš Valchář z popradského zboru.²⁹¹

nevieme vyčítať, či šlo v danom roku o rast alebo pokles členov zboru. Lepšie údaje nám ponúkajú absolútne čísla ako napríklad:

„Ku dňu 1. januára 2001 je v zbore Liptovský Mikuláš aj s jeho stanicami (Vážec a Liptovský Hrádok) 72 členov.“²⁹²

Lenže takéto údaje o počte členov nenachádzame vždy v správa kazateľa za minulý rok.

6.2.2.3 Formovanie spoločenstva

Nedeľná škola – besiedka. Ako sme uviedli už vyššie, k pravidelným vnútrozborovým aktivitám patrili najmä bohoslužby, nácviky spevokolu, tamburáše a vzdelávanie detí a mládeže. Vzdelávanie v zbore sa začína od najmenších v nedeľnej besiedke, ale aj tu sa dajú sledovať dosahy demografických zmien. Pri celkovom poklese pôrodnosti v SR je aj v nedeľnej škole a besiedke oveľa menej detí, ako v minulých rokoch. Ak sa napr. roku 1967 stretávalo viac ako 20

²⁸⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš.* s. 154.

²⁹⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš.* s. 142.

²⁹¹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš.* s. 134.

²⁹² Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 24. januára 2001. s. 1.

detí, tak v roku 2003 bolo v besiedke len päť detí a v súčasnosti sú v besiedke len 2 deti. Vzdelávanie detí sa rozvíja na základe katechetických materiálov, ktoré vypracovala manželka bývalého kazateľa Pavla Hanesa, vysokoškolská odborníčka na katechézu, doc. PaedDr. Dana Hanesová, PhD., učiteľka na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici.²⁹³

31. mája 2008 sa konala v mikulášskom zbore slávnosť 100. výročia od založenia detskej besiedky v Liptovskom Mikuláši. Pripomenuli si život kazateľa Vaculíka a jeho manželky, ktorí boli zakladateľmi prvej besiedky na Liptove. Kázeň a slávnostný príhovor mali kazatelia Pavel Kondač a Pavel Hanes. Obaja pripomínali zložitú a zodpovednú úlohu rodičov. Pavel Hanes apeloval na potrebu kvalifikácie učiteľov besiedok. Aby zvýraznil obsah katechézy, povedal: „Cirkev je miesto, kde sa dačo učí.“ Súčasne vyzdvihol aj význam katechézy slovami: „Je to najväčšie aktivita cirkvi.“²⁹⁴

Dorast. Od začiatku školského roku 2003/2004 boli v zbore piati dorastenci. Ako vhodná forma vyučovania sa v tejto skupine osvedčila diskusia. Vedúci dorastu reagujú na konkrétne a aktuálne problémy. S dorastom sa robia okrem vyučovania aj spoločné tábory a túry.²⁹⁵

Mládež. Od roku 1999 venovala na svojich pravidelných stretnutiach cirkevným dejinám, charakterom a vlastnosťami Boha a kresťana a duchovným rastom. Počas stretnutí sa okrem štúdia trávili spoločný čas spievaním piesní, modlitbami, po téme mali diskusie a hry. Pre skvalitnenie práce s mládežou vznikol v zbore roku 1998 výbor pre prácu s mládežou, v ktorom sú zapojení dospelí členovia zboru, ktorí tvoria program a mládežnícke akcie a prácu s mládežou aj modlitebne podporujú.²⁹⁶

V roku 2003 sa pre mládež stanovili nasledovné dôrazy: vzťahy, poznávanie Božieho Slova, zmena charakteru a vystrojenie do služby.²⁹⁷ Mládež sa okrem pravidelných stretnutí vzdelávala aj na Konferenciách pracovníkov s mládežou, ktoré organizuje Tréningové centrum Kompas v Žiline alebo na celoštátnych mládežníckych konferenciách BJB v Lučenci.

Sesterská skupinka. Členky cirkevného zboru v Liptovskom Mikuláši sa stretávali od roku 2003 pravidelne raz mesačne (väčšinou každú druhú nedeľu v mesiaci) a na skupinkách si čítali pasáže z Biblie, viedli diskusie a spoločne sa modlili za aktuálne potreby.²⁹⁸

Modlitebná skupinka. Pri založení modlitebnej skupinky sa modlitebne aktívni členovia zboru dohodli na stretávaní raz do mesiaca²⁹⁹ a ich cieľom bolo pravidelne prednášať konkrétne

²⁹³ Výchova mládeže na besiedkach zároveň začína byť teologicky reflektovaná. PROCHÁZKOVÁ, L. *Detská boboslužba ako priestor na stretnutie sa s Božou mocou*. In: Viera v moc a moc viery. Zborník z teologickej konferencie. s. 209.

²⁹⁴ ZAREVÚCKY, D. *100-ročnica besiedky v Liptovskom Mikuláši*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, jún 2008, roč. 78., č. 6, s. 13.

²⁹⁵ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 28. január 2004. s. 7.

²⁹⁶ PRAMENĚ. Časopis Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. Ročník I, 1999, s. 8.

²⁹⁷ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 28. januára 2004. s. 2.

²⁹⁸ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 27. januára 2001. s. 8.

potreby členov zboru a cirkvi Pánu Bohu. Snažili sa motivovať a zapojiť čo najväčší počet ľudí do pravidelného modlitebného zápasu. Od roku 2001 sa začali stretávať raz týždenne, ale ich počet nevzrástol a stále sa stretávali siedmi³⁰⁰.

Voľno-časové aktivity. Medzi najvýznamnejšie voľno-časové aktivity pre členov zboru patria zborové výlety³⁰¹ na chatu J.A.Komenského do Račkovej doliny (do bývalej Zotavovne, ktorá bola cirkvi odňatá, ale v rámci reštitúcií vrátená). Okrem toho patrí k tradícii tohto zboru, že jeho členovia zvyknú organizovať jednodňové výlety do prírody, ktoré upevňujú vnútrozborové vzťahy a poskytujú príležitosť na misijné priateľstvá.

6.2.3 MISIJNÝ VÝVOJ

Misijný odbor Bratskej jednoty baptistov na Slovensku zorganizoval 25. - 27. 2. 2000 misijnú konferenciu v Liptovskom Mikuláši. Určená bola všetkým vekovým kategóriám. Ako rečníkov si pozvali Jána Pospíšila zo Vsetína, Tomáša Valcháňa a Dalibora Smolníka. Témy prednášok boli nasledovné:

- Biblický základ a modely práce staršovstiev
- Odporúčaný model práce staršovstva pre rast a reprodukciu zboru
- Radosti a starosti pri napĺňaní misijných plánov zboru
- Mobilizácia Božieho ľudu do misie.³⁰²

V Liptovskom Mikuláši sa konala aj ďalšia konferencia baptistických zborov na Slovensku 11. októbra 2003 s heslom (ktoré bolo citátom z Písma): „Ak je niekto v Kristovi, je novým stvorením.“ Na konferencii sa preberali témy: Relativizovanie večných práv; Čo nás robí výberovou cirkvou – nestačí keď o nás vedia akí nie sme. Má byť vidieť akí sme. Nestačí spojenie s Kristom cez cirkev – nutné osobné spojenie s Kristom.; Narušené vzťahy a odpustenie.³⁰³

V roku 2006 vznikla v reakcii na krízu manželstva a zvýšenú rozvodovosť myšlienka organizovať „manželské večery“. Ich cieľom má byť posilnenie manželstiev v zborovom spoločenstve, ale aj mimo zboru. Z projektu týchto preventívnych aktivít napokon vyrástla celocirkevne organizovaná služba manželským párom, ktorá sa oficiálne začala 8. mája 2007. V určitom zmysle je to vnútrocirkevná činnosť, ale má aj misijný rozmer. Ľudia, ktorí hľadajú ozdravenie svojich partnerských vzťahov, môžu v rámci tejto služby rozpoznať význam

²⁹⁹ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 24. januára 2001. s. 1.

³⁰⁰ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 17. februára 2002. s. 1.

³⁰¹ Napr. roku 2001 sa konalo niekoľko takýchto jednodňových zborových výletov, ktoré si zrejme získali obľubu a tak r. 2003 sa už v zborovom spravodaji (PRAMEN, Spravodaj zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 2/2003. s. 9.) spomína viacdňový zborový výlet v termíne od 2. do 5. januára 2003. Účastníkmi boli hlavne mladé rodiny z Liptovského Mikuláša a Ružomberka. Toto stretnutie malo aj duchovno-vzdelávací charakter.

³⁰² UHRÍN, D. *Misijná konferencia v Liptove*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, máj 2000, roč. 70., č. 5, s. 77.

³⁰³ KOVÁČIK, J. *Pozdrav z Liptovského Mikuláša*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 2003, roč. 73., č. 10, s. 156.

kresťanskej spirituality pre svoj osobný i rodinný život. Kvôli misijnej ústretovosti sa konajú na necirkevnej pôde – v hoteli Klar.

Misijná skupinka. Pri vyhodnocovaní misijných aktivít členovia zboru došli k pozorovaniu, že ich efektivitu znižuje rezistencia miestnych obyvateľov. Obávali sa kladne reagovať na podnety zboru, pretože baptistov považovali za sektu. Preto skonštatovali, že túto odmietavú pozíciu potrebujú zmeniť a v spoločnosti získať postavenie cirkvi³⁰⁴. Nezávisle na reakciách okolia vykonávali aj misijno-charitatívne akcie ako napríklad kapustnica pre bezdomovcov, ale aj aktivity pre bežných občanov ako napríklad koncerty a prednášky. Tieto činnosti organizoval misijný tím, ktorý bol založený roku 2001. Napriek tomu, že neskôr zanikol, zbor tieto aktivity vykonáva až do súčasnosti.

6.3 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAVRIŠOVE

6.3.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

V období politických zmien roku 1989 i po nich pracoval vo vavrišovsko-mikulášskom zbore kazateľ Pavel Hanes. Kvôli zriadeniu Teologicko-misijného seminára (neskôr Katedra evanjelikálnej teológie a misie, PF UMB) sa 5. júla 1993 aj s rodinou odsťahoval do Banskej Bystrice³⁰⁵, kde aj so svojou manželkou dodnes pôsobia ako vysokoškolskí docenti. Po ich odchode sa sídlo zboru prenieslo do Liptovského Mikuláša.

6.3.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V cirkevnom zbore BJB Vavrišovo v období po novembri 1989 budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) organizačné začlenenie zboru, (2) početný vývoj zboru a (3) formovanie spoločenstva.

6.3.2.1 Organizačné začlenenie zboru

Ako sme už uviedli vyššie, po odchode kazateľa Hanesa sa sídlo zboru prenieslo do Liptovského Mikuláša³⁰⁶ (okresné mesto) a Vavrišovo sa stalo kazateľskou stanicou mikulášskeho zboru.

Preto už nemalo vlastného kazateľa a bohoslužobný život bol zabezpečovaný z Liptovského Mikuláša. (V tomto období sa v službe vo Vavrišove vystriedalo veľa domaích i zahraničných hostí.). Kazateľom zboru v Liptovskom Mikuláši sa 8.5.1994 stal Ing.

³⁰⁴ *Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši*. 28. januára 2004. s. 2.

³⁰⁵ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 101.; v časopise Rozsieváč je uvedený iný dátum odchodu (4. júla 1993). Tieto dátumy pripadajú na nedeľu a na pondelok. Nezhoda zdrojov môže byť spôsobená tým, že Rozsieváč uvádza dátum poslednej služby a rozlúčky a v kronike je dátum skutočného sťahovania. POSPÍŠIL, V. *Vavrišovo*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1993, roč. 63., č. 9, s. 140.

³⁰⁶ Rozhodlo sa tak celozborové zhromaždenie 18. apríla 1993. Viď *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 19.

Pavol Rataj (z Mengusoviec), ktorý sa na dohodnuté obdobie presťahoval do Liptovského Mikuláša, ale aj kazateľ Mgr. Július Stupka, ktorý dochádzal z Klenovca a pravidelne slúžil na biblických hodinách.³⁰⁷

Po ukončení služby Ing. Pavla Rataja (7.10.1995) sa 1.1.1996 stal misijným pracovníkom zboru Miroslav Ferencík. Pôsobil tu do 31.10.1996. Po ňom bol kazateľom zboru Mgr. Róbert Pálenčík, absolvent EBF UK v Bratislave od 01.11.1996 do 31.10.1998. Od roku 1999 sa zastavilo obdobie častých výmen na pozícii kazateľa a Ing. Dušan Uhrín, ktorý nastúpil do funkcie „začiatkom roku 1999“³⁰⁸ je kazateľom zboru dodnes. Popri ňom vo Vavrišove slúžil od 29. októbra 2000 do 2001 aj Pavol Fazekaš³⁰⁹, ktorý študoval teológiu na baptistickom seminári v Budapešti a neskôr aj kazateľ Mgr. Július Stupka, ktorý sa do Vavrišova presťahoval na dôchodok.

6.3.2.2 Početný vývoj zboru

O počte členov vo vavrišovskom zbore v našich zdrojoch nenachádzame žiadne štatistické údaje za jednotlivé roky. Nevieme koľko z členov zomrelo, koľko členov do spoločenstva pribudlo a ani počet členov, ktorí sem prestúpili z iného zboru. Z kroniky cirkevného zboru BJB Vavrišovo a zo záznamov zo zborových hodín sa dozvedáme len počet pokrstených v konkrétnych rokoch.

Kazateľ zboru vo Vavrišove pokrstil od roku 1990 do roku 1993 ďalších 23 ľudí, ktorí boli prijatí za členov do zlúčeného liptovského zboru. V roku 1993 mal vavrišovský zbor 37 členov okrem staníc.

6.3.2.3 Formovanie spoločenstva

Pre spoločenstvo baptistov nielen na Liptove bol dôležitý rok 1993 kedy sa Biblický domov v Račkovej doline po 40 rokoch stal opäť vlastníctvom Bratskej jednoty baptistov. „Rozhodnutie vykonal Okresný súd v Liptovskom Mikuláši v septembri 1993. Až v posledný júnový týždeň prevzala Rada BJB v SR budovu od školskej správy.“³¹⁰ Z tejto príležitosti bola vymenovaná komisia, ktorá bude mať na zodpovednosti potrebné práce a tiež využiteľnosť objektu³¹¹. Správy Biblického domova sa ujal akademický sochár Juraj Hovorka z Bratislavy a Dzuriakovci Milan a Lydka z Vavrišova. Ešte v priebehu roku 1994 bola založená nadácia

³⁰⁷ DZURIÁK, M. *Radostná udalosť v zbore Vavrišovo*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, január 2001, roč. 71., č. 1, s. 17.

³⁰⁸ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*, s. 154

³⁰⁹ DVOŘÁK, V. *Inštalácia nového kazateľa vo Vavrišove*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 2000, roč. 70., č. 10, s. 157.

³¹⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*, s. 102.

³¹¹ ŠALING, V. *Račkova dolina opäť naša*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 1993, roč. 63., č. 10, s. 156.

s názvom „Domov Jána Ámosa Komenského“³¹² na rekonštrukciu objektu a rozvoj jeho činnosti. Hneď od vrátenia objektu sa tu rozvíjali tak (1) bohoslužobné³¹³ ako aj (2) mimobohoslužobné formy³¹⁴ spoločenstva. To prispievalo k rozvoju osobných vzťahov medzi účastníkmi týchto aktivít a viedlo k lepšej spolupráci v cirkevnom živote.

6.3.3 MISIJNÝ VÝVOJ

Milan Dzuriak z Vavrišova roky sníval o možnosti pozvať na Slovensko amerického kozmonauta Jamesa B. Irwina z Apolla 15, ktoré pristálo na mesiaci – a to najmä preto, lebo bol vyznávajúcim kresťanom. Milan Dzuriak očakával, že svedectvo viery takéhoto výnimočného človeka, by mohlo oslabiť predstavu, že veria iba nevzdelaní a vo viere hľadajú pomoc neúspešní ľudia a podnietiť obyvateľov Československa k tomu, aby premýšľali o viere v Boha. Tento zámer sa podarilo realizovať. Na základe jeho pozvania James B. Irwin navštívil 3 mestá v Československu – Prahu, Bratislavu a Liptovský Hrádok, kde sa konali evanjelizačné zhromaždenia. V Liptovskom Hrádku bolo 18. mája 1990 v Liptovskom Hrádku evanjelizáciu, ktorej sa zúčastnili tisíce poslucháčov z celého podtatranského kraja.³¹⁵ Jeho témou nebolo len opisovanie toho ako chodil po mesiaci, dôraz kládol na to, že *„všetky kozmické úspechy nadobúdajú správny význam až keď si uvedomíme, že dôležitejšie ako to, že človek chodil po Mesiaci, je to, že Boh v podobe svojho Syna Ježiša Krista chodil po Zemi“*³¹⁶

Táto návšteva vzbudila veľkú pozornosť vo všetkých lokalitách a organizujúci cirkevný zbor videl jej prínos v podaní svedectva o Bohu obyvateľom našej krajiny. Aj keď nemala priamy početný dosah na zbor, boli presvedčení, že mala význam pre ozdravenie duchovného prostredia v krajine, ktorá sa roky oficiálne hlásila k ateizmu.

6.4 CIRKEVNÝ ZBOR VO VAŽCI

6.4.1 KEÚČOVÉ OSOBNOSTI

24. novembra 1996 bol za diakona zboru vo Važci ordinovaný brat Juraj Sendecký³¹⁷. Od roku 2003 mal správu zborovej stanice Važec na zodpovednosti kazateľ Dušan Uhrín.³¹⁸

³¹² *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 103.

³¹³ napríklad rôzne cirkevné konferencie, viacdnňové duchovné programy a i.

³¹⁴ napríklad spoločné víkendy pre cirkevné zbory, stretnutia mládeže, mládežnícke tábory a i.

³¹⁵ DVORÁKOVÁ, R. *15 rokov od návštevy astronauta J. B. Irwina*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, máj 2005, roč. 75., č. 5, s. 15; evanjelizačné zhromaždenia boli dve: jedno v kultúrnom dome a druhé na námestí. *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 91.

³¹⁶ IRWIN, J.B. *Viac ako pozemšťan*. s. 4.

³¹⁷ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*. s. 123.

³¹⁸ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 8.3.2003. s. 2.

6.4.2 ORGANIZAČNÝ VÝVOJ

V kazateľskej stanici BJB Važec v období po novembri 1989 budeme sledovať organizačný vývoj v nasledujúcej štruktúre: (1) početný vývoj zboru a (2) formovanie spoločenstva.

6.4.2.1 Početný vývoj zboru

Z dostupných zdrojov sa o počte členov vo važeckej kazateľskej stanici po revolúcii (1989) dozvedáme len toľko, že v roku 2008 zbor navštevuje desať sestier a jeden brat.

6.4.2.2 Formovanie spoločenstva – zborové aktivity

Bohoslužby a biblické hodiny sú v tejto kazateľskej stanici pravidelné. Od roku 2003 kazateľ Dušan Uhrín robil pastoračné návštevy u jednotlivých členov zboru. Kvôli vysokému vekovému priemeru členov zborovej stanice a kvôli ich nízkemu počtu, bola ukončená činnosť staršovstva. Preto sa kazateľ Uhrín snažil, aby sa vytvorila skupinka pre sestry, ktoré sa pravidelne stretávajú.³¹⁹

6.4.3 MISIJNÝ VÝVOJ

Juraj Sendecký viedol misijné aktivity vo Važci. Kvôli podpore ekumenického charakteru týchto aktivít ich nazval „Kresťanská scéna“, kde napríklad 26. januára 2003 premietal film „Jeruzalem, mesto zmluvy“. Na tejto akcii sa zúčastnilo niekoľko členov vavrišovského a mikulášskeho zboru a tiež niekoľko ľudí z obce.³²⁰ Táto „kresťanská scéna“ pokračovala aj naďalej v intervale 1x mesačne. Pozývání boli rôzni hostia, ktorí zvestovali evanjelium.³²¹ Kvôli spolupráci Juraja Sendeckého so americkým autorom Hanulom, mu bola obmedzená činnosť v zbore a tým zanikli aj aktivity Kresťanskej scény vo Važci.

6.5 TEOLOGICKÉ DÔRAZY V OBDOBÍ

Zmeny po novembri 1989 boli vítané s nadšením. V novej situácii veriaci videli potvrdenie svojej viery³²². V období po spoločenských zmenách r. 1989 môžeme pozorovať nasledovné vieroučné dôrazy:

Kristova inkarnácia a jej dosahy na život dnešného človeka. Na Kristovo pôsobenie na zemi veľmi významne poukázal počas evanjelizačných zhromaždení americký astronaut James B. Irwin, keď

³¹⁹ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 8. marca 2003. s. 2.

³²⁰ Prameň: Spravodaj zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 2/2003. s. 9.

³²¹ Správa kazateľa zboru Bratskej jednoty baptistov v Liptovskom Mikuláši. 28. januára 2004. s. 3.

³²² *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovskej Mikuláš*, s. 87: „Táto epocha našich dejín nás znova presvedča, že Božia pravda sa nedá umlčať, aj keď bola roky zosmiešňovaná a spochybňovaná. Utvrdzuje nás vo viere, že Biblia nie je blud, ale Slovo živého Boha, že kresťanstvo nie je tmárstvo a viera v Ježiša Krista nie je prázdnu útechou.“

hovoril: „*všetky kozmické úspechy nadobúdajú správny význam až keď si uvedomíme, že dôležitejšie ako to, že človek chodil po Mesiaci, je to, že Boh v podobe svojho Syna Ježiša Krista chodil po Zemi*“³²³.

Vieroučné sústreďenie na Krista prezrádza aj téma celoštátnej konferencie baptistických zborov, ktorá sa konala V Liptovskom Mikuláši 11. októbra 2003 s heslom (ktoré bolo citátom z Písma): „Ak je niekto v Kristovi, je novým stvorením.“³²⁴

Viera v dosah Kristovho vykupiteľského diela na každodennú existenciu veriaceho, na jeho myslenie, sociálne vzťahy a postoje voči práci, boli a sú znakom baptistického spoločenstva.

Viera a manželské vzťahy. V roku 2006 vznikla v reakcii na krízu súčasného manželstva a nový jav u baptistov – výskyt rozvodov u členov zborov, myšlienka organizovať „manželské večery“. Ich cieľom má byť posilnenie manželstiev v zborovom spoločenstve, ale aj mimo zboru. Aktivity navštevujú tak manželské dvojice zo zborov ako aj ľudia, ktorí do cirkevného spoločenstva nepatria.

Negatívne dosahy spoločenských zmien. Obdobie po spoločenských zmenách prinieslo aj nové riziká. Ak boli aktivity cirkvi za socializmu regulované štátom, krátko po zmenách si cirkevné zbory ešte nevytvorili svoje vlastné regulačné nástroje a to sa prejavilo vo veľkom vyrovnávaní s vieroučnými dôrazmi, ktoré v zboroch existovali aj predtým, ale nemohli získať prevahu. Boli to najmä charizmatické dôrazy, kvôli ktorým sa aj v liptovských zboroch objavovali napätia a niektorí členovia kvôli nedostatočnej otvorenosti zboru voči nim, odišli do iných spoločenstiev. Po určitom vrení sa niektoré z týchto dôrazov dostali do zborového života, ale radikálne prejavy si tu nenašli svoje trvalé miesto.

Okrem toho sa rizikami pre zborový život stali aj nasledovné javy: (a) nedostatok času; (b) veľká časť členov odišla za prácou do zahraničia; (c) u tých, ktorí ostali doma, chýba ochota alebo odvaha zobrať na seba dlhodobý záväzok; (d) viacerým členom zboru sa vytratilo z kresťanského života nadšenie a entuziazmus.

³²³ IRWIN, J.B. *Viac ako pozemšťan*. s. 4.

³²⁴ KOVÁČIK, J. *Pozdrav z Liptovského Mikuláša*. In: ROZSIEVAC – Časopis Bratskej jednoty baptistov, december 2003, roč. 73., č. 10, s. 156.

7 TEOLOGICKÁ REFLEXIA JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ ŽIVOTA ZBOROV

7.1 JEDNOTA VIEROUKY A ŽIVOTNEJ PRAXE

Pre ranné obdobia života baptistov v sledovanej liptovskej oblasti bolo typické, že sa veľmi vážne snažili žiť podľa toho, čo vyrozumeli z Písma. Túto tendenciu explicitne vyjadruje príklad Václava Broža, ktorý sa v zamestnaní dostal do ťažkostí kvôli tomu, že odmietal pracovať v nedeľu. Záznamy dokonca hovoria, že „opustil svoju prácu v Kežmarku, pretože veril, že nie je správne pracovať v nedeľu“³²⁵.

V tejto konfliktnej situácii je pozoruhodné, ako aplikoval svoju vieru. V snahe dodržiavať Desatoro neostal na povrchnej úrovni myšlienkových výhrad a ani sa utopisticky nestiahol zo „sveta“, ktorý kresťana núti porušovať požiadavky Písma. Hľadal také riešenie, aby mohol svoju prácu vykonávať kresťanský akceptovateľným spôsobom. Takúto možnosť našiel u továrnik Žufu v Liptovskom Mikuláši.

Jeho náboženský postoj vidíme aj v poznámke, že sa „neskôr stal majstrom cechu garbiarov“ (pozn.26). Neušiel do náboženského rojčenia, ale vedel, že kresťan musí poctivo pracovať a vo všetkých oblastiach svojho života, teda aj v práci má dodržiavať požiadavky Písma. Tento postoj sa u neho prejavil aj v jeho „kariérnom raste“.

Postoj, ktorý sme popísali u Václava Broža, nebol ojedinelý a môže charakterizovať aj baptistov v neskorších obdobiach. Mnohí z nich mohli ostať na svojich pracovných pozíciách za socializmu práve preto, lebo ako odborníkov „ich potrebovali“.

7.1.1 DÔRAZ NA PRAKTICKÝ KRESŤANSKÝ ŽIVOT

Václav Brož môže byť príkladom aj pre ďalšiu veľmi významnú oblasť náboženských dôrazov baptistov na Liptove a to práve svojim dôrazom na praktický kresťanský život. Jeho dlhoročný spolupracovník, Matej Šteuček o ňom napísal: „Brož ako verný služobník Kristov nemlčal ani v práci, ale všade to drahé evanjelium zvestoval, od opilstva a fajčenia každého vystríhal a poučoval, ako sa ľudia od hriechu majú chrániť a svätý život viesť“³²⁶.

V tejto krátkej poznámke je niekoľko črt, ktoré sú typické pre baptizmus (nie len na Liptove):

- ohlasovanie evanjelia nie len v rámci bohoslužieb, ale „všade“
- vystríhanie pred negatívnymi spoločenskými javmi ako nezlučiteľnými s vierou (opilstvo, - do tejto istej oblasti však radili aj fajčenie)

³²⁵ *The History of Baptists in Slovakia* URL: <<http://www.reformedreader.org/history/baptistsslovakia.htm>> [cit. 31.5.2010].

³²⁶ *Šteučekov list z USA*

- dôraz na chránenie sa od hriechu a posvätený život.

Typickou črtou liptovského baptizmu na rozdiel od baptistov v iných častiach Slovenska, bol aj prísny abstinentizmus, ktorý nemôžeme považovať za všeobecný baptistický znak. Na Liptove predstavoval samozrejmu požiadavku³²⁷ a tendencia k abstinencii ako štandardnej črte kresťana je tam (najmä u starších členov) pozorovateľná dodnes.

7.1.2 PRIPRAVENOSŤ K STRATE PRE VIERU V BOHA

Rozhodnosť v nasledovaní Krista šla až po ochotu vzdávať sa kvôli viere aj najcennejších hodnôt. Môže to ilustrovať prípad Michala Marka, ktorý sa rozhodol sa pre nasledovanie Krista. Kvôli tomu zažil odmietanie zo strany svojej rodiny, lebo bola striktné proti akýmkoľvek formám kresťanstva. Bol donútený odísť z domu. Ani tento tlak ho neodviedol od viery. Tým sa Michal Marko radí medzi ľudí, ktorí sa opierali o Ježišove slová v Mk 10,29-30³²⁸.

V neskorších obdobiach sa táto pripravenosť k strate kvôli viere prejavovala u členov liptovských zborov napríklad v ochote kvôli viere stratiť možnosť vysokoškolského štúdia, kariérneho rastu alebo zotrvania v pracovných pozíciách. Verili, že viera v Boha je taká hodnota, ktorá im stojí za všetky straty sveta.

7.2 VÝVOJ BOHOSLUŽOBNÝCH FORIEM

Zo začiatku sa ich bohoslužobné zhromaždenia konali „po domoch“. Miesto konania sa striedalo a to pravdepodobne nie kvôli jeho utajeniu (prenasledovanie), ale kvôli tomu, že hostiť bohoslužobné zhromaždenie si považovali za radosť a česť. Neskôr boli v jednotlivých lokalitách vybudované modlitebne a bohoslužobné zhromaždenia sa konali v nich.

Pokiaľ ide o bohoslužobné formy, priebeh zhromaždenia nemal predpísanú liturgiu a bolo v ňom dost' priestoru pre spoločné spevy, modlitby, výklad Písma i osobné svedectva viery. Slovenskí baptisti dodnes nemajú pevné liturgické formy, ale niektorí ich súčasní teológovia v tom vidia skôr nedostatok ako výhodu.

Zborový život sa však nevyčerpal len návštevou bohoslužieb. Už od roku 1908 (Karol Vaculík) vidíme, že existovala nedeľná škola, nácviky služby štvorhlasného spevokolu, tamburáš, mandolínové krúžky a biblické hodiny³²⁹.

Pre obohatenie bohoslužobnej hudby zaobstaral roku 1968 kazateľ Pavol Kondač píšťalový organ do Vavrišova. V tom čase nemalo obdobu v baptistických modlitebniach na Slovensku.

³²⁷ Zrejme kvôli tomu, že na zborovej hodine vo Vavrišove roku 21. 1. 1921 odsúdili pitie alkoholických nápojov, fajčenie a ohováračské klebety.

³²⁸ Mk 10, 29-30: „Ježiš odpovedal: Amen ,hovorím vám: Niet nikoho, kto by opustil dom, bratov, alebo sestry, matku alebo otca, deti alebo polia pre mňa a pre evanjelium, aby nedostal teraz v tomto čase stonásobne viac – domy, bratov, sestry, matky, deti i polia hoci s prenasledovaním – a v budúcom veku večný život.“

³²⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*, s. 23. V zbore v Liptovskom sv. Mikulášovi prvýkrát spieval spevokol. Vystupovali s piesňou „Vykupiteľu, Pane Ježišu“.

Keď prešiel na ďalšie pôsobisko do Lučenca, do tamojšej modlitebne zaobstaral ešte väčší písťalový organ.

Ak sme vyššie napísali, že baptisti nemajú pevné liturgické formy, tak v tomto trende ide zrejme o hľadanie možnosti podpory liturgického charakteru bohoslužby. Zrejme to vyrastalo z vyrovnávania s podmetmi z ekumenického prostredia

Duchovné vzdelávanie v baptistických zboroch. Žiadne spoločenstvo nemôže vyžiť len z náboženského zážitku. Preto nachádzame aj v prostredí baptistických zborov na Liptove nie len výkon katechézy, ale aj aktívne zostavovanie jej učebných osnov. Napríklad vavrišovský kazateľ Pavel Kondač už roku 1962 vypracoval „osnovy náboženstva“, ktoré sa používali v niekoľkých nedeľných školách. Aj kazateľ Pavel Hanes, ktorý pôsobil 10 rokov vo Vavrišove, sa podieľal na príprave katechetického projektu, do ktorého bola neskôr zapojená aj katedra evanjelikálnej teológie a misie PF UMB v Banskej Bystrici. Dôraz na vzdelávaciu funkciu nedeľnej školy vyjadril aj pri slávnosti stého výročia nedeľnej školy v Liptovskom Mikuláši slovami: „Cirkev je miesto, kde sa dačo učí.“³³⁰ To preto, lebo najmä pri práci s deťmi školského veku sa v rámci katechézy ľahko odbieha k hravým formám, ktoré stratia vyučovací dôraz.

Pozornosť, ktorú liptovsko-mikulášsky zbor v posledných rokoch venoval formovaniu mládeže, ukazuje aj skutočnosť, že pre túto činnosť zriadili roku 1998 samostatný výbor (fungujúci dodnes).

Napriek všetkým snahám však musíme kriticky skonštatovať, že najmä u ľudí, ktorí vyrástli mimo cirkvi a ktorí neabsolvovali v detstve zborom organizované formy náboženskej výchovy, sa stretávame s absenciou základných náboženských vedomostí a tým sú náchylní k radikalizovaniu svojich postojov alebo k názorom, ktoré nezodpovedajú vieroučnej línii zboru. Preto je potrebné hľadať zodpovedajúce formy náboženského vzdelávania pre rôzne cieľové skupiny zboru.

7.3 VÝVOJ PASTORÁLNEJ STAROSTLIVOSTI

7.3.1 PASTORÁLNE NAPOMÍNANIE A ZBOROVÁ KÁZEŇ

Dôraz na posvätený osobný život si v zbore vyžaduje aj napomínanie tých, ktorí v niektorej oblasti života zlyhajú³³¹. Toto napomínanie sa v baptistických zboroch na Liptove nedialo manipulatívne a nezvyklo sa považovať za zasahovanie do súkromia takýchto členov. Vzájomné napomínanie a povzbudzovanie ku kresťanskému životu vychádzalo z dobrej kresťanskej snahy o to, aby bol cirkevný zbor naozaj spoločenstvom ľudí, ktorí sa rozhodli

³³⁰ ZAREVÚCKY, D. *100-ročnica besiedky v Liptovskom Mikuláši*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, jún 2008, roč. 78., č. 6, s. 13.

³³¹ viď napr. zborová kázeň za pôsobenia Mateja Šteučeka v rokoch 1896-1898.

radikálne nasledovať Krista. Napomínanie vychádzalo z predpokladu, že to chce aj ten, kto v konkrétnej veci zlyhal (zhrešil) a napomínajúci mu chce pomôcť dať záležitosť do súladu s vierou. Bolo to napomínanie s láskou, s povzbudením k náprave a s potešením. Riadilo sa podľa biblického textu 2.Kor 2,7-8: „Preto mu radšej odpustite a potešte ho, aby ho nezachvátil priveľký zármutok. A preto vás prosím, aby ste mu preukázali lásku.“

Dnes žijúci členovia zboru si spomínajú, že takéto napomínanie sa nezvyklo diať bezcitne alebo bez kladného vzťahu k napomínanému. Už to, že sa niekto rozhodol druhého napomínať, sa považovalo za prejav kresťanského postoja lásky voči nemu. Atmosféra porozumenia a vzájomného záujmu o dobro ostatných členov zboru bola roky typická najmä pre spoločenstvo v Liptovskom Mikuláši.

7.3.2 KRÍZOVÁ PASTORÁLNA INTERVENCIA

Okrem pastorálnej práce v zboroch nachádzame u kazateľov na Liptove aj ich službu v krízovej pastorálnej intervencii vo vojenských táboroch s ruskými zajatcami počas 1. svetovej vojny a navštevovanie ranených vojakov v lazaretoch. Túto angažovanosť mimo okruhu cirkevného zboru však počas obdobia socializmu stratili. V súčasnosti si hľadajú primerané miesto a formy pre presah prejavov viery do spoločnosti – napríklad z Liptovského Mikuláša vychádzajúcou preventívnou službou manželským párom (upevňovanie manželských vzťahov a prevencia rozvodovosti).

7.3.3 DIAKONICKÉ AKTIVITY

V medzivojnovom období (od roku 1926 ďalej) mali členky baptistického zboru v Liptovskom Mikuláši svoj krúžok, ktorý sa volal „Včielka“ a jedným z jeho poslaní bolo pomáhať chudobným³³². Podobne aj Ján Tomčík ako predstavený zboru vo Vavrišove počas 1. svetovej vojny viedol spoločenstvo k tomu, aby každý člen šíril lásku a Kristov pokoj a pomáhal zmierňovať ľudskú biedu.

Kazateľ Michal Marko z Liptovského Mikuláša bol počas 2. svetovej vojny predsedom výkonného výboru cirkevného sirotinca Rodina v Čeklísi (dnes Bernolákovo – pri Bratislave)³³³. U baptistov môžeme dodnes pozorovať pomerne vysokú sociálnu citlivosť. Niektoré aktivity robili a robia premyslene, ale mnohí z nich spomínajú, že niekedy konali naivne a dnes by chceli konať diakonickú prácu tak, aby sa minimalizovala jej zneužitelnosť.

³³² Príkladom širšej a urgentne organizovanej diakonickej činnosti môže byť aj starostlivosť o obeť požiaru 17. júla 1931, kedy zhorela celá obec Važec. Pri organizácii pomoci sa zmobilizovali všetci členovia aj z okolitých zborov a tiež važecký zbor v Amerike³³². K pomoci bratom a sestrám z Važca vyzýval aj Rozsievateľ svojimi článkami. Kazateľ Piroch organizoval zbierku oblečenia, obuvi a finančných darov.

³³³ LUPTÁK, O. *Sociálna práca v evanjelických cirkvách v minulosti a dnes*. In: Sociálny rozmer teológie na prahu nového tisícročia. Zborník z teologickej konferencie. ZEC, Banská Bystrica 2000.s. 94.

7.4 VÝVOJ MISIJNÝCH AKTIVÍT

Baptizmus mal od počiatku misijný náboj a povedomie. Nemecký baptista Johann Gerhard Oncken už v rokoch 1834 - 1842 niesol heslo: „*Každý baptista misionárom*“.³³⁴ Preto zapájal ľudí zo zboru do služby a tak sa to dialo po celé ďalšie generácie.

Misijné zámery baptistov si vyžadovali, aby hlavní nositelia misijnej idey veľa cestovali. Rozvoj železničnej dopravy a už existujúce hlavné trate v rámci Európy tomu značne napomáhali. Napríklad Meyerovi umožňovali umožnili živší pohyb medzi novozaloženými zbormi a mohol vykonávať časté evanjelizačné zhromaždenia na mnohých miestach.

Misijné činnosti prebiehali aj na miestnej zborovej úrovni. Zmienky, že v určitých rokoch prebiehala misijná činnosť intenzívne (napr. roky 1882 – 1888 v Liptovskom Mikuláši)³³⁵. Členovia zboru boli kvôli svojmu vyznaniu prenasledovaní obyvateľstvom a museli čeliť rôznym násilnostiam a posmechu³³⁶. Napriek tomu horlivo kázali a hlásali Božie Slovo. Ich láska k Spasiteľovi Ježišovi Kristovi bola väčšia ako strach pred ich odporcami.

Pri vyhodnocovaní reakcií prostredia však nachádzame určitý vývoj. Pokiaľ na konci 19. storočia nachádzame odkazy na misiu napriek ťažkostiam, tak v 21. storočí sa cirkevný zbor v Liptovskom Mikuláši pokúšal vytvárať predpoklady pre svoje akceptovanie v meste. Jeho členovia zistili, že efektivitu ich misijných činností znižuje rezistencia miestnych obyvateľov. Tí sa obávali kladne reagovať na podnety zboru, pretože baptistov považovali za sektu. Preto sa zbor zaoberal otázkami, ako môže túto odmietavú pozíciu potrebnú zmeniť a v spoločnosti získať postavenie cirkvi.

7.4.1 EVANJELIZAČNÉ STRATÉGIE

Reifler uvádza niekoľko príkladov evanjelizačných stratégií:

- (1) evanjelizácia priateľstvom; (2) evanjelizácia celej rodiny; (3) evanjelizácia cez médiá; (4) evanjelizácia prostredníctvom filmov a videa; (5) evanjelizácia prostredníctvom malých skupín; (6) cieľavedomé návštevy a pastoračia; (7) školenie učeníkov³³⁷.

Pri sledovaní evanjelizačných stratégií liptovských baptistov zistíme, že z Reiflerových prístupov u nich absentuje evanjelizácia cez médiá³³⁸ a evanjelizácia prostredníctvom filmov

³³⁴ ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141.

³³⁵ Takéto zmienky súčasne môžu znamenať, že v iných rokoch táto práca neprebíhala tak intenzívne.

³³⁶ DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 47.

³³⁷ REIFLER, H.U: *Kresťanská misia na prelome tisícročí*, Ježiš pre každého, Levice 1998. s. 176-182

³³⁸ Toto neplatí, ak zohľadníme evanjelizačný dosah cirkevného časopisu Rozsieváč, ktorého prvé číslo vyšlo v marci 1914 a mal podtitul „Časopis pre šírenie kráľovstva Božieho“.

a videa, ktorá v minulosti ani technicky a ani politicky nebola možná, ale od roku 2010 sa bude vo Vavrišove realizovať kresťanské letné kino.

Bez možnosti vyhodnotenia efektivity a rozsahu využitia môžeme pri pohľade do dejín liptovských baptistov rozpoznať nasledovné evanjelizačné stratégie: (1) domáce bohoslužby, osobné rozhovory o viere a prínos pre mimozborovú komunitu; (2) Poverenie misijnou starostlivosťou o určitú obec, (3) Záujem o blížneho a pomoc v núdzi; (4) Svedectvo spoločenstva; (5) Cirkevné konferencie s evanjelizáciou v sobotu večer; (6) Hudba a spev ako súčasť misijných aktivít.

7.4.1.1 Domáce bohoslužby, osobné rozhovory o viere a prínos pre mimozborovú komunitu

Pri hľadaní misijných stratégií, ktoré boli v týchto zboroch používané, zistujeme, že v najlepšom prípade môžeme hovoriť o misijnom charaktere bohoslužieb, osobnej evanjelizácii a kresťanskom životnom štýle.

V Liptovskom Mikuláši pred 2. svetovou vojnou nachádzame ako hlavnú misijnú stratégiu pozývanie priateľov na domáce bohoslužby a ich misijný dosah predlžovali osobnými rozhovormi o svojej viere a o živote s Kristom s ostatnými susedmi, príbuznými a aj spolupracovníkmi v zamestnaní.

Základné kresťanské požiadavky na životný štýl sa v období počas 1. svetovej vojny stávajú hlavnou misijnou stratégiu vavrišovského zboru. Vojna sa dotkla všetkých, aj členov zboru. Úroda na poliach nebola veľmi dobrá, pretože ani polia nemohli byť dostatočne obrábané. Na tieto ťažkosti reagoval vavrišovský zbor snahou o to, aby „každý člen šíril lásku a Kristov pokoj a pomáhal zmieriňovať ľudskú biedu“³³⁹. Tento prístup by sme mohli označiť ako evanjelizáciu spôsobom života. Je to veľmi náročná ale zrejme aj najefektívnejšia „technika“ komunikácie s okolím zboru a má význam aj vtedy, ak by mimozborové prostredie neodpovedalo kladne.

7.4.1.2 Poverenie misijnou starostlivosťou o určitú obec

V Mikuláši okrem toho nachádzame aj určitú „geografickú stratégiu“ keďže každý člen zboru mal priradenú obec, ktorú navštevoval, o ktorú sa staral a kde viedol skupinky zamerané na štúdium Biblie a evanjelizačné zhromaždenia³⁴⁰.

7.4.1.3 Záujem o blížneho a pomoc v núdzi

Láska k blížnym, ktorá sa prejavovala evanjelizačným a misijným správaním zboru a jeho členov, sa prejavovala aj praktickou pripravenosťou pomôcť ľuďom, ktorí boli na túto pomoc

³³⁹ *Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo* s. 9.

³⁴⁰ *Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš* s. 3.

odkázaní. Ako príklady takéhoto správania môžeme spomenúť napríklad poskytnutie príbylinskej modlitebne na bývanie počas 2. svetovej vojny a ozdravný pobyt černo-byľských detí vo Vavrišove alebo diakoncko –misijná aktivita „kapustnica pre bezdomovcov“.

Príbylinský zbor poskytol zadné miestnosti modlitebne pre bratov a sestry z Liptovského sv. Petra, aby tam mohli na istý čas bývať.³⁴¹ Rovnako z kresťanskej lásky a misijných motívov sa konal aj ozdravný pobyt väčšej skupiny detí z černo-byľskej oblasti v Športhoteli vo Vavrišove roku 1992. Bola to finančne náročná akcia, preto sa na nej podieľali aj iné zbory v SR (Košice, Liptovský Mikuláš a Poprad).

V období po roku 1989, keď sa aj na Slovensku začali objavovať bezdomovci, organizuje zbor v Liptovskom Mikuláši akciu „kapustnica“ (pre bezdomovcov) . Stretnutie začína pohostením kapustnicou a tí, ktorí majú záujem, potom pokračujú v účasti na špecificky stvárnenej bohoslužbe, ktorá je svojimi formami ústretová pre cieľovú skupinu.

7.4.1.4 Svedectvo spoločenstva

Baptisti sú ľudia spoločenstva. Chcú ho prežívať v bohoslužobnom dianí a chcú ho prežívať aj „pri stole“³⁴², pretože v stolovaní prvotnej cirkvi našli príklad pre rozvoj svojho duchovného života - najmä preto, že pre Kristovu obeť sa z nich stala jedna rodina. Zážitok takéhoto spoločenstva mával veľkú silu príťažlivosti pre pozvaných hostí, pretože tu mohli pozorovať nefalšovanú kvalitu vnútrozborových vzťahov.

7.4.1.5 Cirkevné konferencie s evanjelizáciou v sobotu večer

V povojnovom období sa konalo niekoľko konferencií, ktoré mali význam pre hľadanie náboženskej orientácie najmä mladých ľudí.

Pre obdobie socializmu je typické konanie každoročných cirkevných konferencií, ktoré mávali 2-3 časti. Prvá, jedniaca sa venovala organizačným otázkam života zborov. Druhá bývala vzdelávacia a biblickými témami formovala náboženské myslenie členov zborov. Tretia bývala evanjelizačná – skoro pravidelne sa konala v sobotu večer. Obracala sa na ľudí, ktorí ešte neurobili osobné rozhodnutie pre nasledovanie Krista ako napríklad príbuzní členov zborov, priatelia a pozvaní hostia.

7.4.1.6 Hudba a spev ako súčasť misijných aktivít

Rôzne formy hudby a spevu sa stali nástrojom na vyjadrenie radosti z kresťanského života a oslavy Boha. Baptistické zbory preto mávali (pokiaľ to len možnosti dovoľovali) štvorhlasný spevokol a vo viacerých zboroch aj hudobný krúžok (tamburáš alebo mandolínový

³⁴¹ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 76.

³⁴² Preto bola na prelome rokov 1968 a 1969 pristavená ku zborovému domu v Liptovskom Mikuláši prístavba s kuchyňou a jedálňou, kde sa zbor stretával na spoločné stolovanie pri zborových slávnostiach.

krúžok), ktoré sa podieľali na stvárnení bohoslužieb, ale zvykli pôsobiť aj na verejných slávnostiach v meste. Vo viacerých prípadoch sa ukázalo, že spevokol, ktorý bol používaný v rámci pohrebných obradov, mával niekedy výraznejší misijný dosah, ako samotná kázeň.

7.5 VÝVOJ EKUMENICKÝCH POSTOJOV

Počiatky baptistickej misie boli pomerne radikálne a neraz sa stretávame s výrazom „veriaci“ ako označením členov baptistického spoločenstva (čo priamo alebo nepriamo spochybňovalo vieru ľudí mimo tohto okruhu). Súčasne môžeme od počiatkov baptistickej misie na Liptove sledovať aj postoje, ktoré by sme dnes označili ako ekumenické. Napríklad o kazateľovi Meereisovi nachádzame poznámku, že sa „snažil rozumieť aj ľuďom, ktorí mali iné názory na tú, či onú biblickú pravdu než on. Mal porozumenie aj pre iné vyznania, bol to človek v pravom zmysle slova ekumenický“³⁴³.

Nachádzame aj javy, ktorých hodnotenie je pomerne náročné. Napríklad keď sa v roku 1921 vrátili na Slovensko prví Važťania, ktorí vycestovali ešte pred vojnou do Ameriky a tam sa stali baptistami, boli títo vo Vavrišove povzbudzovaní, aby zvestovali evanjelium vo svojej rodnej obci.

Tento postoj môže vyznievať odmietajúco voči evanjelickej cirkvi vo Važci a spochybňovať vieru tamojších evanjelikov. Z pohľadu vtedajších baptistov však osobný život ich susedov nezodpovedal nárokom na kresťana a boli presvedčení, že pozvanie k viere je v záujme ľudí, ktorých majú oslovit’.

Výraznejšie ekumenické postoje nachádzame roku 1939 v situácii, keď bola zakázaná činnosť niektorých malých cirkví na Slovensku (Česko-bratská jednota, t.j. dnešná Cirkev bratská, Kresťanské zbory a Cirkev apoštolská)³⁴⁴. Mikulášsky kazateľ Michal Marko sa ako predseda Jednoty baptistov spolupodieľal na hľadaní možností pre ich ďalšie pôsobenie. Pomohol im tým, že ich „vzal pod ochranu i pod jednu strechu“³⁴⁵. Tento počín môžeme hodnotiť ako prejav ekumenického postoja. Vyžadoval si ochotu znášať aj určité ťažkosti, kvôli dobru iných kresťanských prúdov.

V súčasnosti je Bratská jednota baptistov na Slovensku riadnym členom Ekumenickej rady cirkví a bývalý predseda Rady BJB v SR, Mgr. Tomáš Kriška, je podpredsedom ekumenickej rady. Baptisti sú riadnymi členmi aj Slovenskej biblickej spoločnosti a bývalý kazateľ Doc. ThDr.

³⁴³ POSPÍŠIL, V. *Po stopách Augusta Meereise*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, október 1988, roč. 58., č. 8, s. 120.

³⁴⁴ Bohoslužba Apoštolské cirkve z modlitebny v Brně. URL: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/bohosluzby/_zprava/589099> [cit. 25.6.2010].

³⁴⁵ DVORÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. BJB v SR, Bratislava 1988. s. 71.

Albín Masarik, PhD. bol do júna 2010 predsedom tejto ekumenickej spoločnosti. Tieto príklady sú odkazom na skutočnosť, že baptisti chcú vstupovať do ekumenických vzťahov a v týchto vzťahoch sú inými cirkvami akceptovaní.

7.6 TEOLOGICKÉ DÔRAZY

7.6.1 TEOLÓGIA: BOŽIA LÁSKA

Baptisti zastávajú ekumenické učenie o Trojjedinom Bohu. Kázne sú obvykle kristocentrické, ale v priebehu sledovaných dejín sme mohli rozpoznať hlavný dôraz na *Božiu lásku k ľuďom*, ktorá sa prejavila v Kristovej obeti a tieto spoločenstvá kladli dôraz na to, aby ju bolo možné vnímať aj v jej prejavoch vo vnútrocirkevných vzťahoch.

7.6.2 KRISTOLÓGIA – KRISTUS AKO ZDROJ POSILNENIA VIERY

Kristus – možnosť nového života. Učenie o Kristovi je v týchto zboroch vypointované do jeho konzekvencií pre život kresťana. Kristus je Vykupiteľ, a nie len podáva príklad etického konania kresťana, ale tým, že vstupuje do života veriaceho, priamo takýto život umožňuje („*Všetko vládzem v Kristu, ktorý ma posilňuje*“). Preto sa etické požiadavky v týchto zboroch nepresadzovali zákonníckym tlakom, ale odkazom na dôveru v Kristovu pomoc a na život v kresťanskej slobode, ktorú nám priniesol.

7.6.3 EKLEZIOLÓGIA: SPOLOČENSTVO CIRKVI

Baptistické zbory sú organizované kongregačne. Hoci sme v tejto práci pozorovali veľmi časté zmeny v cirkevno-právnom usporiadaní, toto cirkevno-právne usporiadanie nebývalo hlavným dôrazom. Ten vidíme skôr v dôraze na cirkev, Kristovo telo ako spoločenstvo nového života. Zvýrazňovanie Božej lásky viedlo v týchto spoločenstvách k jej prežívaniu v spoločenstve cirkvi.³⁴⁶

7.6.4 EVANJELIZÁCIA A MISIA

Vo všetkých sledovaných obdobiach môžeme pozorovať, že evanjelizácia a misia patrí k významnej časti zborového života. Jej formy sa menili.

Pred 1. svetovou vojnou sa konala prevažne formou osobných rozhovorov v rámci sociálnych okruhov novoobrátených členov zboru³⁴⁷ a prostredníctvom bohoslužobných zhromaždení

³⁴⁶ Pre dôraz na lásku mal historický význam celoštátny zjazd baptistickej mládeže 21.-31. augusta 1947 v Račkovej. Jeho heslom bolo: „Ale najväčšia z nich je láska!“ Zborník referátov z tohto zjazdu mal pre vnútrocirkevný život význam celé desaťročia. Ovplyvnil chápanie cirkvi ako širokej rodiny a viedol k veľkému dôrazu na spoločenstvo.

³⁴⁷ ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141. Pred 1. svetovou vojnou môžeme evanjelizačný a misijný život zborov charakterizovať nasledovne: Baptisti na Liptove pocítovali nutnosť hovoriť o svojej viere a o živote s Kristom ostatným susedom, príbuzným a aj spolupracovníkom. Nachádzame zmienky aj o tom, že v rodinách zavládla

v domácnostiach. Tieto formy sa efektívne využívali aj v období komunizmu, pretože iné možnosti sa objavovali veľmi zriedkavo.

Po novembri 1989 sa konali aj väčšie evanjelizačné zhromaždenia na rôznych miestach Liptova a boli využité aj možnosti účasti na evanjelizácii Billyho Grahama, ktorá sa prenášala cez satelit do rôznych častí sveta.

Motívy evanjelizačnej práce však neboli vždy rovnaké. Prevažne dominovala ako hlavný motív tejto činnosti láska k hynúcim dušiam, ale najmä v obdobiach početného úbytku, sa dali pozorovať aj teologicky nelegitímne motívy („aby nás bolo viac...“). Najzávažnejší problém súčasnosti môžeme vidieť v tom, že časť členov zborov sa „usadila“, vieru si pestuje ako súkromnú záležitosť a stratila misijný záujem.

7.6.5 *TEOLOGICKO-ANTROPOLOGICKÉ DÔRAZY*

Radikálne nasledovanie Krista. V období pred 1. svetovou vojnou sa zborový život sústreďoval na radikálny život v nasledovaní Krista a život v poslušnosti viery, čo sa premietalo do bohoslužobného života i pastorálnej starostlivosti (napomínanie). Dôraz sa kládol na taký spôsob života, ktorý má mať hodnotu svedectva viery, zriekať sa „opilstva, fajčenia, chrániť sa od hriechu a svätý život viesť.“³⁴⁸

Tento dôraz nachádzame aj v období počas 1. svetovej vojny a pred 2. svetovou vojnou³⁴⁹. V medzivojnovom období sa v zachovaných materiáloch nespomínajú nejaké zvláštne vieroučné dôrazy, ktoré toto spoločenstvo potrebovalo zaznamenať pre budúcnosť a ak si odmyslíme baptistický dôraz na krst dospelých a všeobecné kňazstvo, hlavný dôraz v tomto období vidíme na snahu o kresťanský spôsob života.

Aj počas 2. svetovej vojny kládli dôraz na osobné rozhodnutie pre vieru v Krista³⁵⁰.

V období komunizmu sa možnosti cirkevnej práce navonok zredukovali, ale vnútrocirkevný život sa držal podstaty. Nachádzame tu dôraz na vedomé rozvíjanie osobného vzťahu s Bohom³⁵¹ a dôraz na statočný zápas o kresťanský spôsob života v konkrétnych podmienkach jednotlivcov.³⁵²

nová atmosféra, kedy hovoriť o Pánu Ježišovi susedom, známym a priateľom bolo samozrejmosťou a vnútornou potrebou.

³⁴⁸ *Šteňčekov list z USA*, s.5.

³⁴⁹ V presadzovaní teologického dôrazu na praktický kresťanský život, chránenie sa od hriechu a snahu o posvätný život, mala veľký význam zborová hodina, ktorá sa konala 21. januára 1921 vo Vavrišove. Bolo na nej „odsúdené pitie alkoholických nápojov, fajčenie a ohováračské klebety.“

³⁵⁰ Poukazuje na to téma konferencie z 2. februára 1942 vo Vážci s mottom: „Aj, hľa, stojím pri dverách a klopem“ (Zj 3,20).

³⁵¹ Konferencia mládeže 2.- 4. novembra 1945 vo Vavrišove prorocky vyjadrovala významný dôraz, ktorým žili celé ďalšie generácie baptistov. Jej motto: „Môj si ty!“ efektívne rozvíjalo účastníkom ich vedomie, že patria Bohu a to v celkom osobnom vzťahu.

³⁵² Typickým spôsobom ich vyjadruje článok, ktorý podáva postoje kazateľa Pavla Kondača. Vid' DVOŘÁK, V. *Rozhovor s jubilatou*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, apríl 1989, roč. 59., č. 4, s. 58, z ktorého môžeme citovať: „...potreba úplného zasvätenia svojho života, darov a schopností Pánovi. Žijeme vo

Radikálne nasledovanie Krista ostáva medzi základnými vieroučnými dôrazmi baptistov aj po novembri 1989 a jeho kľúčovým východiskom je 2Kor 5,17b: „Ak je niekto v Kristovi, je novým stvorením.“ Osobný život viery a dosah viery na každodenný život bol a je znakom baptistického spoločenstva.

Požorovateľné charakteristiky kresťana. Medzi charakteristikami kresťana sa cenil zápal pre vieru, ochota k službe, tichosť a pokora.³⁵³

Viera a manželské vzťahy. V roku 2006 vznikla v reakcii na krízu súčasného manželstva a nový jav u baptistov – výskyt rozvodov u členov zborov, myšlienka organizovať „manželské večery“. Ich cieľom má byť posilnenie manželstiev v zborovom spoločenstve, ale aj mimo zboru. Aktivity navštevujú tak manželské dvojice zo zborov ako aj ľudia, ktorí do cirkevného spoločenstva nepatria.

7.6.6 SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ NA ÚROVNI OSOBNÝCH VZŤAHOV

V medzivojnovom období nachádzame v baptistických zboroch na Liptove sociálnu citlivosť a rovnako aj charitatívne prvky. Organizované dlhodobé formy sociálnej starostlivosti (napr. cirkevné sirotince, starobince a pod.) sme na Liptove nenašli. V každom období dejín sme však našli prejavy presahov Božej lásky, prežívanéj v zboroch do mimozborového prostredia.

7.6.7 TEOLOGICKÉ ZÁPASY

Charizmatické vplyvy. Baptistické zbory na Liptove nemali po 2. svetovej vojne len harmonické obdobia. Hľadanie dynamiky viery viedlo niektorých k charizmatickým dôrazom a iní sa týmto dôrazom bránili. Preto musíme skonštatovať, že tieto dôrazy priniesli do vnútrocirkevného života aj pomerne veľa napätí, ktoré sa členovia zborov snažili tlmiť práve dôrazom na lásku v spoločenstve cirkvi.

Napätia kvôli charizmatickým dôrazom, ktoré neboli baptizmu vlastné, sa objavovali aj po novembri 1989. Ak boli aktivity cirkvi za socializmu regulované štátom, krátko po zmenách si cirkevné zbory ešte nevytvorili svoje vlastné regulačné nástroje. Vonkajšia sloboda a absencia efektívnych vnútrocirkevných mechanizmov, vyústili do nového vyrovnávania s charizmatickými dôrazmi, ktoré v zboroch existovali aj predtým, ale nemohli získať prevahu. V týchto zápasoch sa proticharizmatická časť zborov cítila preťažovaná „novými“ dôrazmi a procharizmatickí členovia zas mali dojem, že kvôli odporcom nemôžu naplno prežívať Božie požehnanie. Preto z každej

veľmi náročnej dobe, ktorá si vyžaduje statočný boj viery, horlivosť a odovzdanosť. Rôzne pokušenia zvonku i zvnútra sa stále stupňujú. Prekonať ich možno len silou Božieho Ducha. Dôležitý je praktický život viery a služby a poznávanie právd Božieho Slova. Cirkev Kristova potrebuje zapálených a Bohu oddaných mužov a ženy, ktorí statočne nesú svetlo evanjelia dnešnému modernému človeku.“

³⁵³ Členovia liptovských baptistických zborov boli takto vychovávaní. V písomnom zázname môžeme tieto hodnoty nájsť vyjadrené v časopise Rozsievач - ŠALING, J. *Počiatky baptistickej práce na Slovensku*. In: ROZSIEVAČ – Časopis Bratskej jednoty baptistov, november 1985, roč. 55., č. 9, s. 138-141: v článku o kazateľovi Emilovi Stupkovi: „ochotný služobník Boží, ktorý v tichosti a pokore zvestuje Božie pravdy.“

zborovej stanice (Vavrišovo, Liptovský Mikuláš, Ružomberok) niektorí z nich odišli do iných spoločenstiev.

Po určitom vrení sa niektoré z týchto dôrazov dostali do zborového života, ale radikálne prejavy si tu nenašli svoje trvalé miesto. Posúdenie, či tieto dôrazy v konečnom dôsledku znamenali pre baptistické zbory na Liptove stratu alebo zisk, je mimo možností tejto práce.

V období po novembri 1989 sa rizikami pre zborový život stali aj nasledovné javy: (a) nedostatok času; (b) veľká časť členov odišla za prácou do zahraničia; (c) u tých, ktorí ostali doma, chýba ochota alebo odvaha zobrať na seba dlhodobý záväzok; (d) viacerým členom zboru sa vytratilo z kresťanského života nadšenie a entuziazmus.

8. ZÁVER

V predloženej práci sme sledovali vývoj baptistických zborov na Liptove od ich začiatkov (Henrich Meyer - 1879), cez vznik prvých skupín veriacich tohto typu zbožnosti, založenie prvých zborov až po vývoj tohto prúdu radikálnej reformácie na Liptove do dnešnej podoby.

Sledované obdobie som rozdelila do piatich etáp: (1) pred 1. svetovou vojnou (do roku 1914), (2) počas 1. svetovej vojny a pred 2. svetovou vojnou (1914 – 1939), (3) počas 2. svetovej vojny (1939 – 1945), (4) obdobie komunizmu (1945 – 1989) a (5) po novembrovej revolúcii (1989 – 2010).

V každom z týchto období som sledovala najmä výrazné *klúčové osobnosti, misijný vývoj a organizačný vývoj*, ktorý bol zameraný na: organizačné začlenenie zboru, bohoslužobné priestory, početný vývoj zboru, formovanie spoločenstva – zborové aktivity a duchovné a hospodárske väzby na širšej úrovni. V priebehu spracovávaní materiálov sme zistili, že pohyblivý vývoj počtu členov v týchto zboroch by si zaslúžil výskum faktorov, ktoré ho ovplyvňovali a to tak z pohľadu (1) *vonkajších okolností* (vojna, kríza a vycestovanie za prácou, ale aj vplyv politickej represie a otázka jej dosahu na návštevnosť zboru). Vhodné by však bolo aj skúmať vplyv (2) *vnútorných okolností*, ktoré a) podporovali rast (evanjelizačné aktivity) ale aj tých, ktoré mohli b) spôsobovať úbytok (vieroučné napätia, odchod do iných kresťanských skupín a pod.). Pokiaľ je nám známe, takýto „audit“ si baptisti na Slovensku ešte nerobili.

Najpodstatnejšie výsledky charakterizujúce tieto spoločenstvá sme podali v kapitole 7 „Teologická reflexia jednotlivých oblastí života zborov“. Táto časť práce je členená nasledovne: (1) jednota vierouky a životnej praxe, (2) vývoj bohoslužobných foriem, (3) vývoj pastorálnej starostlivosti, (4) vývoj misijných aktivít, (5) vývoj ekumenických postojov a (6) teologické dôrazy.

Spomedzi týchto výsledkov vyberám dôraz liptovských zborov na Kristológiu. Učenie o Kristovi je v týchto zboroch vypointované do jeho konzekvencií pre život kresťana. Kristus je Vykupiteľ, a nie len podáva príklad etického konania kresťana, ale tým, že vstupuje do života veriaceho, priamo takýto život umožňuje („*Všetko vládzem v Kristu, ktorý ma posilňuje*“). Preto sa etické požiadavky v týchto zboroch nepresadzovali zákonníckym tlakom, ale odkazom na dôveru v Kristovu pomoc a na život v kresťanskej slobode, ktorú nám priniesol.

9. ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Pramene

- BÁNYAI, J. *Výpisky z vlastného životopisu Henrika Meyera*. Budapešť, odpis z roku 1976. 10 s. Nepublikovaný rukopis.
- BARTHA, T. *O vzťahu medzi svetovou radou cirkví a cirkvami žijúcimi v socialistických štátoch*. In: Svädectví a služba. Sborník studií a textů z maďarské reformované cirkve. Praha: Kalich, 1986. 251 s. bez ISBN.
- BENEDICT, D. *A General History of the Baptist Denomination in America, and Other Parts of the World. Vol. I*. Boston : Lincoln and Edmands, 1813. 606 s. ISBN:
- BENEDICT, D. *Fifty Years among the Baptists*. New York : Sheldon and Company, 1860. 437 s. ISBN: 978-1425548919.
- Biblia, slovenský ekumenický preklad*. Banská Bystrica, Slovenská biblická spoločnosť, 2007. ISBN 978-80-85486-45-2.
- BOSCH, D.J. *Dynamika kresťanskej misie*. 1. vyd. Praha: Stredoevropské centrum misijních studií, 2009. 220 s. ISBN: 978-80-903986-2-7.
- DONALD, S. *Biblické základy misie*. 1. vyd. Levice: Ježiš pre každého, 2002. 356 s. ISBN: 80-968159-2-X.
- DUNCAN, W.C. *A brief History of the Baptists and Their distinctive Principles and Practices*. Whitefish : Keesinger Publishing, 2007. 264 s. ISBN: 978-0548159668.
- DUNCAN, W.C. *History of the Early Baptists*. New Orleans : L.Alex. Duncan and CO., Publishers, 1857. 250 s. bez ISBN.
- DVOŘÁK, V., ŠALING, J. *Niesli svetlo evanjelia. Sto rokov baptistickej práce na Slovensku*. Bratislava: Bratská Jednota Baptistov, 1988. s. 255. Bez ISBN.
- DVOŘÁK, V; POSPÍŠIL, V: *100 let života víry*, Bratrská jednota baptistů v ČSSR, Praha 1989, 147 s.
- FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*. Praha : ZVON, 1995. 358 s. ISBN: 80-7113-119-9.
- GAŽÍK, P. *Osuského poňatie duchovnej krízy modernej doby*. In: Metanoia. Zborník pri príležitosti sedemdesiatky Prof. ThDr. Karola Nandráskeho. Bratislava : EBF UK, 1998. 215 s. ISBN: 80-88827-09-4.
- HALKO, J. *50 rokov od 50-tych rokov*. Odborný seminár o prenasledovaní cirkvi v zakladajúcom období komunistického režimu z 2.mája 2000. s. 109. ISBN: 80-88696-27-5.
- HANES, P. 1998. *Dejiny kresťanstva*. Banská Bystrica : TRIAN s.r.o., 1998. 428 s. ISBN 80-88945-01-1.

- HAYNES, T.W. *Baptist Cyclopaedia*. Charleston : Samuel Hart, 1848. 294 s. bez ISBN.
- HAYNES, T.W. *The Baptist Denomination: Its History, Doctrines and Ordinances*. New York : Sheldon, Blakeman and CO., 1856. 356 s. ISBN:
- HENDRICH, V. *Počátek historie baptistů v Čechách*. Brno : Pokorný a spol., 1929. s. 172. Bez ISBN.
- HINTON, I.T. *A history of baptism from inspired and uninspired writings*. Philadelphia : American Baptist Publication Society, 1849. 358 s. ISBN: 9781148099392.
- HOWELL, R.B.C. *The Baptist. Volume IV*. Nashville : W.H.Dunn Publisher, 1838. 384 s. ISBN: Bez ISBN.
- JANOTKA, E. a kol. *Pod Krivánom Pribylina...* Pribylina : Obecný úrad Pribylina, 1994. s. 187. ISBN: 80-967178-7-1.
- JUDÁK, V. *In Ecclesia Dei*. Nitra : Kňazský seminár sv. Gorazda, 2003. s. 304. ISBN: 80-88741-43-2.
- JUDÁK, V. *Učebné texty z cirkevných dejín*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2002, 180 s. ISBN: 80-223-1720-9.
- KATUŠČÁK, Dušan. 2004. *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce: ako písať seminárne práce a ročníkové práce, práce študentskej vedeckej a odbornej činnosti, diplomové, záverečné a atestačné práce a dizertácie*. 3. vyd. Nitra : Enigma, 2004. 162 s. ISBN 80-89132-10-3.
- KIMLIČKA, Štefan. 2002. *Ako citovať a vytvárať zoznamy bibliografických odkazov podľa noriem ISO 690 pre „klasické“ aj elektronické zdroje*. Bratislava : Stimul, 2002. 82 s. ISBN 80-88982-57-X.
- KOVÁČ, D. *Dejiny Slovenska*. Praha : Lidové noviny, 2007. s.394. ISBN: 978-80-7106-899-0.
- Kronika cirkevného zboru BJB Liptovský Mikuláš*
- Kronika cirkevného zboru BJB Vavrišovo*
- List kazateľa Mateja Šteučeka z Creightonu k 50. Výročiu trvania baptistického zboru vo Vavrišove.*
- MEYEROVA Matrika I.. Nepublikovaný rukopis.
- LUPTÁK, O. *Jubilejný bulletin Katedry evanjelikálnej teológie a misie*. Banská Bystrica: TRIAN, 1998. 76 s. ISBN: 80-967730-8-9.
- LUPTÁK, O. *Sociálna práca v evanjelických cirkvách v minulosti a dnes*. In: Sociálny rozmer teológie na prahu nového tisícročia. Zborník z teologickej konferencie. Banská Bystrica: TRIAN, 2000. 114 s. ISBN: 80-88945-29-1.
- MEEREIS, August: *Šedesát let apoštolom*, Nakladatelství Bratrské jednoty Chelčického, Praha 1922.
- NAŠE KORENE *Vznik a vývoj prebudeneckého hnutia na Slovensku*. Bratislava : Nádej, 1994. S.238. ISBN: 80-7120-029-8.
- Obecná kronika Vavrišovo*
- POLOHA, J. *Baptisti pod Tatrami. Štúdiá napísané z príležitosti stého výročia trvania baptistickej cirkvi, zboru vo Vavrišove*. 89 s. Nepublikovaný rukopis.

- POSPÍŠIL, V. *Kdo jsou baptisté*. ROZSIEVAČ: *Časopis Bratskej jednoty baptistov v ČSSR*, január 1988, roč. 58, č. 1, s. 11.
- PRAVDA A SLAVNÁ NADĚJE. Truth and glorious Hope. Časopis československých baptistov. Philippi: The Czechoslovak baptist convention of USA and Canada. 1928. Vychádza mesačne. ISSN: 0700-5202.
- PROCHÁZKOVÁ, L. *Detská boboslužba ako priestor na stretnutie sa s Božou mocou*. In: Viera v moc a moc viery. Zborník z teologickej konferencie. Banská Bystrica: TRIAN, 2007 267 s. ISBN:978-80-88945-93-2.
- REIFLER, H.U. *Kresťanská misia na prelome tisícročí*. Levice: Ježiš pre každého, 1998. 267 s. ISBN: 80-901142-7-X.
- ROYOVÁ, K. *Prebudenie*. Stará Turá : Modrý Kríž, 1944. s. 16. Bez ISBN.
- ROZSIEVAČ: Časopis pre šírenie kráľovstva Božieho. Liptovský sv. Mikuláš: Jednota baptistov na Slovensku, 1948. Vychádza desaťkrát do roka. Bez ISSN.
- ROZSIEVAČ: Časopis Bratskej jednoty baptistov v ČSSR. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1980 – 1990. Vychádza desaťkrát do roka. ISSN: 0231-6919.
- ROZSIEVAČ: Časopis Bratskej jednoty baptistov. Bratislava: Svornosť, 1991 – 2005. Vychádza desaťkrát do roka. ISSN: 0231-6919.
- ROZSIEVAČ: Časopis Bratskej jednoty baptistov. Bratislava: MiRe, 2005 – 2010. Vychádza desaťkrát do roka. ISSN: 023/6919.
- ŠKVARNA, D. a kol.: *Lexikón slovenských dejín*. 2. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1999. 381 s. ISBN: 80-08-02977-3.
- ŠMIGEL, M. a kol. *Radikálny socializmus a komunizmus na Slovensku (1918 – 1989)*. Zvolen : Bratia Sabovci, s.r.o., 2007. 250 s. ISBN 978-80-8083-405-0.
- ŠOLTÉSOVÁ, V.: Misiológia v prostredí náboženského pluralizmu a sporné definície inkluzivistickej pozície. In *Principiálne východiská evanjelíkálnej teológie. Zborník z Medzinárodnej vedeckej teologickej konferencie*. - konanej 1. marca 2006. Banská Bystrica: KETM, 2006. s. 97-114. ISBN 80-88945-91-7
- ŠVORC, P. *Slovenskí evanjelici v prvých troch desaťročiach 20. Storočia*. In: Evanjelici a evanjelická teológia na Slovensku. Zborník pri príležitosti sedemdesiatky Doc. ThDr. Andreja Hajduka a Doc. ThDr. Daniela Štefana Veselého. Bratislava: EBF UK, 1999. 327 s. ISBN: 80-88827-2.
- VESELÝ, D. *Dejiny kresťanstva a reformácie na Slovensku*. 1. vyd. Tranoscus: Liptovský Mikuláš, 2004. 384 s. ISBN: 80-7140-221-4.
- VOJTA, V. *Czechoslovak Baptists*. Minneapolis: Czechoslovak Baptist Convention in America and Canada, 1941. 276 p. Bez ISBN.

Zápisnice z výborových a členských schôdzí zborov jednoty baptistov vo Vavrišove a v Liptovskom Mikuláši. 1920-1981 a 1999-2009.

TEREN, Š. *Národohospodár Peter Zat'ko spomína*. 1.vyd. Transcius : Liptovský Mikuláš, 1994. 279 s. ISBN: 80-7140-036-X.

VACULÍK, K. *Denominace, sekty a jejich učení*. In: Ale největšia z nich je láska. Záznamy z kurzu a sjazdu mládeže Jednoty baptistov v ČSR v Račkovej doline. s. 34-70.

Internetové zdroje

BISTRANIN, J. *K počátku českých baptistů* [online] 2008 [cit. 2010-24-06] Dostupné z: <http://www.baptismus.estranky.cz/clanky/historie/k-pocatku-ceskych-baptistu-_j_bistranin_>.

História baptistov. [online] URL: <<http://www.baptist.sk/o-nas/historia-baptistov>> [cit. 2010-21-04].

História Ekumenickej rady cirkví v SR. [online] URL: <http://www.ekumena.sk/Hlavna_stranka/historia.htm> [cit. 2010-19-06].

História zboru BJB Palisády. [online] URL: <<http://www.bjbpalisady.sk/index.php?id=6>> [cit. 2010-30-05]

History of the Baptists. [online] URL: <<http://www.reformedreader.org/history/list.htm>> [cit. 2010-31-05].

Kurze Geschichte der Baptisten. [Online] URL: <http://www.kirche-leipzig.de/download/up/-Gemeinden-/Entstehung_des_Deutschen_Baptismus.pdf> [cit. 2010-15-06].

MALATOVÁ, Ž. *O evanjelickej aliancii a 11. aliančnom stretnutí sestier v Račkovej doline* [online] 2006 [cit. 2010-07-06] Dostupné z: <http://www.easr.sk/index.php?option=com_content-&task=view-id=14&Itemid=43>.

Slovenská biblická spoločnosť [online] URL: <<http://www.bible.sk/onas.html>> [cit. 2010-15-05]

The Baptists. [online] URL: <<http://www.reformedreader.org/baptists.htm>> [cit. 2010-15-05].

Vznik zboru vo Vavrišove URL: <<http://vavrisovo.baptist.sk/historia.html>> [cit.20.6.2010].

PRÍLOHY

Príloha č.1. – Ústava Bratskej jednoty baptistov na Slovensku, časť vieroučné zásady baptistov

Kto sú baptisti?

1. Baptisti ako súčasť celosvetovej kresťanskej cirkvi vyznávajú vieru v jedného Boha ako Otca, Syna a Ducha Svätého.

Baptisti sa chápu ako časť pokračujúceho prúdu kresťanskej pravdy a vyznavačskej viery, ktorý siaha do biblických čias. Teologické zdroje a historický pôvod svojich zborov sledujú až do obdobia reformácie v Európe a sú vďační za to, že v tých časoch bol obnovený biblický princíp zvrchovanosti Písmom a ospravedlnenia hriešnika iba z milosti Božej skrze vieru.

Prvé baptistické zbory v modernom slova zmysle boli založené v Amsterdame v r. 1609 a Londýne v r. 1611 ako malé skupiny veriacich pochádzajúce z anglických separatistov.

Hoci baptistom už tradične nebola vlastná nijaká zásadná väzba na konfesijne štylizované vyznanie viery (nasledujúc heslo reformácie Sola Scriptura), vždy sa hlásili k takým vieroučným formuláciám ako Apoštolské a Nicejsko-chalcedonské vyznanie viery a chápali ich ako pravdivé svedectvo o kresťanskej viere. Baptisti veria v trojjediného Boha, a majú s inými kresťanskými cirkvami spoločné základné presvedčenia, ktoré sú: Božie stvoriteľské dielo; hriešna prirodzenosť človeka; dokonalé človečenstvo a božstvo Ježiša Krista ako dokonalého božského sebazjavenia; vykúpenie životom, uzmierujúcou smrťou a vzkriesením Krista; premena osobného a sociálneho života mocou Ducha Svätého; a konečné naplnenie Božích zámerov.

2. Baptisti vyznávajú potrebu osobnej viery v Ježiša Krista a učenia pod Jeho vedením.

Baptisti veria, že každý kresťan potvrdzuje svoju vlastnú vieru v Ježiša Krista ako Spasiteľa a Pána osobným životom z viery a v neustálom pokaní voči Bohu zveruje obnovu svojho života pôsobeniu Ducha Svätého. Taká skúsenosť viery vedie k radikálnemu učeniu, ktoré odráža spôsob života Ježiša Krista a formuje etiku i konanie nielen v cirkvi, ale aj v spoločnosti.

3. Baptisti vyznávajú, že konečná autorita ich viery i praktického života je Ježiš Kristus zjavený vo svätých Písmach a prítomný v cirkvi skrze Ducha Svätého.

Baptisti vyznávajú vládu Ježiša Krista, Syna Božieho, vzkrieseného z mŕtvych, reálne prítomného v spoločenstve veriacich, kedykoľvek sa spolu schádzajú v Jeho mene. Kristova vláda má prednosť pred všetkými ostatnými autoritami. V záujme správneho rozsudzovania a interpretácie Kristovej autority v spoločenstve veriacich odvolávajú sa baptisti v prvom rade na Písmo a veria, že podľa neho sa majú hodnotiť a posudzovať všetky iné zdroje pravdy o Bohu.

4. Baptisti uznávajú Písma Starej a Novej zmluvy ako zásadnú autoritu pre poznanie Božieho zjavenia sa v Kristu.

Baptisti veria, že Boh prehovoril vo svojom Slove prostredníctvom ľudských bytostí skrze Písmo, ktoré je inšpirované Jeho Duchom. Preto Písmo nazývajú Slovom Božím. "Slovom, ktoré sa stalo telom", je Ježiš Kristus. Všetko učenie, formulácia dogmatiky a vierovyznania, prístup k tradícii sa musí preto vždy preverovať z hľadiska súladu s Písmom. Baptisti veria, že cirkev žijúca pod váhou Písma svätého má byť neustále reformovaná citlivým počúvaním Božieho slova. Očakávajú, že z Písma skrze moc Ducha Svätého bude prúdiť do každej generácie svieža orientácia pre existenciu v nových životných podmienkach. Jednotliví veriaci sú vedení k tomu, aby ich osobná sloboda čítať Písmo a vyrozumievať pre seba, čo Boh k nim hovorí skrze Slovo v Duchu Svätom, bola korigovaná pochopením jednoty širšieho kresťanského spoločenstva.

5. Baptistická ekleziológia chápe cirkev ako spoločenstvo veriacich pri stole Pánovom a praktizuje vyznavačský krst veriacich.

Baptisti chápu, že cirkev pozostáva z veriacich, ktorí sa zaviazali Bohu a jeden druhému spoločne oslavovať a pracovať pre Pána. Veria, že patria k vyvolenému Božiemu ľudu a že kdekoľvek sa zhromaždia v Jeho mene, tvoria časť viditeľného tela Kristovho. K tomuto sa hlásia osobným a dobrovoľným vyznaním viery. Preto sa ako spoločenstvo veriacich zhromažďujú sláviť Večeru Pánovu, kde prijímajú pod obojím spôsobom chlieb i víno. Veria, že okolo stola Pánovho sú v spoločenstve s celým Telom Ježiša Krista - cirkvou na celom svete.

Do širšieho zborového spoločenstva vítajú aj iných, ktorí sa ešte nestali členmi zboru, zvlášť deti. Narodenie detí chápu ako Boží dar, za ktorý Bohu ďakujú a prosia o Jeho požehnanie pre ne. Sú presvedčení, že spasenie detí nie je viazané na krstný akt. Deti v zbore zverujú systematickému zborovému vyučovaniu a snažia sa ich viesť ku Kristovi. Robia tak v nádeji, že Pán má pre každého príhodný čas, aby v pokání prišiel k osobnej viere v Boha a znovuzrozením sa stal Jeho dieťaťom. Krst je následným vyznaním tejto Božej premeny človeka a býva spravidla momentom vstupu do cirkvi.

Baptisti učia, že krst sa v Novej Zmluve a prvotnej cirkvi praktizoval ponorením do vody a krstenec bol krstený v meno Boha Otca i Syna i Ducha Svätého. Viera predchádza krst. V krste ako akte poslušnosti Pánovi stretáva sa ľudská viera s milosťou Božou. Krst je následným a vonkajším prejavom tajomstva, že v znovuzrození sa človek zúčastňuje na Kristovej smrti a vzkriesení a vyjadruje to ponorením do vody. Z týchto dôvodov baptisti nekrstia nemluvniatka. Zbory trvajú na tom, že tí, ktorí sú prijímaní do cirkvi, musia byť najprv pokrstení ponorením ako veriaci. Veria, že novozmluvné praktizovanie krstu veriacich je dôležité pre správne chápanie podstaty viery, cirkvi a učeníctva.

6. Baptisti prajú slobodu a zodpovednosť každému miestnemu zboru porozumieť Kristovmu zámeru pre svoj život a konkrétnu prácu.

Členovia Bratskej jednoty baptistov sa zhromažďujú v zborovom spoločenstve, aby pod autoritou Písma Svätého riešili a zabezpečovali všetky duchovné aj praktické veci na Kristovu oslavu. Všetky zásadné rozhodnutia, týkajúce sa každej oblasti zborového života, sa robia na základe všeobecného súhlasu. Zatiaľ najosvedčenejšia forma, ktorú baptisti praktizujú, je demokratické hlasovanie, ktorého cieľ a zmysel vnímajú nie ako víťazstvo tej či onej skupiny, ale ako proces poznávania Kristovho plánu pre zbor. Hoci miestny zbor je ekleziologicky samostatnou jednotkou, uvedomuje si svoju vnútornú spojitosť s ostatnými zbormi BJB, ktorej základným cieľom je nájsť Kristovu jednotu (v zmysle Ján 17). Preto každý zbor je otvorený k názorom iných zborov.

Od začiatku svojej histórie hľadali miestne baptistické zbory spoločenstvo s inými zbormi za účelom vzájomného povzbudenie, vedenia, zdieľania sa i obecnstva ako znamenie zmierenia pre svet. Baptistické zbory vytvárajú miestne či regionálne združenia a do jednoty zborov sa združujú na úrovni národného zväzu. Bratská jednota baptistov a jej členské zbory sa podieľajú na rôznorodých ekumenických partnerstvách, sú činní v ich výkonných grémiách a spolupracujú v národných i medzinárodných radách.

7. Baptisti vyznávajú všeobecné kňazstvo veriacich, v ktorom sú všetci členovia cirkvi povolaní k službe podľa darov Ducha Svätého.

Všetci veriaci sú povolaní k tomu, aby slúžili Kristovi v jeho cirkvi i vo svete. Pre túto úlohu Duch Svätý rozdeľuje dary všetkému ľudu Božiemu. Baptisti veria, že cirkvi Boh udeľuje plnosť svojich darov a veriacim sú zverené na vyučovanie, evanjelizáciu, pastoračnú činnosť, službu slovom, poznanie, modlitbu, uzdravovanie, pohostinnosť a iné. Uvedené dary slúžia na budovanie cirkvi, prinášajú uzdravenie a zmierenie do každej oblasti denného života a práce.

Baptisti veria, že Kristus povoláva niektorých k tomu, aby konali službu duchovného vodcovstva, so zodpovednosťou kázaného slova (zvestovania), vyučovania a pastierskej starostlivosti. Vo všeobecnosti sa uplatňuje princíp dvojakého úradu (Sk 6) - kazateľský a diakonský. Miestny zbor vyberá spomedzi svojich členov ľudí, ktorí sú určení k správe hmotných potrieb, k sociálnej starostlivosti, tiež k pastoračnej zodpovednosti a spolu s kazateľom slúžia v duchovnom spravovaní zboru. Zborové zhromaždenie, schádzajúce sa na pravidelnom zasadnutí, preveruje ich službu.

Baptisti ordinujú svojich služobníkov i niektorých iných pracovníkov na zborovom zhromaždení skladaním rúk a modlitbou spravidla po ukončení ich teologického vzdelania.

8. Baptisti veria, že každý kresťan je ako Kristov učeník povolaný svedčiť o Jeho panstve a že cirkev sa má podieľať na celkovej Božej misii v tomto svete.

Baptisti vyznávajú, že každý kresťan má byť misionárom. Je Kristom povolaný svedčiť iným o svojej viere a aktívne sa podieľať na šírení Kristovho evanjelia po celom svete. Misii chápu ako evanjelizáciu spojenú so sociálnou starostlivosťou. Božiu lásku ľuďstvu vyjadrujú aj záujmom o potreby ľudí. Každý člen zboru je nejakým spôsobom pozvaný do univerzálnej spasiteľnej akcie Božej lásky, ktorá v ceste za človekom presahuje i hranice samotnej cirkvi. Baptisti preto prijímajú akúkoľvek službu orientovanú na spravodlivosť, sociálnu starostlivosť, zmierenie, vzdelávanie a pokoj vo svete.

9. Baptisti si prajú navzájom slobodu svedomia v chápaní Písma svätého i jeho zvestnej interpretácie a prijímajú sa v spoločenstve so všetkou individuálnou rozdielnosťou.

Baptisti počas celej svojej histórie vyzývali svetskú vrchnosť, aby zachovávala slobodu svedomia, vrátane slobody náboženského presvedčenia a zhromažďovania sa. Zároveň povzbudzujú k duchovnej slobode vo svojich zboroch. Základnú duchovnú jednotu nevidia v uniforme vonkajších prejavov života viery, ale v záväznej poslušnosti voči Ježišovi Kristovi.

10. Baptisti sú za odluku cirkvi od štátu.

Radikálne poňatá viera v Kristovo panstvo vo svete a záujem o náboženskú slobodu viedli už v reformačných časoch baptistov k postoju, že štát by nemal mať žiadnu moc zákonne rozhodovať o záležitostiach náboženského presvedčenia a rovnako by nemal mať žiadny podiel na spravovaní zboru. Sú za rovnosť všetkých náboženských spoločenstiev i všetkých občanov v štáte. Baptisti prejavujú zmysel pre zodpovednosť voči štátu a väčšina zborov povzbudzuje svojich členov k tomu, aby sa aktívne alebo sprostredkovane zapájali do rôznych občianskych či spoločenských aktivít. Baptisti veria, že cirkev ako celok musí vyslovovať prorockým hlasom kritiku voči štátu, kdekoľvek rozpozna, že táto inštitúcia koná v rozpore so základnými ľudskými právami.

11. Baptisti spolu so všetkými veriacimi žijú v eschatologickej nádeji konečného zjavenia sa Krista v sláve. Veria vo vzkriesenie, posledný Boží súd a život večný.

Nádej v Božiu budúcnosť, keď Kristovo panstvo bude definitívne a úplne zviditeľnené, keď všetky veci budú s konečnou platnosťou zmierené v Kristu a keď všetko stvorenstvo bude obnovené, vedie baptistov k určitým postojom už v súčasnosti. Táto nádej ich neustále motivuje k tomu, aby sa zapojili do evanjelizácie národov, aby vyvinuli odpor k akýmkoľvek deštruktívnym a utláčateľským silám spoločnosti, aby pomáhali sociálnym reformám a všetkým hodnotám, ktoré sú výrazom prichádzajúceho Božieho kráľovstva. Na prelome druhého a tretieho tisícročia, tvárou v tvár znečisťovaniu a ničeniu životného prostredia si uvedomujú svoje povolanie k novej zodpovednosti za starostlivosť o celé stvorenie. Hriech a útek od Boha determinuje svet i celé

stvorenstvo, ale nezrušil pôsobenie Božej milosti na svet a neohrozí istotu nádeje v Božiu budúcnosť a definitívne víťazstvo Ježiša Krista.

Príloha č. 2.



Krst vo Váhu pri Liptovskom Mikuláši

Krst v Belej pri Vavrišove



Kazateľ Karel Vaculík



Hudobný mandolínový krúžok v Liptovskom Mikuláši 1942



Jubilejná oslava postavenia modlitebne r. 1930



Pôvodná budova modlitebne vo Vavrišove



Terajšia budova modlitebne vo Vavrišove



Modlitebňa v Liptovskom Mikuláši



Súčasný stav modlitebne v Liptovskom Mikuláši.

SUMMARY:**HISTÓRIA BAPTISTICKÝCH ZBOROV NA LIPTOVE
HISTORY OF BAPTIST CHURCHES SITUATED IN LIPTOV****Author: Bc. Daniela Masariková**

This thesis History of Baptist Churches situated in Liptov deals with development of baptism in the area of Liptov. Main goal is to identify general lines of development of baptism in Baptist churches situated in Liptov from the time before 1st world war to the present time in areas of important persons, organisation and mission development.

This thesis is compound by seven chapters, where chapter one is introduction to baptism in Slovakia and chapters two to six are divided by defined periods from 1st world war to the present time. Each from this chapters is firstly defined characteristic of period, then concrete churches, their important persons, organisation and mission development and in the end of this chapters are theological emphasis of these concrete periods. In the last chapter is theological reflection on a few theological

After all provides theological reflection of elements of church life as: pastoral care, missionary activities, form of church services, ecumenical attitude and development of confession..

The most relevant outcomes are summarized in chapter 7 „Theological reflection of areas of church life.“ It consider 6 areas of church life: : (1) unity of dogmatic and practice, (2) development of forms of worship, (3) development of pastoral care, (4) development of missionary work, (5) development of ecumenical approaches and finally (6) theological accents.

I would like to focus on one outcome. It is accent of Liptov churches on Christology. Teaching about Christ is in these churches pointed to its consequences for Christian life. Christ is Redeemer and not only ethical example. He enters in life of Christian and enables him for ethical and eternal life („I do everything in Christ who enables me.“). That is why ethical demands were in this churches adopted not by legalism but by reference to trust in Christ, His help and freedom which He gives.